

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

Diplomová práce

Nikola Pohlová

**Fenomén věštění v postmoderní době: Transmise, motivace,
praktiky a techniky současného věštění – etnografická studie**

The Phenomenon of Divination in the Postmodern Era:
Transmission, Motivation, Practices and Techniques of
Contemporary Divination – an Ethnographic Study

Praha

Vedoucí práce: PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Fenomén věštění v postmoderní době: Transmise, motivace, praktiky a techniky současného věštění vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených zdrojů. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Nikola Pohlová

Poděkování

Za cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce bych na tomto místě ráda poděkovala PhDr. Sandře Kreisslové, Ph.D. Poděkování náleží také mé rodině a mým přátelům za jejich podporu a shovívavost po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

KLÍČOVÁ SLOVA

věštění, výklad budoucnosti, orákulum, kartářství, magie, okultismus

ABSTRACT

KEY WORDS

divination, interpretation of the future, oracle, cartomancy, magic, occultism

Obsah

Úvod.....	7
1 Věštění v „tekuté“ době – teoretické ukotvení.....	8
2 Dosavadní stav bádání.....	13
3 Empirická část.....	16
3.1 Badatelské otázky a metodologický postup tvorby dat.....	16
3.1.1 Zúčastněné pozorování.....	19
3.1.2 Biografický narativní rozhovor	20
3.1.3 Polostrukturovaný rozhovor.....	21
3.2 Historicko-společenský kontext na území českých zemí	23
3.3 Věštění dnes	27
3.4 Současné praktiky a techniky	29
3.4.1 Karty.....	30
3.4.2 Kyvadlo.....	41
3.4.3 Astrologie.....	44
3.4.4 Numerologie.....	50
3.4.5 Věštění z ruky	54
3.4.6 I-t'ing	57
3.4.7 Ostatní divinační techniky.....	62
3.5 Transmise.....	64
3.6 Motivace.....	66
3.7 Sebeobraz věstce	70
4. Diskuze a závěr	79
5. Seznam použitých zdrojů	85

Úvod

Věštění provázelo takřka každou lidskou kulturu (Greenberg, 2023) a i dnes představuje jeden z výrazných fenoménů současného západního postmoderního světa (Nešpor, 2009). Postmoderní svět je charakterizován jako pluralitní, individualistický a nestálý. Mizí v něm tradiční instituce a s nimi i dříve sdílené jistoty a vnější autority, které jedinci udávaly jasný směr. Postmoderní člověk se tak ocitá na nekonečné křižovatce možností a současně vnímá „tekutost“, vágnost, i absurdnost dnešního světa (Bauman & Petrusek, 2006). Ukazuje se, že právě tato skutečnost je jedním z důvodů, proč postmoderní člověk pociťuje silnou potřebu spirituality (Karola, 2020). Před útěchou v tradičním náboženství pak dává přednost alternativnímu esoterismu, věštění nevyjímaje (Nešpor, 2009). Z antropologické perspektivy tak fenomén věštění tvoří výrazné badatelské téma.

V této práci si kladu za cíl porozumět fenoménu věštění z emické perspektivy, tj. z pohledu samotných aktérů a akterek, kteří/ktelé se této specifické lidské činnosti věnují. Konkrétně se snažím porozumět za 1/ významu, který věštění v životě praktikujících nabývá, za 2/ motivacím, které je k věštění přivádějí, za 3/ jakým způsobem a směrem se věstecké umění předává a šíří, za 4/ technikám, které aktéři/aktérky využívají, respektive volí. Fenomén věštění se snažím pochopit skrze etnografický výzkum založený na zúčastněném pozorování a biografických narativních a polostrukturovaných rozhovorech.

Struktura práce je následující. V první části diplomové práce se věnuji teoretickým konceptům věštění a magie, a to zejména v kontextu antropologie/etnologie náboženství, případně dalších příbuzných disciplín. Následně je představen dosavadní stav bádání k danému tématu. Druhá – empirická – část práce nejdříve zasvětil čtenářky a čtenáře do metodologického postupu a terénní práce, fenomén věštění bude zasazen do historicko-sociálního kontextu, včetně současné situace a aktuálního vývoje. Dále práce staví na získaných etnodatech a jejich analýze a interpretaci a předkládá odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

1 Věštění v „tekuté“ době – teoretické ukotvení

Definice věštění se zpravidla omezuje na vymezení z hlediska jeho účelu, tedy jako „čtení znamení, ve kterých je skryta budoucnost“¹ (Jeffers, 2007, s. 685). Věštění je však mnohem víc než jen čtení znamení a predikování – představuje celý soubor rituálů, představ a hodnot. Věštba pak odkrývá záležitosti obecně jiným utajené (Vítek et al., 2006). Obzvláště dříve se věštění využívalo nejen pro odhalování událostí budoucích, ale také záležitostí přítomných či dokonce minulých (Němec, 1980). Adekvátnější definici věštění tak přináší Yvan Greenberg, který jej popisuje „jako prostředek k vnímání a vyjednávání netušeného, k odhalování skrytých informací a k prohlubování vědění za účelem zvyšování kompetencí pro rozhodování a aplikaci změn“² (Greenberg, 2023: 527). Takový způsob poznání však není dnešním moderním světem uznáván. Věštění, stejně jako jiné formy magie, je vnímáno jako projev nevzdělanosti, nevědomosti, případně i zla nebo podvracení stávajících norem a hodnot. Tato nesprávná interpretace věštění, respektive magie obecně, vychází primárně ze dvou dualismů, a to magie vs. náboženství a magie vs. věda. Kořeny těchto dichotomií sahají do daleké minulosti. V tomto ohledu se studium a pochopení fenoménu věštění neobejde bez studia a pochopení změny v evropském paradigmatu (Jeffers, 2007). Dědictví těchto schémat dodnes ovlivňuje naše myšlení, vnímání i utváření světa (Greenberg, 2023).

Zárodek prvního dualismu najdeme v klasickém Řecku, kde proti sobě postavil magii a náboženství Platón, který tvrdil, že zatímco čarodějové se snaží božskou moc a vůli ovládnout, věřící se jí přizpůsobují (Jeffers, 2007). Magie a věštění tak byly a někdy stále jsou vnímány jako protiklad náboženství, v horším případě jako jeho upadlá nebo zvrhlá forma (Jeffers, 2007). Proti tomuto postoji vystupuje například Stephen Ricks, který tvrdí, že „není žádný rozdíl mezi „náboženstvím“ a „magií“ – tento rozdíl je vědeckou hodnotící fikcí“³ (Ricks, 1995; 12). Magie, stejně tak jako náboženství, vychází ze specifické koncepce světa a vesmíru, s kterými nám umožňují se (opět) spojit (Jeffers, 2007), a překonat tak nastolené dichotomie, jako jsou duch vs. hmota, člověk vs. příroda, nebo imaginace vs.

¹ Vlastní předklad. Původní text: Defining divination is less troublesome, as most definitions will point out its aim, that of ‘reading the signs in which the future lies hidden’ (Jeffers 1996, p. 1).

² Vlastní překlad. Původní text: Almost every culture and tradition that we know of throughout history has engaged with some form of divination practices as a means of perceiving and negotiating the unforeseen, uncovering hidden information, and increasing awareness to inform decision making and implement change.

³ Vlastní předklad. Původní text: There is no difference between “religion” and “magic” – this distinction is a scholarly evaluative fiction.

rozum. „Jedním z možných výsledků zapojení se do věštění je uvědomění si sebe sama jako součásti širšího světa. Stejně jako v mnoha jiných přímých duchovních zkušenostech lze vidět, že se rozpor mezi já/ostatní rozpouští“⁴ a přichází hluboký pocit splynutí (Greenberg, 2023: 547).

Výše zmíněné opozice aplikovalo a posílilo osvícenství, které také přineslo dualismus magie vs. věda (Greenberg, 2023). Pozitivistická filozofie Reného Descarta předpokládá, že „svět mimo naši mysl je objektivní, empirický a ontologicky nehybný, externí a nezávislý na našich názorech a diskusích o něm“⁵ (Akomolafe & Eisenstein, 2017: 60). Pro jeho poznání je třeba rozumu a logiky, zatímco naše smysly nebo představivost nás naopak budou klamat. Někteří osvícenští filozofové, jako například David Hume nebo Blaise Pascal, dokonce označovali představivost za chorobu intelektu nebo za nepřičetnost (Greenberg, 2023). Do souvislosti s věštěním, respektive jeho řeckým ekvivalentem, mantikou, bývá také z etymologického hlediska dáván řecký pojem *manike*, který odkazuje ke slovu *mania*, tedy šílenství (Tedlock, 2001; Vítek, 2010). Podobné názory jsou i přes své stáří často stále aktuální. I současný svět mnohdy vnímá vše, co je imaginární, jako protipól pravdy a reality, což je v přímém rozporu s principem věštění, které naopak stojí jednak právě na imaginaci, jednak na náhodě, respektive snaze vyloučit lidský element (Greenberg, 2023). Jak podotýká Patrick Curry, věštba je metoda poznání, která je podmíněna eliminací předsudků, přání a lidské vůle aktérů a akterek, jen tak se může ke slovu dostat spirit a být vyslyšen (Curry, 2010). Ian Andrews tuto podmínku výstižně demonstruje na teorii Edmunda Husserla, podle které se má výzkumník zdržet soudů a spíše se zaměřit na samotný prožitek, což mu pomůže oprostít se od své zaujatosti, a tak poznat pravdu (Andrews, 2020). Díky apercpci pak věstec dokáže využít svou imaginaci, aniž by ztratil kontakt s realitou. Současně „prvek náhody ve věštění pomáhá rozbít karteziánský dualismus příčina/následek.“⁶ Věštění není kauzální, ale analogické. Věštba nám prostřednictvím symbolů a principu podobnosti odkrývá, respektive odráží, jinak skryté skutečnosti a události (Greenberg, 2023: 535). „Během aktu věštění se uplatňuje individuální kreativita:

⁴ Vlastní překlad. Původní text: One of the possible outcomes of engagement with divination is a realization of oneself as continuous with the wider world. Like in many other direct experiences of the spiritual, separation between self/other can be seen to dissolve.

⁵ Vlastní překlad. Původní text: The world outside our minds is objective, empirical, and ontologically motionless, external to and independent of our opinions and discussions about it.

⁶ Vlastní překlad. Původní text: As I have discussed, the element of chance in divination helps to break the Cartesian dualism of cause/effect.

neuspořádané myšlenky, metafory a symboly nabízejí různé možnosti interpretace, které pomalu ustupují uspořádané struktuře a omezenějším podobám výkladu“⁷ (Tedlock, 2001: 192). Způsob věštby může mít mnoho forem; zahrnuje výklad znamení, snů, vrhání losů nebo například čtení z křišťálové koule. Zároveň v jejím průběhu může aktér nebo aktérka procházet psychickými či fyzickými změnami (Tedlock, 2001). Nicméně, jak už bylo řečeno, věda, respektive dnešní svět obecně, tento způsob poznání nepovažuje za legitimní. Jak je tedy možné, že věštění je stále nejen živým, ale alespoň v rámci západní kultury dokonce sílícím fenoménem?

Bronislaw Malinowski zastával názor, že k magii se lidé obracejí ve chvíli, kdy vyčerpají možnosti, které nabízí moderní svět (Malinowski & Redfield, 1992). Tato teorie, že magie představuje až poslední možnost, ke které se lidé uchylují v momentě, kdy všechno ostatní selže, však není zcela přesná. Jak magie, tak věštění často plní rovněž funkci preventivní (Jeffers, 2007). „Věštbou má být tazatel buď varován, nebo posílen ve své naději“ (Brouček et al., 2007: 1135). Nicméně ukazuje se, že současná věda má skutečně své hranice – nejenže se mýlí a není schopná (alespoň prozatím) zodpovědět všechny otázky lidského bytí a fungování světa, ale zároveň bývá pro mnohé příliš složitá a nedostupná. Lidé tak hledají odpovědi a útěchu jinde, mnohdy ve snaze nalézt také duchovní rozměr, který jim v dnešním materialisticky a výkonnostně založeném světě chybí (Smékal, 2005).

Této potřebě spirituality by mohlo vyhovět náboženství, avšak tradiční religiozita v Evropě upadá, což je mnohdy také považováno za důvod, proč jsou na vzestupu právě alternativní duchovní směry, věštění nevyjímaje. Proti tomu vystupují však například Dana Hamplová a Thomas Luckmann, kteří tvrdí, že nejde o to, že by lidé tíhli k ezoterice z důvodu absence náboženství (Luckmann, 1967). To ostatně dokládá například situace v USA, kde, přestože je církevní religiozita stále silně zastoupena (Hamplová, 2013), je věštění velmi rozšířenou praxí (Greenberg, 2023), ale z toho důvodu, že alternativní směry jako věštění zpravidla nabízejí větší prostor pro individualitu – není zde povinnost podrobit se vyšší, církevní, autoritě, lidé zde nacházejí větší svobodu a možnost sebeaktualizace, sebevyjádření a sebedefinice (Luckmann, 1967; Hamplová, 2000). Andrew

⁷ Vlastní překlad. Původní text: During the act of divination, individual creativity operates: jumbled ideas, metaphors and symbols suggest various possible interpretations which slowly give way to an ordered sequencing and to more limited interpretations.

Greeley k tomu dodává, že na magii je lákavá také možnost, respektive víra, že skrze ni může člověk ovládat a řídit nadpřirozené síly, stejně tak jako svůj život, tedy situace a vztahy v něm (Greeley, 2003). Autoritou je zde sobě každý sám. Člověk sám rozhoduje o tom, co chce, čemu bude věřit a jakým směrem a způsobem se bude ubírat jeho život. Ačkoli věštění může přinést určitou predikci, tato předpověď není považována za zcela fatalistickou, a lze ji tedy vlastní vůlí a přičiněním změnit (Machálková, 2002).

Magie, věštění nevyjímaje (Sawden, 2018a), slouží lidem k psychickému vyrovnávání se se světem, k uvolnění provazů, kterými jsou svázány každodenní realitou, k překonávání nečekaných těžkostí v životě i k lepší orientaci v něm (Plos et al., 2021). Malinowski zastává názor, že svět je skrze magii pro člověka přehlednější a přijatelnější. Magie je podle něj schopna lidem pomoci pochopit a zvládnout situace, které jsou pro ně náročné a které příroda ani věda vyřešit či vysvětlit nedokáže (Malinowski & Redfield, 1992). Jinými slovy, magie, stejně tak jako věštění samotné (Baum, 2021), přináší lidem pocit moci, jistoty a bezpečí (Plos et al., 2011).

Právě pocit jistoty, bezpečí a jakési určenosti je tím, co lidé v dnešním „tekutém“ světě postrádají (Bauman & Petrussek, 2006). Člověk postmoderní doby vnímá vágnost, nahodilost a částečně tak i absurdnost světa, což posiluje jeho potřebu transcendence a duchovna (Karola, 2020). Zygmunt Bauman hovoří o vytrženosti a absenci smyslu v životě současného člověka, který je nucen jej pracně hledat, a tento úkol se mu stává nutným a bytostným. Dnešní postmoderní svět mimo jiné charakterizuje jako svět plurality, ve kterém se stírají hranice a mizí sociální struktury. V důsledku toho se lidé ocitají na ohromné křižovatce možností a vytrácí se schopnost se v tomto prostoru orientovat (Bauman & Petrussek, 2006). Věštění pak může nabídnout kompas pro nalezení správné polohy a směru v tomto chaotickém světě (Greenberg, 2023). Nejde přitom jen o jednotlivé životní volby, ale i o samotnou otázku definování své vlastní identity, pokud ovšem vůbec lze tyto dvě roviny od sebe oddělit. A protože identita není ani daná ani stálá, stává se z jejího hledání, upevňování a její neustálé aktualizace věčná starost postmoderního člověka (Bauman & Petrussek, 2006).

Ukazuje se, že právě téma identity a smyslu života patří k hlavním tématům dnešní psychologie (Kubátová, 2010) a že v euroamerické společnosti jsou terapie a podobná

poradenství stále oblíbenější. „Když Freud začínal s moderní psychoanalýzou, myslel si, že zavádí vědecký způsob léčby neuróz. Ve skutečnosti však vymyslel metodu obnovování identity člověka v počátečních stádiích kultury zbavující se tradice“ (Giddens & Ogrocká, 2000: 63). Této společenské situace si jsou vědomi i někteří věštci a věstkyně a cíleně se jí přizpůsobují. Podobně jako v tradičních společnostech i dnes zastávají sociálně podpůrné role, které mnohdy připomínají práci manželských poradců, psychologů nebo sociálních pracovníků, jejichž funkci se snaží (částečně) nahradit. Jejich postavení a autorita se v tomto případě neopírá o jejich vzdělání, ale stojí na důvěře v jejich neobvyklé schopnosti, díky kterým mohou vidět informace i jiným skryté (Machálková, 2002). Touto nestandardní, respektive nadstandardní schopností je pak především zesílená vnímavost. Brouček charakterizuje věstce jako jedince „se zvýšenou citlivostí (senzibilitou) k různým nezvyklým (paranormálním) jevům“ (Brouček et al., 2007: 1135).

2 Dosavadní stav bádání

Ačkoli internet, časopisy, pulty knihkupectví i jiných obchodů jsou plné laických publikací, které se věnují magii, věštění nevyjímaje (Nešpor, 2009), v odborném diskurzu jde spíše o marginalizované téma, alespoň v kontextu České republiky. Fenomén věštění je přes nárůst jeho popularity často považován za dnes již mainstreamovou komerční záležitost a není mu věnována příliš velká badatelská pozornost (Machálková, 2002). Kromě toho je realizace takových výzkumů, především shánění narátorů a narátorek a jejich kontaktáž, značně náročná (Otčenášek, 2011).

V českém prostředí zažehla zájem o zkoumání věštění Zíbrtova etnografie. Bádání a texty Čenka Zíbrta, historika a etnologa přelomu 19. a 20. století, byly a dodnes jsou významným studijním materiálem na tomto poli. Z jeho mnohých děl lze zmínit například *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII.* (Zíbrt et al., 1995) nebo například *Staročeský rukohled a novočeský rukozpyt* (Zíbrt, 1905?) dokumentující techniku věštění z ruky. Kromě toho Zíbrt k této tématice poměrně hojně přispíval do časopisu *Český lid* (např. Zíbrt, 1930). Nověji se fenoménu věštění věnoval folklorista Miloš Pulec (1985) a religionista Jiří Dynda (2015), kteří mimo jiné zprostředkovali obsah *Homilináře Opatovického*, který pochází z 12. století a představuje vůbec jeden z nejdůležitějších českých dokumentů týkajících se tohoto tématu. Letmo se fenoménu věštění dotýkají ve svých publikacích také historici Josef Kočí (1973) a Jindřich Francek (2005), ti však pojednávají spíš o čarodějnictví obecně. Historií této specifické lidské činnosti s fokusem na antické Řecko se zabývá z pohledu filozofa Tomáš Vítek (2010, 2013, 2016, 2018). Věštění se okrajově věnují také etnoložky Věra Frolcová nebo Eva Večerková, které fenomén zkoumají v kontextu výročních obyčejů (Večerková & Frolcová, 2010).

V oblasti výzkumu, je jednou z odvážných, ne-li jedinou, kdo se v českém prostředí i přes výše zmíněné výzvy odvážili k jeho realizaci, etnoložka a religionistka Zdeňka Machálková (Pitrunová). Ve své studii zkoumá tři brněnské kartářky a jejich zákazníky; jejich postoj k vybraným otázkám týkajících se vykládání karet, v případě kartárek pak také jejich sebeobrazu a jeho formování (Machálková, 2002). Z posledních let pak můžeme ještě zmínit šetření etnografky Ilony Vojancové (1997), religionisty a antropologa Zdeňka Nešpora (2009) nebo socioložky Dany Hamplové (2013), kteří se zaměřili na otázku

rozšířenosti a obliby věštění v soudobé společnosti. Zde je však nutno dodat, že věštění je v českém prostředí v posledních letech zkoumáno především z pohledu náboženství, a zmíněné poslední dva výzkumy nejsou výjimkou. Jinými slovy, získaná data o věštění jsou spíše vedlejším produktem těchto studií a spousta otázek v této oblasti zůstává nezodpovězená. Okrajově se pak věštění dotýká také Pavel Horák v rámci své studie moderního pohanství (Horák, 2024).

Ani v zahraničním odborném diskurzu nepatří věštění mezi hlavní badatelská témata. Podle historičky a religionistky Ann Jeffers sice zájem o zkoumání fenoménu magie v uplynulých několika letech vzrostl (Jeffers, 2007), avšak antropoložka Barbara Tedlock upozorňuje, že množství znalostí, které dnes o etnografii věštění máme, je stále velmi žalostné. Jednu z hlavních příčin problematičného vývoje teoretických konceptů věštění spatřuje v absenci koherence v oblasti termínů a výzkumů týkajících se tohoto tématu. Významnými příspěvky, ačkoli už do určité míry překonanými, jsou dodnes již klasické práce předních antropologů a sociologů Edwarda Evanse-Pritcharda (1937), Jamese Frazera (1977), Émila Durkheima (1976), Marcela Mause (1972) nebo například Victora Turnera (1975). Tedlock se ve svých pracích zabývá především historií věštění ze snů a zkoumá věštbu jako způsob poznání (Tedlock, 2001). O překvapivě nízkém akademickém zájmu o fenomén věštění i v zahraničí hovoří historik Patrick Curry. Ve svých textech se zabývá novými možnými přístupy k věštění, zkoumá, jaké místo zaujímá tato činnost v lidské kultuře a také věnuje pozornost studiu samotných věstců, respektive jejich pohledu na věštbu jako prostředek gnóze (Curry, 2010). Za zmínku jistě stojí rovněž publikace antropologa Philipa Peeka, který nám skrze případové studie přiblížil věštecké systémy v Africe, stejně tak jako podobu vztahu mezi věstci a jejich klienty a ostatními duchovními (Peek, 1991), a článek od antropoložky Satsuki Kawano, která zkoumala praktikování věštění mezi svobodnými ženami v Tokyu (Kawano, 1995). Na závěr lze uvést následující čtyři výzkumníky; historičku Dorian Gieseler Greenbaum, která se zabývá astrologií v helénistické kultuře a zkoumá její propojení s medicínou nebo dokonce rétorikou (Greenbaum, 2016), folkloristku Kari Sawden, která se zaměřila na výzkum současného věštění v Kanadě (Sawden, 2018a), antropologa Davida Zeitlyna, který zkoumal například diverzitu věšteckých praktik napříč světem a věštění z hlediska ontologie (Zeitlyn, 2021), a antropologa Yvana Greeberga, který věnoval pozornost studiu kartářství, především Tarotu

(Greenberg, 2023). Marginálně se věštění občas dotýkají také nynější studie zabývající se novopohanstvím a hnutím New Age (např. Aitamurto & Simpson, 2013).

3 Empirická část

3.1 Badatelské otázky a metodologický postup tvorby dat

Cílem výzkumu bylo porozumět fenoménu věštění z emické perspektivy, tj. z pohledu samotných aktérů a akterek, kteří/které se této specifické lidské činnosti věnují. Konkrétně se snažím porozumět za 1/ významu, který věštění v životě praktikujících nabývá, za 2/ motivacím, které je k věštění přivádějí, za 3/ jakým způsobem a směrem se věstecké umění předává a šíří, za 4/ technikám, které využívají, respektive volí. Fenomén věštění se snažím pochopit skrze etnografický výzkum založený na zúčastněném pozorování a biografických narativních a polostrukturovaných rozhovorech. Mými komunikačními partnerkami a partnerem se stali jak profesionální, tak neprofesionální věstkyně a jeden profesionální věstec. Za profesionály/profesionálky jsem považovala ty, kteří/které si za své výklady nechávali/y platit, a za amatéry/amatérky ty, kteří/které své služby poskytovali/y bezplatně (Brouček et al., 2007).

Terénní výzkum jsem realizovala jak v rurálním, tak urbánním prostředí,⁸ tak abych mohla skrze komparaci postihnout, jakým způsobem (jestli vůbec) lokalita ovlivňuje transmisi věsteckého umění a míru profesionality věstců a věstkyň. Výběr konkrétních lokalit podléhal mým finančním a časovým možnostem, a především pak otázce přístupnosti terénu. Z tohoto důvodu jsem jako urbánní prostředí stanovila Prahu, kde jsem několik let žila a kde jsem díky své vlastní sociální síti měla usnadněnou kontaktáž potenciálních narátorů a narátorek. Do rurálního prostředí pak spadla vybraná lokalita v severních Čechách, z níž pocházím, což mi opět napomohlo při kontaktáži nejen v dané obci (Loužnice), ale i v blízkém okolí (Zásada). Bez této výhody insederky v terénu, nikoliv však ve zkoumané skupině, by nejspíš mé výzkumné snahy v obou případech skončily nezdarem. Osobní známosti se v tomto ohledu ukázaly jako zásadní, a to jak v otázce důvěry ve mě jako výzkumnici (případně našeho vztahu a reciprocity), a tedy ochoty navázat se mnou kontakt a poskytnout mi potřebné informace, tak vůbec v otázce získání jmen a kontaktů vhodných narátorů a narátorek. Nicméně i přes znalost terénu a veškerou pomoc mého okolí se zdaleka nejednalo o snadný úkol. Z tohoto důvodu jsem se také uchýlila ke snaze získat

⁸ „Za venkovský prostor jsou zde brány všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel, a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km“ (ČSÚ, 2009).

komunikační partnerky a partnery (především pro kategorii vesnice) skrze tematicky zaměřené facebookové skupiny, ovšem bez úspěchu. Skutečnost, že pro mě bylo náročnější sehnat vhodné kontakty spíše na venkově než ve městě, mě překvapila. Předpokládala jsem, že v rurálním prostředí je síť věštkyň a věštců bohatší a bude snazší se s nimi spojit. Ukazuje se však, že v rámci vesnice je věštecká činnost aktérů a akterek mnohem více skryta. Důvodem, proč o sobě praktikující tuto informaci nešíří, je především absence zájmu o popularitu, nedostatek energie a času – a v porovnání s profesionálními věstci a věstkyněmi – i finanční motivace. Jakmile jsem získala vhodné kontakty, vstup do terénu byl snadný, narátor i narátorky byli velice vstřícní a ochotní se se mnou setkat.

Do výzkumu bylo nakonec zahrnuto dvanáct narátorek/narátorů, respektive jedenáct narátorek a jeden narátor, přičemž šest z nich spadá do kategorie urbánního prostředí, a druhá polovina do rurálního. Důvodem, proč jako urbánní prostředí bylo vybráno právě hlavní město, je – mimo výše zmíněné také snaha zachytit co největší kontrast. Výzkum se tak snažil poukázat na rozdíly mezi dvěma krajními typy prostředí. Další hranice výběru aktérů a akterek nebyly stanoveny a postupně jsem upustila i od snahy sestavit z dalších hledisek vyvážený vzorek. Vzhledem k náročnosti shánění narátorů a narátorek by takový postup pravděpodobně nebyl ani realizovatelný. Věková mez tak nebyla stanovena. Nejmladší narátorce bylo sedmnáct let a nejstarší šedesát tři let.

Nejmladší narátorka, řekněme jí Tereza, je sedmnáctiletá studentka fyzioterapie. Tereza se přistěhovala do jedné z místních vesnic, když jí bylo šest let. Pochází z kompletní rodiny a má dvě mladší sestry. Se všemi má velmi dobré a důvěrné vztahy. Její otec působí jako manažer a kouč/terapeut, matka je „ženou v domácnosti“. S Terezou, byť si nejsme nijak blízké, se známe od dětství. K věštění se Tereza dostala v dospívání. Tereza tehdy studovala osmileté gymnázium, na kterém pro ni výuka nebyla snadná a na škole se trápila. Právě v kartách a horoskopu našla vždy potřebnou radu a podporu. Rozhodla se proto nastoupit do tříměsíčního výukového kurzu zaměřeného na Tarot a astrologii. Vedoucí kurzu byla profesionální praktikující, ke které docházel na konzultace Terezy otec. Po absolvování kurzu pak pokračovala v samostudiu. Věštění pro Terezu bylo a stále je zdrojem potěšení a motivace. Pomáhá jí překonávat menší i větší starosti života, dodává jí naději a sílu pokračovat. V budoucnu by ráda aplikovala nabyté znalosti z astrologie i ve své fyzioterapeutické praxi. Věřící, že fyzická stránka člověka je neodmyslitelně propojena

s lidskou psychikou. Astrologii pak vnímá jako nástroj pro práci s duševnem a pro pochopení jedinečnosti každého z nás. V horoskopech tak spatřuje prostředek, jak pomoci nejenom hlavě a duši, ale také tělu.

Nejstarší narátorkou, řekněme jí Marie, je šedesátitřiletá žena z Prahy. Marie je po druhé vdaná. Její matka pracovala ve zdravotnictví a otec byl policistou. Pro dceru vybrali ekonomickou školu, Marie se však oboru ekonomie věnovat nechtěla, a tak krátce po studiích nastoupila do filmového studia. Zde působila dalších 10 let. Následně kariéru v médiích vyměnila za práci v jedné z nestátních neziskových organizací, kde se věnovala charitě a péči o děti bez rodiny. Činnost v neziskové organizaci ji naplňovala, odjakživa ráda pomáhala lidem, zároveň si však vždy přála cestovat. Pár let po pádu komunistického režimu tak Marie odjela poznávat svět a nějakou dobu žila v Izraeli a Anglii. V té době už se zajímala o téma věštění (především o karty, astrologii a numerologii) a začala sbírat informace a zkušenosti týkající se této domény. Po návratu do Česka absolvovala tarotovou a astrologickou školu a založila si vlastní věšteckou živnost pod označením „poradkyně v oblasti životního rozvoje“. Věštění Marie chápe jako pomoc sobě i druhým a jako možnost spirituality. Mimo činnost ve své věštecké poradně přispívá do časopisů, publikuje na internetových stránkách, natáčí videa pro kanál YouTube a vyrábí a prodává své vlastní šperky z drahých kamenů.

Do terénu jsem poprvé vstoupila v listopadu roku 2023 a výzkumné šetření trvalo až do března 2024. K realizaci kvalitativního výzkumného šetření jsem využila metodu zúčastněného pozorování, biografického narativního a polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory jsem realizovala buď u narátora a narátorek doma nebo v jejich pracovnách. Vycházela jsem zde z předpokladu, že domov je zpravidla místem, kde se lidé cítí nejbezpečněji, a tudíž také nejuvolněněji, a usuzovala jsem tak, že prostředí rozhovoru, respektive domova může zásadním – a v tomto případě pozitivním způsobem ovlivnit kvalitu výzkumu (Vaněk & Mücke, 2015). Setkání a jejich obsah jsem nahrávala na diktafon a nahrávky jsem následně přepisovala do (ve většině případech) redukováného textu, vše v souladu s etickým kodexem antropologické práce.

V citovaných částech rozhovorů se lze setkat s následujícími poznámkami: (směje se) – přepis neverbální komunikace, [...] – zkrácení výpovědi autorkou, [výklad] – upřesnění

výpovědi autorkou nebo – náhlá změna toku výpovědi. Výňatky z rozhovorů jsou pak kvůli anonymizaci šifrovány vždy pomocí písmene a čísla. Písmeno označuje lokalitu, kde byl konkrétní rozhovor pořízen, respektive místo, odkud daný narátor nebo narátorka pochází – P představuje Prahu, V pak vesnici. Číslo vyjadřuje pořadí, určuje tak o kolikátý rozhovor se v dané lokalitě jednalo. Tedy například [P3] odkazuje ke třetímu rozhovoru vedenému s narátorem či narátorkou z Prahy.

3.1.1 Zúčastněné pozorování

Jako jednu z metod výzkumu jsem zvolila zúčastněné pozorování. Tato část výzkumu pro mě v praxi představovala především věštecký výklad ze strany narátora nebo narátorky a pozorné sledování děje. Výkladem začínalo zpravidla každé výzkumné setkání. Doufala jsem, že tento přístup mi pomůže druhého lépe poznat a pochopit, a díky tomu se vyvaruji nevhodným nebo špatně formulovaným otázkám, případně budu mít větší představu, na co se později ptát a zaměřit. To se mi potvrdilo. Avšak tento postup se mi osvědčil i z jiného důvodu. Skutečnost, že jsem setkání s narátorem a narátorkami zahajovala prosbou o výklad a zároveň projevila skutečný zájem a respekt, mi pomohla v případech, kdy jsem se s dotyčnými neznala osobně, navázat s nimi základní vztah a vytvořit mezi námi větší důvěru. Při výkladu se ode mě očekávalo, že budu otevřená a budu sdílet své osobní prožitky a trápení. Tím, že jsem tomuto předpokladu vyhověla, jsem částečně setřela hranici mezi výzkumníci a klientkou, popřípadě přítelkyní, a zároveň jsem dala narátorovi a narátorkám najevo, že jim důvěřuji. To mě pravděpodobně učinilo věrohodnější, což podle mě pozitivně ovlivnilo kvalitu výzkumu. Právě důvěra ze strany narátorů/narátorek je často vnímána jako základní podmínka úspěšného výzkumného rozhovoru (Vaněk & Mücke, 2015). V případě mých známých a přátel představoval výklad jakýsi „icebreaker“, díky kterému byl rozhovor, řekla bych, pro druhou stranu následně komfortnější, zajímavější a také přínosnější.

Základním cílem zúčastněného pozorování bylo zmapovat současné věstecké techniky a praktiky. Při výkladu jsem sledovala za 1/ jakým způsobem se mnou jako se zájemcem o výklad narátor a narátorky jednají, za 2/ jaké mantické předměty volí, za 3/ jakým způsobem s nimi při výkladu zacházejí, za 4/ jak probíhá samotný výklad a za 5/ jaké rituály mu předcházejí nebo po něm naopak následují.

S šesti aktérkami jsem absolvovala pouze jeden výklad, se čtyřmi praktikujícími pak výklady dva různého druhu, s další narátorkou dokonce tři. S jednou jsme pak byly bohužel nuceny výklad zcela vynechat, protože neměla k dispozici žádný – respektive funkční – předmět pro poskytnutí věštby. Karty, s kterými byla zvyklá věštit, byly podle ní v době výzkumu ovlivněné negativní energií, a proto s nimi nebylo možné výklad provést. Počet výkladů byl přitom ovlivněn především množstvím technik, kterým se nárátor a nárátorky věnovali.

3.1.2 Biografický narativní rozhovor

Druhou část výzkumu tvořil biografický narativní rozhovor. Pro tuto metodu jsem se rozhodla ve snaze podrobněji zachytit pozadí, na kterém se formovala identita aktéra a akterek jako věstců/věstkyň, přiblížit okolnosti, které je k věštění přivedly, a případně postihnout, v čem se jejich příběhy překrývají – tedy co jednotlivé nárátory spojuje. Výhodou této metody je, že nechává nárátora či nárátorku volně vyprávět, a ponechává mu/jí tak prostor a svobodu v jeho/jejím projevu. Díky tomu lze získat informace, které by se ve strukturovaném rozhovoru nemusely vyjevit (Atkinson, 1998).

„Narativní rozhovory vycházejí z konceptu narativity, který předpokládá, že se významy tvoří a odkrývají v průběhu vyprávění a že se tyto významy a jejich propojení do uceleného příběhu projeví jenom při volném vyprávění“ (Zandlová, 2019: 328). Lidé, stejně jako kultura, procházejí neustálým procesem sebeinterpretování a sebevymezení (Hamar, 2008). Nárátoři a nárátorky tak skrze vyprávěný životní příběh utvářejí svou identitu a odhalují, jakým způsobem zakoušejí, chápou, definují a interpretují okolní svět (Faraday & Plummer, 1979). „Člověk je [zde chápán jako] zvíře zavěšené do pavučiny významů, kterou si samo upředlo.“ Onou pavučinou je pak kultura, ve které žije (Geertz et al, 2000: 15). V biografickém vyprávění se tedy odráží nejenom příběh a identita nárátorů a nárátoerek, ale také povaha sociálního prostředí. A naopak. Vyprávění je hlavním způsobem konstrukce a reprezentace společenské reality (Bruner, 1995).

Nicméně v otázce legitimizace narativního vyprávění jako prostředku poznání a zachycení skutečnosti, čelí tato metoda mnohdy kritice. Poukazováno bývá především na

limity lidské paměti. V tomto ohledu je nutné si přiznat, že lidská paměť není přesná, neboť přirozeně zapomíná (Grele, 1998) a je z různých důvodů selektivní. Jde o živý procesor, který neustále pracuje; třídí, odstraňuje, aktualizuje a tvoří významy. O to zajímavější je ovšem sledovat, co je vzpomínáno a co naopak zapomínáno, ačkoli toto není úplně záměrem této práce řešit (Vaněk & Mücke, 2015).

Narativní vyprávění tak bývá mnohdy považováno za iluzorní, fiktivní příběh, jehož obsah však dotyční považují za reálný (Geertz et al, 2000). Nicméně skutečnost, že narace je bytostně interpretující, ještě neznamená, že musí být nutně falešná a manipulativní. Vyprávěný příběh naopak vnímám „jako realitu objektivní, protože je či může být intersubjektivně sdílená a protože zakládá sdílené výklady a reprezentace světa“ (Hamar, 2008: 19).

Vedení biografických rozhovorů je metodologicky a eticky náročné. V metodických příručkách se lze dočíst o mnohých úskalích, které se mohou během realizace rozhovorů vynořit. Pro mě osobně byla náročná zejména témata, během kterých jsme se dotkli skutečně těžkých a traumatizujících zkušeností z života aktéra a některých akterek. Přestože si troufám říct, že minimálně díky své poslední sociálně a terapeuticky zaměřené profesní činnosti umím s podobnými situacemi a příběhy poměrně adekvátně pracovat, nebylo pro mě jednoduché taková vyprávění vstřebat. Stejně tak samozřejmě ani pro narátora a narátorky nebylo občas snadné se mnou tyto silné a smutné zážitky sdílet. O to víc si cením jejich upřímnosti a otevřenosti.

Délka jednotlivých vyprávění se lišila v závislosti na sdílnosti či výřečnosti aktéra a akterek, míře důvěry a pocitu komfortu a také na jejich věku. Životní vyprávění starších praktikujících byla zpravidla delší než vyprávění těch mladších.

3.1.3 Polostrukturovaný rozhovor

V některých případech se druhá část výzkumu překrývala se třetí částí, polostrukturovaným rozhovorem. Setkání s narátorem a narátorkami jsem se snažila vést co možná nejvíce přirozeněji a rozhovor nechat spíše volně plynout koridorem tématu výzkumu, než abych před něj neustále stavěla retardéry nebo ho násilně a uměle stáčela směrem, kterým jsem se původně

plánovala ubírat. „Říkáme sice, že ‚vedeme‘ rozhovor, ale čím je rozhovor autentičtější, tím méně je jeho vedení závislé na vůli toho či onoho partnera. Pravý rozhovor není proto nikdy tím, co hodláme vést. Obecně je spíše správnější, když řekneme, že jsme se dostali do hovoru, ne-li dokonce, že jsme se do rozhovoru zapletli“ (Gadamer 1998, s. 597).

Struktura rozhovoru a seznam otázek, který jsem si dopředu připravila (devět okruhů témat s podotázkami) se tak stal značně flexibilní šablonou. Díky tomu nabyl rozhovor příjemnější podoby a dostaly prostor informace, které by mi jinak utekly. Než na strukturu rozhovoru, jsem se tak zaměřila více na jeho průběh a celkové ladění, a snažila jsem se tak vytvořit především přátelskou a důvěrnou atmosféru. V rozhovoru jsem se rovněž pokoušela přiměřeně aktivně zapojovat, abych tak podnítila větší zájem a účast i u samotného narátora či narátorky. Tradiční přístup k výzkumným rozhovorům sice stojí na neutralitě výzkumníka/výzkumnice, který se ideálně nemá osobně angažovat a má si zachovávat odstup, a tím objektivitu, ale uzavřenost, odměřenost či přílišná formálnost tazatele/tazatelky vede často k totožnému přístupu i ze strany narátora/narátorky. Naproti tomu reflexivní obrat v antropologii poukázal na to, že objektivita výzkumníka/výzkumnice je chimérou (Clifford et al., 2020). Proti robotickému sbírání dat vystupuje například Anne Gotman, která říká, že „rezervovaný tazatel narátorovi neumožňuje, aby se projevil otevřeně. Jedině zaujetí tazatele může vzbudit zaujetí narátora. Vhodný je tedy pravý opak neutrality a odstupu: plná, byť diskrétní, a osobní účast. Je tedy možné, a dokonce žádoucí neomezovat se na kladení otázek, ale také se smát, lichotit, stručně vyjádřit svůj názor, vysvětlit určitý aspekt hypotézy, rovnou rozebrat, co řekl narátor, nebo to dokonce zkritizovat a vyjádřit nesouhlas“ (Kaufmann & Černá, 2010: 61).

V tomto ohledu hrál svou roli také můj vztah vůči aktérovi a aktérkám, tedy faktor, zda jsme se znali, či nikoli, případně nakolik jsme si byli blízcí. Původně jsem se domnívala, že rozhovory s praktikujícími, které znám, pro mě budou snazší, ale s překvapením jsem zjistila, že zastávat u svých blízkých současně pozici přítelkyně a pozici výzkumnice je mi značně diskomfortní. V této roli jsem se zkrátka necítila dobře. Navíc pro mě bylo náročné najít polohu, která by nebyla ani příliš formální, ani příliš přátelská, oba extrémy byly totiž neefektivní. V případě přílišné formálnosti jsem měla pocit, že vytvářím atmosféru výslechu na policejní stanici, v opačném případě bylo náročné držet výzkum v hranicích jeho tématu a celkově pohlídat, aby rozhovor nesklouzl na úroveň klábosení v hospodě u piva.

Náročné pro mě bylo také překonat pocity nervozity a nekompetence, a to především v případě prvních rozhovorů. Obzvlášť v počátcích jsem se potýkala s obavou, že mi chybí dostatečné zkušenosti pro úspěšnou realizaci výzkumu. Pamatovala jsem na slova Jean-Claude Kaufmanna, který tvrdí, že „rozhovor je metoda, která se zdá měkká, vlastně až příliš přístupná, a priori (předem) podezřelá. Přitom je to metoda jednoduchá pouze na oko. Badatel-učedník se v učebnicích dozvídá, že sebemenší úsměv tazatele ovlivňuje vyprávění dotazovaného: vše je třeba při dělání rozhovoru natolik promyslet a držet pod kontrolou, že už jenom promluvit se stává choulostivou záležitostí“ (Kaufmann & Černá, 2010: 11). Moje nervozita měla bohužel negativní dopad na můj výkon. Z prvních rozhovorů jsem se však snažila poučit a u dalších setkání co nejvíce eliminovat možné chyby. S radostí a úlevou jsem postupně vnímala pozitivní vývoj, kromě toho jsem si rozhovorům začínala přivykat, a cítila se tak výrazně jistější a uvolněnější.

3.2 Historicko-společenský kontext na území českých zemí

V prostoru českých zemí věštění provázelo každou nám známou kulturu a společnost. Věštby se týkaly bitev, úrody, osudu novorozenců (Váňa et al., 1990), zdraví nebo například sňatků. Výjimku netvořilo ani hádání viníka, který způsobil jinému fyzickou či finanční újmu (Němec, 1980). Historie věštění je pro nás důležitá zejména proto, že nám umožňuje lépe pochopit, jakým způsobem nahlíží dnešní společnost na tuto specifickou lidskou činnost, včetně jeho aktérů a akterek, a proč tomu tak je. Navíc mnohé praktiky starého pohanství přetrvávají i v dnešních formách věštění; například víra ve sny, v různá znamení nebo ve šťastné dny a čísla (Beranová, 2015). Jak bude později ukázáno v kapitole 3.4, staré pohanské techniky nejsou pro současné věstce a věstkyně pouze přežitkem, ale také inspirací.

První historicky doložené věštecké praktiky v prostoru českých zemí jsou spojené již s Kelty z poloviny 4. století před naším letopočtem. Budoucnost, respektive boží záměr se Keltové snažili číst z vnitřností obětovaných zvířat (případně i lidí), ze snů, které se v noci zdály spícím u hrobu, nebo z letu a chování ptáků (Zimmer & Hlavička, 2017). Doloženo je také věštění za pomoci kamenů nebo různých symbolů, jejichž význam je v mnohých případech platný i v současné době. Například vrána či havran bývali předzvěstí špatných

událostí, mohli ohlašovat smrt, nepokoje, nebezpečí nebo války. Had byl spojován se zlem a vnímán jako bůh podsvětí, sova byla nositelkou moudrosti (Heinz & Bosáková, 2002).

Rovněž u nastupujících Germánů v 1. století před naším letopočtem bylo věštění, jak dokládají mnohé antické prameny, velmi rozšířené. Věhlas některých věstkyň – dle dostupných pramenů šlo především o ženy, dokonce výrazně překračoval hranice germánských území. Tacitus byl přesvědčen, že Germáni si věštění považovali více než ostatní národy (Vítek et al., 2006), což dokládá i následující úryvek z jeho spisu: „Věštná znamení a výklad boží vůle berou tak vážně jako žádný jiný národ... je u nich totiž známý i zvyk zjišťovat budoucnost z hlasu a letu ptáků, avšak zvláštností tohoto národa je zkoumat předpovědi a varování, která poskytují koně” (Beneš, n.d.). Mezi další věšebné techniky, které jsou u Germánů doloženy, patří losy, věštění z vnitřností obětovaných zvířat a lidí nebo například věštění z proudu a šumu řek a potoků (Vítek et al., 2006).

Divinační praktiky lze doložit také u Slovanů, kteří v 6. století našeho letopočtu začali Germány vytlačovat. Informace o jejich vztahu k věštění podává například byzantský historik Prokopios, který z vojenských tažení na Slovany přinesl následující svědectví: „O osudu nic nevědí a vůbec neuznávají, že by měl nějakou moc nad člověkem. Ale když jim hrozí smrt [...] všem obětují a při obětech věštby konají“ (Beranová, 2015: 224). Z dalších dochovaných pramenů víme, že Slované věstili za pomoci koně a zakopaných losů. S postupným rozvojem zemědělství získávaly na významu věštby týkající se úrody (Beranová, 2015).

Zásadní proměnu ve vnímání věštění přineslo křesťanství. Církev veškeré pohanské magické praktiky považovala za dábelské, a postupně je tak zakázala. Ti, kdo neuposlechli, a i přes zákaz vyhledali rady věstců, museli se kát, přičemž ve srovnání s jinými hříchy je zřejmé, že tresty za porušení tohoto nařízení byly přísnější než v jiných případech. Zíbrt zmiňuje, že se jednalo o „až pět kroků, tři o chlebě a vodě“ (Zíbrt et al., 1995: 78). Na věštění bylo nahlíženo jako na špatný zvyk lidí, obzvláště těch nevěřících, hledat pomoc a oporu ve lžích a radách podvodníků, kteří byli za takové balamucení lidu rovněž odsuzováni (Hrdina et al., 2011). Nicméně přestože církev brojila proti veškerým věšteckým zvyklostem, především proti ptakoprvectví, a všem druhům věstců, tedy včetně hadačů i losníků (Štefan & Wihoda, 2018), ke kterým měli lidé tendenci se obracet v případě nemoci, krádeže nebo

například úbytku dobytka, jejich vymýcení ani zdaleka nedosáhla. Množství doložených případů, míst a naléhavost varování nenechává pochyb o tom, že věštění bylo v této době stále hojně rozšířeno a praktikováno (Pulec, 1958).

Zatímco ve světě odpor vůči pohanským praktikám sílil a všechny čarodějnice, včetně věstkyň, byly čím dál častěji označovány za kacíře a spojence ďábla, na území Česka byly tresty smrti stále výjimkou. Až v průběhu 16. a 17. století boj proti čarodějnictví výrazně vzrostl a soudní procesy si v některých oblastech vyžádaly stovky až tisíce životů (Francek, 2005). Přesto je z dochovaných textů zřejmé, že na území Česka byly v 16. až 18. století praktikovány skoro všechny známé typy věšeb (Zíbrt et al., 1995). Důvodem stíhání v českých zemích bylo především podezření ze způsobení újmy jiné osobě než provinění ze spolčení se s ďáblem. To dokládá například Říšský zákoník z 16. století: „Jestliže někdo způsobí čarodějnictvím lidem škodu nebo újmu, má být potrestán trestem smrti upálením. Když se však zabývá čarodějnictvím a nikomu tím nezpůsobí škodu, má být podle uvážení soudců potrestán mírněji“ (Kočí & Loukotka, 1973: 34).

Výrazný pokles inkvizičních procesů nastal v 18. století s nástupem osvícenství, které vystupovalo proti církvi a tradiční religiozitě, a naopak kladlo důraz na rozum a humanismus (Major, 2020). Významnou stoupenkyní těchto reformních myšlenek byla Marie Terezie, která se snažila pohanské pověry, které podle ní byly známkou nevědomosti, vymýtit a hon na čarodějnice zastavit. Na její snahy úspěšně navázal také její nástupce, Josef II., kterému se podařilo docílit, že delikt čarodějnictví byl z nového trestního zákoníku zcela vyjmut (Kočí & Loukotka, 1973).

Hon na čarodějnice se sice podařilo zastavit, ale pohanské praktiky se mezi lidmi udržovaly a šířily i nadále. V listech *Národní politiky* z let 1887 se dočteme o astrologii nebo o věštění zeleným proutkem, obě techniky však údajně vyšly z módy během 17. a 18. století. Naopak čím dál tím větší popularitě se těšilo věštění z karet. Dále se dočteme o věštění z ruky, a nakonec o věštění skrze vodu nebo zrcadla: „Při tom dívá se hadač do zrcadla nebo do vody, delším díváním se hypnotisuje, až vidí v zrcadle nebo ve vodě oblohu, mračna, konečně mlhu a pak věci, které si obraznost utvořila“ (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887: 2). Vedle divinačních technik uvádí autor také nejčastější dva okruhy otázek, které lidi obvykle k věštění přiváděly. Zpravidla se jednalo buď o hádání čísel pro

sázení, respektive výhru v loterii nebo o oblast lásky a vztahů (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887). Svědectví o pohanských přežitcích přináší také Zíbrt, který seznam věšteckých praktik doplňuje o hádání povahy člověka z vrásek obličeje, o věštění z kávové misky nebo z pískání v uších (Zíbrt, 1899). Dalších způsobů věštby a dokladů o jejich praktikování a předávání bychom našli ještě mnoho.

Pohanské praktiky se nadále udržovaly mezi lidmi a stejně tak pokračoval i boj za jejich potlačení. Kartárky byly kritizovány za klamání lidu a lid za naivitu a slepou důvěru k nim. Výjimku mezi klienty netvořili ani lidé vzdělanější z vyšších vrstev společnosti (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887). Za zmínku stojí také například zákaz praktikování věštění v rámci živnosti, kterou vydala okresní správa na Chrudimsku v letech 1926: „Úřad ve svém projevu uvádí, že věštbami otrásá se víra v životní úspěch, kterého lze dosíci rozumovým poznáním, napětím vůle a prací, a posiluje se romantická víra v náhodu, osud, předurčení. Taková víra, kdyby se u méně uvědomělého občanstva rozšířila, mohla by ohrozit slušnost, mravnost, popřípadě i veřejný pořádek. Prostí občané musí býti chráněni proti tomu, aby jim, jednotlivcům a rodinám byl brán životní klid a rovnováha neodpovědnými věstci a hadači“ (Zíbrt et al., 1927: 230).

V dochovaných textech bývá „nekalá“ věstecká činnost připisována romskému etniku, především ženám. V periodiku *Našinec* se například můžeme dočíst o příběhu dvou žen, které okradenému rolníkovi nabídly svou pomoc a přislíbily, že za finanční odměnu zloděje odhalí. Zatímco jedna Romka (dobově cikánka s malým „c“) pomocí čar věštila, kdo je viníkem, druhá mezitím u sedláka doma odcizila, co se dalo. Než rolník zjistil, čeho se stal obětí, byly už obě ženy pryč (Našinec, Drobné zprávy: Kam vede pověra, 1875). O potulných Romkách jako „zchytralých“ věštkyňách hovoří i *Světlozor* (Světlozor, Uherské pusty, 1875) nebo Zíbrt, který věštění přisuzuje i mužům: „Sotva dá se snědčerný obličej cikána viděti, nechávají blázni práce ležeti, běží za ním, aby něco šťastného slyšeli. Cikáni jsou dost smělí, ke každému svým hádáním se dotřítí, a nestydatí jemu říci, že toho litovati bude, nebude-li jich slyšeti“ (Zíbrt, 1899: 105).

Doklady o Romkách věnujících se věštění jsou k dispozici i z minulého století, přestože věštění ani kočovný způsob života později nevyhovovaly nárokům socialistického režimu. Věštění bylo považováno za příživnictví a přísně trestáno (Vlček, 1985; Nečas,

2002). To pravděpodobně vysvětluje, proč starší narátorky uváděly, že věštění se v Česku ve veřejném prostoru „objevilo“ až po sametové revoluci, kdy podle nich nastal „velký boom“ věštecké praxe:

- No, a kdy ty ses vlastně sama k tý numerologii dostala? A k těm kartám?

Mm, karty si vůbec nevybavuju. To si nepamatuju. Nějak po té revoluci se to začalo vynořovat. Všude byly nějak karty, najednou prostě nějak byly karty. Já ti říkám, že se zvednul ten spirit, joo, najednou ty karty začaly jako nějak bejt mezi lidma. [...] Hele, po revoluci začaly vycházet všechny ty knížky o těch; černá magie, bílá magie, okultní tlustoprdy, strašný knížky, jsem si je nikdy nekupovala. [P3]

Já jsem k tomu přišla tak nějak jako, říkám, na tý skladně, že jsme jako výtvarnice, a potom v tom devadesátém roce, já jsem byla ve druháku, když byla revoluce, a potom se to všechno otevřelo, za komoušů se tady nic takového nedělo! [V1]

Tato tvrzení podporují i mnohé příspěvky, které se začaly objevovat po roce 1989 v dobovém tisku. V periodiku *Vlasta* například najdeme propagaci vykládacích karet, které svým budoucím vlastníkům slibují radost a štěstí (Devátá, 1992). V jiném čísle se pro změnu objevuje reklama na velkou knihu věštění (*Vlasta*, *Umíte věstit?*, 1994) nebo možnost výkladu horoskopu přes telefon (*Vlasta*, *Telefonický horoskop*, 1991). Výjimku netvoří ani jiná periodika. Podobnou nabídku vypracování osobního horoskopu bychom našli například i v týdeníku *Květy* (Rignac, 1992).

3.3 Věštění dnes

Jinak tomu není ani v novém tisíciletí. Jedním z takových příspěvků je například čtyřdílný úvod do keltského Tarotu. Vedle stručné historie a charakteristiky jednotlivých symbolů (Faltusová-Váradý, 2004) byl součástí jednoho z čísel časopisu *Vlasta* také samotný balíček karet (*Vlasta*, *Velký keltský TAROT*, 2004). Ten měla jedna z narátoerek dokonce doma a používala ho standardně k výkladu. Stejně tak jsou stránky plné reklam a telefonních čísel, přes které si lze objednat osobní horoskop, přičemž peněžní částky za takovou službu nejsou zrovna nízké. Konkrétně v čísle z roku 2010 je cena za sestavení osobního horoskopu o rozsahu dvou stran A4 stanovena na tisíc korun (*Vlasta*, *Poznej sám sebe*, 2010). Věštění

slibuje nejen pomoc, ale i zábavu (Čejková, 2006). Zároveň nás však autor varuje, že zvyk utíkat v nouzi a zoufalství ke kartáčkám může vést u některých lidí až k závislosti na jejich službách (Langerová, 2000).

Z archivů zmíněných periodik jako jsou *Vlasta* nebo *Květy* lze usuzovat, že v posledních přibližně patnácti letech množství příspěvků týkajících se věštění výrazně ubylo. Neznamená to však, že by mantická praxe ze společnosti vymizela, spíše se možná přesunula jinam nebo začala měnit svou podobu. I nadále se výklad karet objevuje například na stránkách deníku *Aha!* (Fornálová, 2023) nebo v deníku *Blesk*. Ten má na svých stránkách dokonce samostatnou rubriku s názvem *Horoskopy*, která zahrnuje jak astrologii, tak také karty, numerologii nebo dokonce věštbu za pomoci virtuálního kyvadla. Svým čtenářům a čtenářkám také nabízí možnost zeptat se na budoucnost prostřednictvím online chatu astrologa Ravena (Blesk, Ravenova věštitelna na červen: Bude líp?, 2023). O tom, že věštění je pro lidi stále zajímavým tématem nehovoří pouze množství příspěvků v těchto časopisech, ale také skutečnost, že bulvární tisk je mezi novinami tím nejprodávanějším (Česká trafika, n.d.; Lidovky.cz, 2012).

Kromě toho mají dnes lidé k dispozici specializované časopisy jako dvouměsíčník *Ve Hvězdách*, magazín o věštění, astrologii aj., který je vydáván od roku 2008 (Astrolife.cz, n.d.), nebo například magazín *Konstelace*, který vychází dvakrát až čtyřikrát ročně a jehož vydavatelem je Astrologická společnost ČR (Astrologická společnost ČR, n.d.). Stejně tak, a to primárně, protože lidé se od tištěných stránek přesouvají stále častěji k těm internetovým (Lidovky.cz, 2010), najdeme nespočet online webů, které nabízí mimo karet, horoskopů, numerologie, kyvadla, také runy nebo výklad snů. Zmínit lze například *najdise.cz*, *vestirna.com* nebo *femina.cz*.

Skutečnost, že věštění není zdaleka zapomenutou minulostí, naopak je dokonce rostoucí praxí, dokládají i nedávné výzkumy, které ukazují, že samostatná výdělečná činnost a obchod v oblasti necírkevní spirituality je na vzestupu. Nabídka spirituálních služeb přitom zřejmě odráží poptávku. Z jednoho výzkumu například vyplývá, že 50 % dotazovaných věří ve schopnosti a predikce věštců a věštkyň nebo v to, že datum narození, respektive konfigurace vesmíru, může mít vliv na naši osobnost a náš život (Nešpor, 2009). S podobnými závěry přichází také Hamplová. Její výzkum z roku 2006 přinesl následující

výsledky; více jak polovina dotazovaných věří, že určití jedinci umí předpovídat budoucnost, a téměř polovina věří v astrologii a horoskopy (Hamplová, 2013). Nemalá část respondentů a respondentek pak dokonce aktivně vyhledává možnosti, jak se k těmto informacím a službám dostat, a je ochotná za ně také zaplatit. O tom svědčí i tržby specializovaných obchodů, které vedle pomůcek k meditaci nabízejí různé věstecké předměty a publikace. Zdaleka se přitom nejedná o marginální částky a měsíční výdělky z prodeje těchto podniků dosahují dvou, výjimečně až čtyř milionů korun. Literatura týkající se věštění se postupně dostala rovněž na pulty velkých samoobslužných prodejen a do publikačních plánů nakladatelství (Nešpor, 2009). Skutečnost, že zájem o věštění je stále vysoký a že mantická činnost je nadále rozšířeným byznysem, dokládá ve svém výzkumu brněnských kartárek a jejich klientů a klientek také Machálková (2002). Přítomnost věštění ve veřejném prostoru potvrzují i výpovědi narátora a narátovek:

- Máš pocit, že zájem o věštění roste, nebo klesá?

To já nevím, jestli roste zájem, ale rozhodně roste počet kartářů, věštitelů a podobnejch senzibilů. Možná, že to je úměrný tomu, jaká je po tom poptávka, nevím.

- A podle čeho to soudíš?

No, protože každou chvíli na tebe i v telefonu a všude vyskakují reklamy; zavolejte kartáře, támhle sensibili, jo, tak mám pocit, že rostou jak houby po dešti. Tak nevím, jestli to je poptávkou, to jsem se po tom nepídila, nakolik lidi teď běhají ke kartářům, ale myslím, že jich je dost, těch, co věštějí, a kartářů a všeho možného.
[V6]

3.4 Současné praktiky a techniky

Nejvíce využívanou technikou se ve výzkumu ukázaly karty. Této praxe se v různé míře věnovali jak jediný aktér výzkumu, tak všechny aktérky. Pro sedm akterek pak představovaly hlavní způsob věštby, pro ostatní marginální. Často volenou technikou bylo také kyvadlo. Věštbu za pomoci kyvadla praktikovaly čtyři narátky, avšak jen u jedné z nich kyvadlo představovalo hlavní mantickou pomůcku. Dvě další narátky měly kyvadlo doma k dispozici, měly s ním zkušenost, ale aktivně ho nepoužívaly. Další možností výkladu byla astrologie, které se věnoval jediný aktér výzkumu a dvě aktérky, zároveň patřila mezi

jejich hlavní divinační techniky. S astrologií se úzce pojí numerologie, kterou praktikovaly tři narátorky, ale jen pro dvě z nich byla primárním předmětem zájmu. Poslední technikou, která se ve výzkumu objevila mezi hlavními vykládacími způsoby, bylo věštění z ruky. Této praxe se věnovala pouze jedna aktérka. Mezi vedlejšími technikami se pak objevilo věštění ze snů, v případě jedné narátorky také ornitomancie, věštění z kouře a ohně, run, vnitřností a kostí nebo hodu mincí. Jiná narátorka se pro změnu učila věštit z křišťálové koule nebo v dalším případě skrze malbu.

Výběr techniky u narátora a nátoček závisel především na tom, nakolik se jim líbila a nakolik je bavila. Většina aktoček tuto podmínku dokonce považovala za základní, de facto za jedinou:

Ono mě to hrozně bavilo. Ono to nejde dělat, když člověk do toho není zažraný, tak mu to ani nepůjde. Mě to fakt bavilo. [...] Mně se fakt nestalo, že by mě to nebavilo. Že to není, jakože bych se šprtala jak ve škole ty významy nebo tak, ale že fakt jako to člověka zajímá, no. A když ho to nezajímá, tak by to prostě dělat neměl. Že to nejde přes sílu. [V3]

Při výběru techniky narátor a nátočky zohledňovali také její náročnost, jak v otázce jejího osvojení, tak v otázce samotného provedení, kde hodnotili především možnost napojení se, respektive míru objektivity. Mezi hlavními technikami nátočky zdůrazňovaly podmínku neutrality a diskutovaly její problematiku především u kyvadla. Podle nich je při této technice obzvláště obtížné zachovat si odstup a neovlivnit výklad vlastní projekcí. V otázce osvojení pak aktoři a aktočky posuzovali náročnost především podle obsáhlosti, respektive délky studia, která je k naučení vybrané techniky nezbytná. Nejvíce studia (v řádu měsíců až spíše několika let) podle narátora a nátoček vyžaduje astrologie, pozadu nezůstává však podle jedné aktočky ani *I-t'ing*. Dále lze zmínit mariášové a tarotové karty, a numerologii.

3.4.1 Karty

Karty se ukázaly jednoznačně nejpoblárnější věsteckou technikou. Karty k věštění využívali jak narátor, tak všechny nátočky, pro sedm nátoček představují dokonce hlavní

způsob výkladu. Skutečnost, že karty jsou stále oblíbenější divinační technikou dokládá ve svém výzkumu i Machálková (2002) a Greenberg (2023).

O původu karet bylo vedeno mnoho sporů (Zíbrt, 1889). Jisté však je, že pro věstecké účely je lidé využívali už v době před naším letopočtem. Například v Číně bylo věštění praktikováno již v 10. století před Kristem. Do Evropy se pak karty dostaly z Asie díky křižáckým výpravám a výbojům islámské říše. Zprvu byly výsadou aristokracie a běžný lid si je nemohl dovolit. To se později změnilo s objevením tisku a jeho následným zdokonalováním. Díky němu se karty staly postupně dostupné všem socioekonomickým skupinám. K jejich expanzi přispěli podle Machálkové také Romové, kteří výkladu karet navíc dodali jejich typickou mystickou podobu (Machálková, 2002). Aktualizuje tak starší teorii, podle které Romové karty nejenom rozšířili, ale sami je také do Evropy z Asie, konkrétně Indie přinesli (Zíbrt, 1889).

Zásadní vliv na roustoucí popularitu karet a vnímání karet jako prognostické pomůcky měl rovněž vznik italského Tarotu (Machálková, 2002). Ten se skládá ze 78 karet, z nichž 56 – vždy ve čtyřech barvách, respektive sériích, kterými původně byly poháry, meče, hole, mince, avšak dnes se setkáme i s jinými symboly, například pentakly – představuje Malou Arkánu, a dalších 22 karet, triumfů (například Vládce, Spravedlnost nebo Ďábel), dává dohromady Velkou Arkánu. Každou sérii pak tvoří deset základních karet, které jsou označeny čísly 1 až 10, a čtyři dvorní karty (zpravidla Páze, Rytíř, Královna a Král). Dochovaná sada z konce patnáctého století, kterou je možné si prohlédnout v galerii Pinacoteca di Brera, byla pravděpodobně předlohou pro vznik dnes velmi známých a oblíbených tarotových karet Rider Waite. Ty bývají často považovány za základní odrazový můstek pro ty, kteří se chtějí naučit tarotové karty vykládat (Schechter, 2020):

- Jaký [karty] používáte nejraději?

Záleží, [...] asi jste si všimla, že nejvíc používám tady ten úplně zasviněnej, zašlej hnus, [...]. Tohle to je vlastně původní edice Raider Waite Tarot, [...] je to úplně klasicej ten jakoby původní design toho balíčku, kterej vlastně otevřel znovu jako oblíbenost tarotovejch karet. [...] Ten design je takovej hladkej, jednoduchej, jednoduše vysvětlitelnej. Ve chvíli, kdy přijde někdo a řekne: „Jaký karty si mám pořídit?“, já říkám: „Rider Waite.“ A není to proto, že by byly nejlepší, je to úplně

z jednoduchého důvodu, je to proto, že jsou popsány v nejvíc knihách. Každá druhá kniha tam má fotky Rider Waite. [P4]

Pozdější obměny a redukce původní podoby Tarotu vedly ke vzniku nových verzí výkladových karet (Machálková, 2002). U narátora a nářátorek jsem se setkala například s Crowleyho Tarotem, Tarotem keltských draků, Tarotem pro osobní rozvoj od Martina Vlacha, někteří pracovali pouze s Malou Arkánou a jiní používali pro změnu zvířecí nebo andělské karty. Právě díky své rozmanitosti karty předběhly v popularitě všechny ostatní mantické předměty a techniky (Zíbrt, 1889). Druh karet si nářátorky – nářátor byl v této otázce mnohem pragmatičtější a karty si vybíral podle jejich funkce, zaměření, případně propojení s astrologií – volily zpravidla podle míry líbivosti, zaujetí či napojení. Hledaly zkrátka karty, které k nim budou, obrazně řečeno, promlouvat:

- No, a jak jsi přišla teda tady na ty karty, který používáš?

Líbily se mi! Protože jsou milý. Jsou to takový jako fakt hezký obrázky. Není to nic - já nemám ráda takový ty ponurý. [V1]

Mně se líbily tyhle, protože tohleto jsou ještě ke všemu Taroty keltskejch draků, takže ty jsou zase jiný ještě, jo. [...] Mně se líbily ty obrázky na tom. (směje se) Já nevím proč. Zrovna mně do oka padly tyhle. [V6]

Já jsem jí [kamarádce] pak dala moje andělský, protože ono jako musí bejt ten vztah mezi těma kartama a tím vykládajícím a já jsem se na ně nenavázala prostě. [V2]

Někdy výběr karet závisel také na tématu, položené otázce a očekávané odpovědi. U narátora a nářátorek jsem se setkala s názory, že například transformační karty jsou vhodné pro získání rady, tarotové karty jsou schopny o dané záležitosti odhalit vše, zatímco andělské karty odkrývají výhradně pozitivní informace nebo umožňují napojení na „horní svět“, tedy na vše, co je abstraktní, nikoli fyzické. Nářátor a nářátorky považovali tarotové karty za standardní výkladové karty, případně pocitové, a využívali je tak pro široký okruh témat – pro partnerský výklad, analýzu konkrétní situace a nástin možného vývoje, případně pro obecnou predikci do nadcházejících dnů, týdnů, až měsíců. Avšak pro výklad vzdálenější budoucnosti (několika měsíců či let) nejsou podle nářátora a nářátorek (tarotové) karty příliš vhodné. Jedna aktérka se zároveň domnívá, že výjimku představují pouze karty mariášové,

důvodům se budu věnovat v další části textu. Mariášovým kartám se věnovala jako jediná z praktikujících, respektive se učila jejich výkladu. Byla přesvědčená, že věštit pomocí mariášových karet je značně náročnější než pomocí tarotu. Některé aktérky také zohledňovaly finanční stránku věštění, neboť jednotlivé sady karet nebývají vždy levnou záležitostí:

Já chci pak kupovat i ještě nějaký nový, ale oni jsou hrozně drahý teda, jedny karty třeba za tisícovku nebo za sedm set, takovýhle, no. Ale na Sheinu nebo na Wishi a tak maj taky pěkný karty, tak si chci ještě pořídit. [P5]

V balíčku má každá karta svůj specifický význam, který bývá zpravidla vyjádřen v symbolech. Díky nim mohou být karty interpretovány. Možnosti výkladu jednotlivých karet jsou v každé sadě jasně definovány a je možné si je nastudovat v příručce, která bývá součástí balení. Nutno však dodat, že výklad je hra s metaforou a analogií, která stojí na aktérově imaginaci (Greenberg, 2023). Narátor a narátorky tak vedle studia knih uplatňují také, řekněme, umění „nacíťování“. Emoce v tomto ohledu sehrávají významnou roli:

Já to vykládám tak trošku jako na základě podvědomí, že se nacíťm do těch karet už jako, jo, samozřejmě i dle významů, ale trošku se i nacíťm. [P5]

To podle toho, kdo to vykládá, tak ty karty padaj. Právě jako já sice jsem se to nejdřív učila podle významů, ty karty, ale pak si člověk stejně, každej ten, co to vykládá, tak si ty karty jako upraví podle toho, jak to [vnímá, cítí] - že vlastně ty bys ani nemusela znát [ty významy], ty by sis je tam mohla přidělit. Podle toho, co v té kartě vidíš, tak ty by sis ty významy mohla přidělit, a ty karty potom budou padat tak, jak ty je vykládáš. [V3]

Výklad karet ovlivňuje také jejich postavení, výsledná interpretace tak vychází z jejich uspořádání – jejich pozice mezi ostatními kartami a vlivu těchto karet. Někteří praktikující rovněž přikládají kartě jiný význam a hodnotu, pokud je vyložena na podložku vzhůru nohama:

Pro mě třeba ty obrácené karty, někdy to znamená, že ten člověk to nevidí, někdy, že je to popřený, že to nechce přiznat, někdy vyložené ty karty maj speciální stínovej

význam. [...] To záleží, ty karty komunikují spolu, mezi sebou prostě, ale jakoby ten význam obráceně neznamenal, že je ten význam obráceně. Je to trochu jinak. [...] Slunce, kdyby bylo normálně, tak je velmi silný příliv energie. Když je obráceně, tak ten příliv té energie je úplně stejný, ale většinou jako není v ten správný čas. To znamená k vám přichází hrozně moc energie, hrozně moc jako nadšení a toho, ale zároveň vy nejste připravená tady na tu energii, takže to vlastně tam narazí do sebe a je z toho frustrace, množí to takový ty jako negativní emoce prostě a člověk, když jakoby je v nerovnováze sám a dostane dávku energie, tak je většinou podrážděný a agresivní a tohle, pak si řekne, proč já to dělám, že jo, a začne to vztahovat na sebe. [P4]

Vyložené karty tak nabízejí několik variant interpretace, ačkoli zpravidla velmi podobných, a vždy záleží na konkrétním věštci nebo konkrétní věštkyni, jakým způsobem karty přečte a jaký příběh z nich utvoří.

V otázce, na jakém základě karty fungují, se nátor a nátorůky shodli. Podle nich jde o sílu podvědomí, promlouvání duše nebo, jinými slovy, princip synchronicity:

Protože tam vlastně jako funguje ten zákon synchronicity, s kterým přišel Jung. Že všechno, co je venku, odráží, co máte uvnitř. Takže ty karty vlastně jenom odrážej zrcadlově to, co vy si momentálně nosíte tématicky uvnitř, a pokud to ten člověk umí číst, tak vám může dát nějakou hodnotnou informaci. [P2]

Karty podle této teorie pouze odrážejí aktuální situaci, výklad karet je tak analogický k dění na zemi, případně k dění v životech a nitrech tazatelů a tazatelek. To znamená, že budoucnost, kterou předpovídají, není zcela fatalistická, ale lze ji změnit:

A ještě zajímavý na věštbě je, což se netýká numerologie, to se týká třeba karet, nějaký jako detailnější [věštby], že ty, když se dozvíš, že zejtra by si mohla mít špatný den a [...] uděláš nějaký aktivní čin, aby si něco změnila v té přítomnosti, která se jinak odehraje furt stejně, tak změníš tu budoucnost. Takže věštba ani nefunguje tak, že ta budoucnost je daná. Ta opravdu vychází z toho přítomného okamžiku, jaký je ten zápis teď tady. [P3]

Hodně lidí si neuvědomuje tu hranici, že ty karty neukážou, jako co bude, ale kam ty všechny věci směřují a jak budou, když se ten člověk nehne z místa a furt jako zůstane v té jedné linii, ale že jakmile vybočí, tak se to může všechno prostě změnit. [V5]

Z tohoto důvodu narátor ani narátorky, jak už bylo zmíněno výše, nevnímali karty jako vhodný nástroj pro predikci vzdálené budoucnosti (několik měsíců až let), takový výklad považovali často za téměř zbytečný. Věštba totiž podle nich vychází z přítomného okamžiku, záleží tak na našem jednání a přístupu, jestli se naplní, či nikoli. Jedna z narátorek zároveň dodávala, že výjimku tvoří pouze karty mariášové, také nazývané osudové, s kterými lze věstit i řadu let dopředu:

Ty mariášový [karty], to je takovej nástřel osudovejch věcí jako. Když to takhle srovnám. Nástřel věcí, co máš jako v osudu. Ono třeba i v těch mariášovejch, třeba když se ti do života třeba neukáže dítě a svatba, tak to neznamená, že ji nebudeš mít nikdy nebo to dítě, ale může to znamenat, že ji nemáš osudově danou. Že se vdáš a máš dítě, protože chceš, jako hlavou a jako třeba srdcem, ale nemáš to třeba daný osudově. Ale kdežto někdo to má daný třeba osudově, že má dítě třeba brzo. [P5]

Ačkoli narátor a narátorky nevnímali vyloženou budoucnost jako definitivně danou, v žádném případě nepopírali existenci osudu. Naopak, pouze poukazovali na rozdíl mezi předurčeným životním údělem a oblastí naší individuální volby:

Ono, když ten člověk ten osud, co je vyloženej, chce změnit, tak třeba tam je, že se má s někým pohádat, a ten člověk automaticky na tu schůzku nepůjde, protože se nechce pohádat, aby to pak dopadlo špatně, tak se mu to ale víceméně zase životně vrátí, protože vlastně věděl o něčem, co se má stát, a nenechal ten osud pracovat a stopnul to, takže já tam nepůjdu a třeba - když to vezmu jako do extrému, tak třeba na oplátku toho v tu dobu se mi stane, já nevím, třeba něco zdravotně špatnýho. [V2]

Nějakým způsobem každej má ten osud napsanej, ale zároveň ne, protože jak jsem říkala, dá se s tím pracovat. [V5]

V tomto ohledu narátor a narátorky zdůrazňovali, že ačkoli některým životním událostem se nelze vyhnout, protože jsou zkrátka předurčeny – někteří dokonce věřili, že si svůj osud vybíráme sami, naše duše, ještě před narozením – záleží na konkrétní osobě, jak se rozhodne danou zkušeností projít. Pokud použiji příklad výše, tak osud říká, že zítřejší den čeká tazatele či tazatelku setkání s určitou osobou a následný konflikt, stále má však možnost situaci ovlivnit – může ustoupit, usmířit se nebo se například snažit najít shodu. Svobodná vůle tak podle narátora a narátorek spočívá ve volbě, jak se člověk k dané situaci postaví:

V každém případě to, že tam určitý prvky jsou nastavený, to prostě nemůžeš ovlivnit, joo. A určitý jo, ta volba je to, jak já se s tím vlastně vypořádám. [P3]

Narátor a narátorky zároveň často v rámci věštby nabízeli tazatelům a tazatelkám možná východiska:

Já jim můžu pomoci nastínit [tu situaci a její řešení], ale to rozhodnutí je stejně na nich, že jo. Nastínit vlastně věci, a jak je mají řešit, joo. [P1]

Když na to změníte správným způsobem ten pohled, pochopíte, co se děje v něm, a začnete s ním komunikovat a ne, že ho prostě praštíte tou holí přes tu hlavu, i když by si to teda někdy asi zasloužil podle toho, co tady vykládám, tak vám vlastně ty problémy, který tam jsou mezi váma, tak tam vlastně nebudou. Oni odletěj. [P4]

V případě forem výkladu se některé způsoby u narátora a narátorek opakovaly, jiné nikoli. Volba konkrétního postupu záležela mimo jiné na položené otázce, respektive tématu, kterého se výklad týkal. Například pokud šlo o vztahovou záležitost často narátorky vykládaly do tvaru písmene „H“. Zpravidla se v tomto případě jedná o sedm karet. Tři karty na obou stranách, kde levá strana zastupuje situaci tazatele či tazatelky, pravá jeho partnera či partnerku nebo jeho/její objekt lásky, karta uprostřed pak představuje, co dotyčné spojuje. Pokud se jednalo o jinou otázku (oblast práce, cestování, obecná predikce) obvykle narátor a narátorky (celkem šest) vykládali karty do řady, případně do řad. V takovém případě nabízí každá další řada pohled do vzdálenější budoucnosti, ale jak už bylo zmíněno výše, čím vzdálenější budoucnost, tím méně je jistá. Tři narátorky také vykládaly karty do kříže a někteří praktikující volili například pouze jednu kartu – obzvlášť u transformačních karet nebo karty na den. V případě potřeby – například pro získání více informací, vyjasnění

nejasností – šest narátorek praktikovalo takzvané „dovyložení“, to znamená, že na konci běžného výkladu vytáhly jednu další kartu až několik dalších karet pro dokreslení dané situace.

Aktér a aktérky se rozcházelí také v otázce míchání a tahání karet. Pět narátorek nechávalo záměrně míchat karty tazatele/tazatelku (tedy mě), aby na ně přenesl/a svoji energii, případně aby se na sebe vzájemně napojili. Následně ho/jí také nechaly karty vybrat, protože věřily, že díky svému podvědomí – setkala jsem se rovněž s termíny jako duše nebo vibrace – vybere ty správné. Jiných pět narátorek tento postup naopak zcela odmítalo, a to v podstatě ze stejného důvodu. Právě proto, že by karty mohly být ovlivněny podvědomím tazatele či tazatelky, tedy jeho strachy a tužbami, věřily, že je lepší, pokud karty míchají ony samy. Domnívali se, že je důležité se od pokládané otázky oprostit a nevkládat do výkladu vlastní emoce:

Tam záleží, [...] jak moc seš tomu otevřená a jak jdeš do toho taky s tou čistou hlavou a nejsi upnutá, nejsi vyloženě v nějakým špatným rozpoložení [...]. To je takový, jakože tam si vybírá tvoje duše hodně, no. Ale neměla bys bejt ve špatným rozpoložení. [P5]

Současně některé narátorky uváděly, že karty je nutné před energií tazatele/tazatelky chránit také z toho důvodu, aby s nimi jejich majitel či majitelka – věstec či věstkyně – neztratil/a kontakt. Tři z nich zároveň následně také vybíraly a tahaly jednotlivé karty pro výklad, zatímco ostatní nechávaly vybrat konkrétní karty již samotného tazatele/tazatelku. Diskutovaná byla také otázka kompetencí a praxe, jinými slovy, zda je tazatel/ka vůbec schopný/á se na otázku a karty napojit, správně je zamíchat a připravit na výklad. Avšak zohledňováno nebylo pouze ladění tazatele nebo tazatelky, ale také samotné/ho věstkyně nebo věstce. Narátor a narátorky upozorňovali, že i oni mohou svou energií a svými myšlenkami karty ovlivnit, a právě proto je podle nich důležité mít trénink a dostatek zkušeností, aby k této situaci nedošlo:

Takže ty se musíš naučit ovládat [...], mít jakoby ovládnutou tu mysl natolik, že seš neutrální prostě, joo. Že i když si jako v duchu říkáš něco - proto je těžký si vykládat

sám. Protože ty si o tom vždycky něco myslíš. Joo. A vlastně jakoby ten trénink je o tom naučit se tu neutrální mysl. [P3]

Zároveň uváděli, že kvalitu výkladu ovlivňuje také jejich energie, a na výklad tak musejí být dostatečně odpočatí. Každý výklad je podle nich velmi energeticky náročný:

Já i sama cejtím, že mně to jako ubírá energii, čím víc otázek vyložím, tím unavenější pak jsem. [V2]

Většinou co já vykládám, tak jakože tři otázky většinou bejvaj tak jako stoprocentní a pak, když už jich je víc, tak většinou i na sobě - protože mě to jako většinou hrozně vyčerpává, tak pak už i na sobě i na těch kartách různě cejtím, že už to jako není úplně ono. [V5]

V otázce míchání karet jedna narátorka brala v potaz také hygienické hledisko, jiná naopak kladla důraz na to, aby tazatel/ka neměl/a překřížené nohy. To podle ní zabraňuje správnému proudění energie jak v těle, tak zároveň mezi kartami a tazatelem či tazatelkou, případně věštcem či věštkyní. Co se týče snímání karet, čtyři narátorky dbaly na to, aby bylo prováděno levou rukou, protože ta jde od srdce. Tento zvyk uplatňovaly především aktérky starší věkové kategorie.

V dnešní době však spousta věstců a věštkyň vykládá karty na dálku přes elektronická zařízení, a otázky týkající se jejich míchání a snímání tak mizí. Online výklad standardně poskytovalo pět nárátovek, dokonce ho mnohdy upřednostňovaly před osobní schůzkou. Díky tomu jim odpadla například nutnost dojíždění, domácího úklidu nebo úpravy zevnějšku. Narátor a jedna narátorka sice nabízeli výjimečně možnost výkladu na dálku, ale upřednostňovali osobní sezení, při kterém mohli lépe poznat jak tazatele či tazatelku, tak otázku nebo situaci, na kterou si nechával/a vyložit, a díky tomu poskytnou kvalitnější službu:

Lepší to je, když to je, když to je jako „one-on-one“. Že jako ono to vždycky jde [po telefonu], ale pak to není tak do hloubky. [...] Vždycky radši se s tím člověkem vidím. [V3]

Ostatní narátorky, které vykládaly jen v případě fyzické přítomnosti tazatele či tazatelky, se zpravidla věštění nevěnovaly natolik často a do hloubky. Většina z nich vykládala pouze občas svým přátelům.

Tři z narátorek věnovaly zvláštní pozornost také péči o karty, dvě z nich dokonce prováděly specifické rituály zaměřené na přípravu karet před výkladem a jejich následnou očistu po něm:

Potom vlastně, když už jako je po výkladu, tak si ty karty sbalím, promíchám je, znova je jako očistím, to jsem vlastně neříkala podle mě, že na začátku si je většinou taky nahřeju jako nad svíčkou, aby se tak jako očistily, já je nikdy neukládám jako nevyčištěný, takže je pak vyčistím úplně, a poděkuju jim a dávám je zase odpočívat. [V5]

Starost o karty podle nich zahrnuje kromě toho, že je nutné dávat pozor, aby se karty nepoztrácely a nezničily – nebyly potřhané, zohýbané, polité – především jejich dobíjení a čištění od (negativních) energií. Čistit karty lze podle narátora a narátorek mnoha způsoby – pomocí ohně, kouře nebo také himalájské soli. Dobít je může naopak sluneční záření nebo měsíční svit, případně také síla krystalů.

Ve výše citovaném úryvku rozhovoru lze pozorovat, že někteří praktikující – především dvě narátorky mladší věkové kategorie – měli ke kartám velmi kladný vztah, až citovou vazbu. Mimo to měly tyto narátorky silný sklon k jejich antropomorfizaci:

Povídám si s nima normálně, řeknu jim, co je třeba nového v mém životě a takhle, nějakým způsobem je informuju, oni to asi vědí, ale povídám si s nima, a oni jsou pak vůči mně taky otevřenější. [V2]

Sklon připisovat kartám lidské vlastnosti se však objevil také u narátora a dalších narátorek. Uváděli například, že karty poznají, pokud je někdo pouze zkouší, nevěří jim nebo se jim vysmívá. V takovém případě pak podle nich odmítají karty spolupracovat a odpovídat na položené otázky. Tímto způsobem – případně tím, že jsou karty vyčerpány nebo ovlivněny negativní energií – si narátor a narátorky vysvětlovali, proč karty nepadají tak, jak by očekávali, jinými slovy, proč se jim výklad nedaří a nedává podle nich smysl:

Dá se říct, že ty karty se můžou až jako tak naštvat, no, nebo já nevím, jak to říct, že prostě oni tak jako vycejtí, že prostě si z toho děláš srandu, nebereš to vážně nebo že to vykládáš takhle pod vlivem, a nepadaj, no. [V3]

Jak jsem z toho byla podle mě jako celkově ve stresu a hrozně se mi do tý Prahy nechtělo, měla jsem k tomu takovej jako negativní vztah, tak si myslím, že jak jsem si tahala s sebou ty karty, [...] tak jako si myslím, že jsem si na ně tak jako přetáhla nějakou energii a že podle mě, dokud já se nějak jakoby v hlavě nevyrovnám s Prahou, tak ty karty budou podle mě furt jako "blbnout". [V5]

Vykládání karet se ukázalo velice pestrou, flexibilní a také snadno dostupnou technikou. Kartami podle narátora a nářtorek lze vyvěštit, pokud ne vše, tak téměř vše. Vykládat zpravidla odmítali pouze na otázky týkající se zdraví. Tento typ predikce považovali za příliš riskantní a necítily se pro něj dostatečně kompetentní. V takovém případě doporučovali tazateli či tazatelce raději vyhledat lékaře, případně léčitele. Většina nářtorek se také shodla, že čím konkrétnější je položená otázka, tím lépe, neboť tím přesnější může být věštb. Nejčastěji se přitom lidé ptají na vztahy, za nimi následuje téma vlastní identity a spolu s ním hledání životního směru – například vhodné kariéry nebo studijního oboru – dále přichází zmíněná oblast zdraví a čtyři nářtorky zmínily také otázky týkající se financí. Dvě nářtorky mi pak daly na výběr, zda si přeji slyšet vše, co v kartách vidí, nebo pouze to pozitivní. Ostatní automaticky předkládali všechny informace, které byli schopni vyčíst. Nářtor a některé nářtorky se se mnou během věštb také radili o eventualitách výkladu, kdy mi dávali prostor do něj vstupovat a přibližovat vykládanou situaci, což jim pomáhalo se lépe orientovat v možnostech interpretace. Jedna karta totiž může nést vícero významů, stejně je tomu u jejich kombinací. Bez přesnějších informací proto může být náročné obsah věštb správně přečíst:

Když to je něco jako složitějšího, tak když k tomu vím nějaký informace, tak to jako prostě pochopím mnohem líp, zároveň já to dělám třeba tak, že si ty karty, jako oni nějak vyjdou, když to je hodně složitý, tak říkám a u toho se ptám, a když to je jako složitý, ale jako míň, tak většinou řeknu, co mi tam vyšlo, a dost často se mi stává, že ten člověk se mě zeptá: „A nemohlo by to spíš s touhle situací bejt jako tak a tak?“,

a já se podívám do těch karet, a když mi to dává smysl, tak řeknu: „Jo, je to možný.“
[V5]

I z tohoto důvodu narátor a narátorky sdíleli názor, že karty nejsou vhodné pro uzavřené otázky, u kterých je očekávanou odpovědí pouze ano, nebo ne. Pro tento typ otázek je podle nich vhodnější kyvadlo, které funguje právě na tomto principu.

3.4.2 Kyvadlo

Kyvadlo bylo u narátorek druhou nejčastěji využívanou technikou, avšak pouze u jedné z nich představovalo hlavní způsob věštby. O vývoji a šíření kyvadla se dovídáme především díky Zíbrtovi z jeho publikace *Virgule a siderické kyvadlo*. Kyvadlo, respektive virgule měla původně podobu dřevěné větvičky, odtud také její název, který pochází z latinské slova *virgula* označující proutek. Připomenout si můžeme například hůl antického boha Mercuria, která byla nazývána *virgula divina* (věšebný proutek) (Zíbrt, 1922). Kdy začalo lidstvo virguli využívat není přesně známo, její vyobrazení však najdeme už na egyptských malbách, které vznikly přibližně tisíc let před naším letopočtem (Nakonečný, 1995). V prostoru českých zemí pak pocházejí nejstarší dochované zmínky o kouzelném proutku ze 14. století. Upřednostňovány byly větvičky lísky, případně buku, jeřábu, olše, jabloně nebo břízy. Až o tři století později se začaly virgule vyrábět z kovu a začaly nabývat podoby, jakou známe dnes, tedy zavěšeného drobného předmětu. Ten měl dříve podobu kuličky, která mohla být buď plněná rtutí, nebo vyrobena ze zlata, stříbra, případně olova, cínu nebo síry. Lidé užívali kyvadla pro mnohé účely – hledání ložisek drahých kovů, zdrojů vody, zaběhnutého dobytka, správného směru a cesty, odhalování zlodějů, vrahů, lží, nepřátel či nevěry, věštění nemoci nebo smrti, a výjimku netvořilo ani hádání pohlaví nenarozeného dítěte. Avšak nejčastějším důvodem, proč lidé v českých zemích vyhledávali čarovnou moc kyvadla, bylo hledání pokladů. Tím byl lid naprosto poblouzněn především v 18. století. V nadcházejících letech dokonce vznikly mnohé publikace, které obsahovaly návody, jak za pomoci virgule poklad získat. Stále častěji a ve větší míře se u této praxe také mísilo posvátné s profánním. Při využívání virgule k hledání pokladů se měl dotyčný modlit, poroučet duchům a všem kouzelným silám skrze svaté, jméno Boha a jeho samého chválit (Zíbrt, 1922).

Kyvadlo v podobě zavěšené kovové kuličky vytlačilo zvyk používat proutek nebo kovovou vidlici především v 19. století (Zíbrt, 1922). Jeho podoba ani funkce však od té doby nezůstaly neměnné. Ačkoli na konci vlasce, provázku nebo řetízku můžeme stále nalézt předmět ve tvaru kuličky – případ jedné narátorky, kdy bylo jako materiál použito sklo –, mnohem častěji se dnes setkáme s hranolem nebo kuželem. Ty jsou zpravidla vyrobeny buď z kovu, nebo drahého kamene – obě varianty se ve výzkumu objevily dvakrát. Výjimku netvořilo ani věštění za pomoci prstýnku a vlasu tazatelky – opět případ dvou aktérek. V průběhu let se proměnila nejenom podoba kyvadla, ale současně také důvody, pro které se kyvadlo využívá. Lidé už se nezajímají o úrodu, namísto toho se ptají na zaměstnání, a pátrání po zdrojích vody vystřídalo hledání špatných energetických polí. Avšak jeden ze zvyků, který se zachoval, je hádání pohlaví nenarozeného dítěte. Právě k tomuto účelu bývá používán vlas a prstýnek tazatelky. Nicméně s touto praktikou jsem se setkala pouze u dvou naráteček starší věkové kategorie a ty se o ní zmiňovaly především v minulém čase. Nabízí se vysvětlení, že se tento zvyk vytrácí z důvodu technologického pokroku:

Vlastně potom začaly moje kamarádky bejt těhotný, takže jsem zjistila, že dokážu jako tímhle tím [tím kyvadlem] zjistit to pohlaví, ultrazvuk začínal tenkrát, tak tím to bylo zajímavý, že vlastně oni nevěděly od začátku, jako co to bude, no, a pak mi říkaly: „Jé, hele, ty ses trefila!“ [V1]

Jedna z naráteček také uvedla, že kyvadlem lze hledat ztracené věci. V současnosti se však kyvadlo využívá především pro všechny typy uzavřených otázek, na které očekáváme odpověď typu ano, nebo ne.

Před samotným věštěním je nejprve nutné zjistit, jakým způsobem bude kyvadlo tyto odpovědi vyjadřovat. Věštec nebo věstkyně proto uchopí řetízek či provázek, na kterém je kyvadlo zavěšené, mezi palec a ukazováček. Ten přitom drží konečky prstů, nebo zavěšené kyvadlo nechá viset přes prsty a konec provázku či řetízku sevře do dlaně. Věští se zpravidla nad stolem. Věštec či věstkyně se opře loktem o desku stolu a ruku zvedne dostatečně vysoko do vzduchu, aby se kyvadlo mohlo volně pohybovat. Poté kyvadlu poručí, aby ukázalo, jakým způsobem bude sdělovat kladné, nebo naopak záporné odpovědi. V rámci mé zkušenosti byla kladná odpověď kyvadla ve všech případech vyjadřována kruhovým

pohybem, zatímco záporná odpověď kýváním ze strany na stranu. Dvě narátorky používaly k věštění s kyvadlem také speciální desku, která byla rozšířená o další typy odpovědí:

A tady jsou třeba procenta, já nevím, jak moc se ti bude dařit v práci, nebo třeba když se ti někdo líbí, tak jestli jste nějak kompatibilní, jo, na nějakých x procent, to je tady a tady je vyloženo jako ano, ne, možná. Nebo pak špatná otázka, a to musíš dělat znova. [V4]

Podle nářtorek byla špatnou otázkou taková, která byla příliš nejasná a málo konkrétní. Zároveň narátorky věřily, že někdy kyvadlo zkrátka jen nechce na položenou otázku odpovět, protože tazatelce či tazateli není souzeno znát odpověď.

Úspěšnost výkladu kromě správně zvolené a formulované otázky ovlivňují také další faktory. Podobně jako v případě karet, byly narátorky přesvědčeny, že kyvadlo nespolupracuje, pokud aktér nebo aktérka nebere jeho magickou sílu vážně. Zároveň věřily, že věštbu ovlivňuje také jejich vlastní rozpoložení. Zdůrazňovaly především požadavek neutrality, tedy schopnost zachovat si odstup, nepodléhat emocím a nevkádat do věštbý své tužby a strachy:

Pokud někdo pracuje s kyvadlem a neumí se odprostit od „ano, ne“, tak to kyvadlo je ovlivnitelné. [...] Samozřejmě každé chce, aby dostal tu lepší odpověď, tak opravdu to kyvadlo podvědomě se dá ovlivnit. Protože si v duchu prostě to „ano“, když to chceš, přitahuješ. A málokdo se dokáže odprostit od toho, aby si nenahrával. [V6]

Podmínka objektivitý při věštbě kyvadlem byla lidem známa už v minulých stoletích. Například Zíbrt ve svých textech zmiňuje dávnou víru, podle které je nutné být „obrněn čistou myslí, bezúhonným svědomím a pevným umýslem“ (Zíbrt, 1922). Jedna z nářtorek také dbala na to, aby tazatel/ka neměl/a nikdy nohy křížem, což podle ní zabraňuje správnému proudění energií.

V některých případech nářtor a nářtorky volili jiné techniky věštbý právě z obavy, že by nebyli schopni kyvadlo neovlivňovat vlastní myslí. Jedna z nářtorek se naopak děsila jeho moci:

Já jsem teda zkoušela jednou kyvadlo, ale já z toho mám upřímně trošku jako i strach, protože ono by to měla bejt nehořlavá podložka a všechno jako možný, nemělo by se to vlastně dělat někde na místě, jako by kde někdo umřel, a což jako já nikdy nemůžu vědět, kde jako někdo umřel a kde ne, že jo, a je to pro mě až moc taková hranice s tím jako „ošklivým“ nadpřirozenem. [V5]

Pokud aktér nebo aktérka čelí podobným pochybnostem, může podle narátorek a narátora vyzkoušet například astrologii. Na rozdíl od kyvadla a karet, které považovali za více subjektivní, je astrologie podle nich objektivní technikou. V jejich pojetí totiž astrologie v podstatě není ničím jiným než studiem vesmíru, respektive jeho čtením. Postoj věštce či věštkyně je při tomto typu věštby proto vedlejší, s vesmírnými tělesy ani sebevětší přání nebo strach nepohne.

3.4.3 Astrologie

Astrologii se věnoval narátor a dvě narátorky, současně pro ně byla jejich hlavním předmětem zájmu. Astrologie představuje nejstarší, nejkomplexnější a – alespoň v případě západní kultury – také nejrozšířenější divinační systém (Curry, 2010):

Ta astrologie vlastně jako má obrovskou sílu, úplně všude. Jako všude. Joo, že to máte vlastně, jako v těch nejpovrchnějších oblastech se o tom lidi bavěj, i když tomu nerozuměj, tak se o tom bavěj, jaký seš znamení a tohle, štír, že je na sex a takovýhle. Joo, až vlastně jakoby někam do Ameriky na univerzitu, kde kosmologie používá tranzity planet a Groff vlastně studuje, jak to ovlivňuje vědomí při psychedelických v podstatě experimentech. Takže v podstatě jakoby ten rozptyl, kterou ta astrologie jako má, je obrovskej! Protože opravdu jako je to všude. [P2]

Její kolébkou je starý Babylon. Z dochovaných pramenů víme, že už v druhém tisíciletí před naším letopočtem Babyloňané znamení zvěrokruhu znali a využívali je při studiu nebes i předpovídání budoucnosti (Beck, 2007). Astrologie byla praktikována a rozvíjena také například v Číně, Indii nebo Egyptě, kde vznikl první ucelený traktát o této nauce. Později našla úspěch rovněž v Římě a Řecku (Nakonečný, 1995). Astrologii se však dařilo především v období renesance (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887). Bylo zcela

běžné, že astrologové byli součástí panovnického dvora, kde radili jak například v oblasti zdraví nebo úrody, tak především v záležitostech zahraniční politiky, obchodu a válečných tažení (Beck, 2007). Mezi panovníky, kteří svá rozhodnutí řídili za pomoci astrologů, najdeme například Karla IX., Karla V., Rudolfa II. či Kateřinu Medicejskou. Na své oblibě začala astrologie ztrácet v 17. století, a to spolu s úpadkem víry v božstva. Naproti tomu rostla popularita astronomie a virgule (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887). Astrologové přispěli značným dílem k poznání vesmíru a bývají tak často označováni za předchůdce astronomie, které jednoznačně dopomohli k jejímu zrodu (Nakonečný, 1995). Astrologům byly odjakživa známy pozice některých planet, Slunce, Měsíce i jeho fáze (Beck, 2007).

Pokles astrologie v 17. století však zdaleka neznamenal její zánik. Jak už bylo řečeno, svoje místo ve společnosti a značný vliv na životy lidí si astrologie udržuje i nadále (Curry, 2010). Stejně jako dříve i dnes stojí astrologové často při důležitých rozhodnutích jak běžných občanů, tak významných podnikatelů, politiků nebo bankéřů. Zájem o astrologii lze pozorovat také na vědecké půdě, a to například v oblasti psychologie, která se v posledních letech opakovaně snažila pomocí různých testů ověřit validitu astrologických tvrzení, konkrétně souvislosti mezi konstelacemi hvězd a planet a psychologickými fenomény, jako jsou například osobnostní rysy (Nakonečný, 1995). Právě analýza charakteru osobnosti, včetně individuálních talentů, je vedle věštby budoucnosti jednou z hlavních služeb, kterou astrologové lidem nabízejí. Astrologii tak lidé využívají například při hledání vlastní identity – v praxi jde zpravidla o oblast vztahů nebo volbu vhodného zaměstnání či oboru studia. Astrologové na základě horoskopu, tedy záznamu konfigurace vesmíru, dotyčné/mu radí, jak se v situaci zachovat nebo jakým směrem se v životě vydat:

Jsou tam jako často vidět třeba, proč se nějaký ty věci dějou, že jo, třeba když se hádaj, tak já jim můžu říct, proč to tak je. Z těch horoskopů. Protože ono to tam většinou je napsaný, že jo. Co tam maj jinak a co tam jako vlastně, kde je tam harmonie nebo kde prostě tak jako tam jsou špatný ty aspekty, že to tam je většinou tak jako napsaný. [V3]

Bližší informace v tý astrologii pak ukazuje slunce, který vládne tomu ascendentu, říká se tomu vládce horoskopu, a ten je v beranu, joo, zase v ohni, takže opravdu jako

vy máte dělat to, co vás jako baví, joo, jako podle tohoto systému. A zároveň je tam ale důležitá informace, že to slunce je i v domě kozoroha, je to vlastně desátej dům, takže v podstatě nejste jenom jako beran, ale jste vlastně napůl kozorožka, takže můžete cítit velkou zodpovědnost vůči společnosti a vlastně jako můžete cítit, že vaše koníčky a zájmy budete chtít spojit s nějakou službou tý jakoby komunity, který se říká lidská společnost, a budete chtít něco dokázat. [P2]

Základními prvky astrologie jsou znamení zvěrokruhu, kterých je celkem dvanáct. Znamení zvěrokruhu každého jedince pak vychází z jeho data narození. Za první znamení zvěrokruhu je považován Beran, který vládne období od 20. března do 20. dubna, za ním následují znamení Býk, Blíženec, Rak, Lev, Panna, Váhy, Štír, Střelec, Kozoroh, Vodnář a nakonec Ryby. Každé z nich se pojí s určitou charakteristikou:

Ta lví tvůrčí energie ta je známá od těch lidí, že jo, že prostě se rádi ukazují, že jsou rádi středem pozornosti, že mají právě jako velkou a dobrou schopnost se sebe prezentovat. [...] Ten lev jako má většinou charisma, dobrý organizační jako schopnosti, dovednosti, to vyzařování tam je jako silný už od mala. [P2]

Podle astrologie však osobnost člověka ovlivňuje i mnoho dalších faktorů, například hodina narození, tzv. ascendent, nebo také tehdejší pozice Slunce či Měsíce. Každý z těchto elementů s sebou opět nese další znamení zvěrokruhu, a tedy nový určující znak:

Takže třeba často i člověk, kterej není v tom znamení [lva] narozenej, ale má ten ascendent, tak může působit jako lev, joo, ale přitom není. [...] Ten ascendent má vlastně ohromnej vliv na to vyzařování jako toho prvotního dojmu, takže já třeba v tý mý práci ten základ tý osobnosti, tak na ni nahlížím z pozice jako slunce, luny, ascendentu. To jsou vlastně jako takový tři zásadní vlivy a tuhleť směs já беру jako to základní těsto. Joo a pak z toho vycházím jako dál. [P2]

Vedle charakteru osobnosti lze pomocí astrologie předpovídat také budoucnost, a to v horizontu měsíců, i několik let. Věštba může mít jak osobní, tak globální. Výklad se zpravidla zaměřuje na to, jak se bude konkrétnímu jedinci dařit v jednotlivých oblastech života, například v práci, vztazích nebo zdraví, případně jak se bude cítit nebo jakým

způsobem se bude daná situace vyvíjet. I v tomto případě jsou rozhodující znamení zvěrokruhu.

Souvislost mezi vesmírnou konstelací a individuálními vlastnostmi nebo budoucností nicméně není, podobně jako v případě karet, narátorem a narátorkami vnímána zcela fatalisticky. Jinými slovy, člověk podle nich sice má jisté události předurčeny a má dané určité povahové rysy, je například cholerik nebo nemá jazykové vlohy, to však neznamená, že nemá možnost volby. Tyto predispozice nemusejí řídit celý jeho život, ale může s nimi pracovat:

Neznamená to, že je tím [člověk] vyloženě podmíněn, že by byl jako nastavenej nějaký osud, kterej by byl jeden správnej, joo, což je taky asi důležitý říct, že vlastně ta astrologie spíš ukazuje na nějaký archetypální prostředí, se kterým je to vědomí jako konfrontováno, a [...] jakým způsobem zahraje ten horoskop je nekonečně mnoho, jo, protože samozřejmě těch lidí, co se narodili ve stejnej den, ve stejnej čas jakoby je hodně a každej samozřejmě bude mít ten příběh jako dost rozmanitě, dá se říct, jinej, ale kostra archetypální bude stejná. [P2]

Zatímco dříve se věřilo, že astrologie funguje na principu kauzality, tedy že postavení hvězd a planet přímo ovlivňuje vývoj na Zemi, osobnost člověka a jeho osud, dnes již tato teorie neplatí. Zastínil ji, stejně jako u karet nebo numerologie, zákon synchronicity. Ten říká, že vesmírná konstelace pouze odráží dění na Zemi, proto je také možné v ní číst, a pokud chceme, budoucnost dokonce měnit (Nakonečný, 1995):

Hodně lidí si myslí, že hvězdy tě jako ovlivňují, a protože tam zrovna svítí Slunce tady a Saturn tady, tak ty seš prostě zlobivá. Víš, jak to myslím? Prostě... Snažím se mluvit jednoduše. Ale ono je to obráceně. [...] Jenom prostě je tam ten zápis toho okamžiku. A o tom vlastně mluvěj všechny světový systémy. [P3]

I narátor a narátorky připomínali, že jsme svobodné bytosti, a to právě díky možnosti volby, která každému zůstává:

Protože opravdu z toho dnešního dne pak vychází ta budoucnost, že jo. Jo, když se rozhodneme, my jsme furt na nějakých rozhodovacích pozicích, rozcestích a když se

rozhodneme tak, tak půjdeme tam, když se rozhodneme jinak, tak půjdeme doprava, doleva. [P1]

Pro astrologii je zásadní vždy konkrétní okamžik, tedy postavení hvězd a planet v dané chvíli. Právě tomuto odrazu vesmírné konstelace se říká horoskop, který je pak podkladem pro samotnou věštbu. Může se jednat o jakýkoli moment, avšak nejčastěji se využívá datum narození. Z horoskopu lze podle narátora a narátorek vyčíst celou řadu informací:

Ani sebesložitější systém nedokáže vlastně podchytit tak velkou hloubku jakou je člověk. Ale dokáže podchytit hodně, [...], že opravdu ty lidi se pak divěj, co všechno tam vlastně jako je možný přechíst. [P2]

Podmínkou k vytvoření detailního horoskopu jsou přesné časové a zeměpisné údaje, tedy místo, datum i hodina například zmíněného narození. Všechny tyto údaje ovlivňují jeho výslednou podobu. Znázornění horoskopu bývá zpravidla kruhové. Pro vytvoření schématu se dnes běžně využívají moderní technologie, konkrétně počítač a specializované webové stránky, jako je například *najdise.cz*:

- Jak zjistíš, kde jaký čáry načrtnout a podobně?

(směje se) Tady to já nedělám. To se zadá do programu na internetu a to ti vyjede tadyto, tadyto kolo. To já neumím načrtnout. [...] Fakt se to musí zadat, no. To neumím načrtnout. To vůbec nevím, jak se to ani... [...] To prostě člověk, aby věděl, kde přesně, v jakém stupni ta planeta je, to fakt ten počítač udělá teda mnohem líp. Tam to je přesně, no. [V3]

Není pochyb o tom, že moderní technologie zásadním způsobem ovlivnily zájem o astrologii a učinily ji dostupnější:

Astrologie tady byla už samozřejmě před revolucí. Ale vždycky na mě byla hrozně těžká. Vždycky mi to přišlo - musíš mít ty měřítka, tenkrát nebyly počítače. [...] Dřív na astrologii jsi prostě musela mít čas, abys to nakreslila. Protože to je hrozně přesná práce, tam záleží na půl úhlu, joo, a seš někde jinde. [P3]

Přestože část práce dnes odvede počítač, narátor a narátorky stále považují astrologii za nejnáročnější divinační techniku. Veštec či věštkyně se nebejede bez rozsáhlých znalostí této praxe, jejichž osvojení je nutné věnovat mnoho měsíců, případně až několik let studia. Astrolog musí znát jak veškeré prvky astrologie, tak všechny jejich kombinace a souvislosti mezi nimi:

V té astrologii, kde máte, nevím, deset nějakých planet, v podstatě bodů, dvanáct domů, dvanáct prostě znamení, teď ty kombinace a aspekty, opozice, kde všechno něco znamená, je to dost složitý. [P2]

Vzhledem k tomu, že astrologie v podstatě zkoumá obraz vesmíru, je narátorem a narátorkami považována za objektivní a vědeckou metodu:

Vlastně to věštění, jak říkáte, [ty karty], kombinuju s tou astrologií, která je úplně exaktní, jo. Tam jsou pohyby planet, že jo, různé cykly, takže se dívám na toho člověka tady z toho racionálnějšího pohledu. [...] To by bylo dlouhý povídání, jo. Ale je to exaktní. Jo, je to jasný. Je to potvrzený mnoha vlastně staletíma. [P1]

Už je to taková detektivní práce [ta astrologie], takže už to není úplně tak jako pocitově, jakoby kdy vědma přijde a prostě „cítím a vidím a je to tak“. [...] Ta astrologie je víc objektivní, jo, a ty karty jsou víc osobitý, víc subjektivní. [P2]

Narátor a narátorky však zároveň upozorňovali, že interpretace horoskopu, podobně jako je tomu i u jiných druhů výkladu, vždy také závisí na konkrétním věstci či věstkyňi. Lidský prvek totiž narušuje objektivitu výkladu. Podle aktéra a aktérek člověk nikdy nemůže být zcela nezaujatý, jediné, co mu zbývá, je snaha se k této neutralitě co nejvíce přiblížit. Nicméně někteří spatřovali přidanou hodnotu horoskopu právě v lidském aspektu:

Nejsem toho [online věštění] úplně zastánce, protože mi přijde, že to krade právě ten lidskej aspekt toho vlastně jako setkání osobního, kde si myslím, že tam to má tu největší sílu. [...] Jo, že nejlepší v podstatě je, když tam ten člověk je přítomnej, protože aspoň vidíte, jak s tím rozbořem pracuje, pokud ho nevidíte, tak vlastně dáváte dost objektivní věci, který vlastně může dát ta umělá inteligence. Takže

tyhlety vypracovaný horoskopy, ta umělá inteligence vypracuje s přehledem, ale nedá vám jakoby ten hlubší aspekt. [P2]

Narátor a narátky také připomínali, že astrologie není, podobně jako jiné způsoby věštby, jen otázkou teorie, ale rovněž praxe. Věštec či věštkyně během své činnosti trénuje a prohlubuje své schopnosti, ověřuje si funkčnost systémů, kterým věří, a učí se s nimi, stejně tak jako se zájemci či zájemkyněmi o výklad, pracovat. Vedle astrologie pak lze zmínit ještě jednu techniku, která stojí na podobném principu, a tou je numerologie.

3.4.4 Numerologie

Numerologií se zabývaly tři narátky, pro dvě z nich představovala současně hlavní divinační techniku. Původ numerologie a její historické rozšíření je obtížné určit, a to mimo jiné právě proto, že má velice blízko k astrologii. I dnes, ačkoli rozdíl mezi těmito naukami jsou již zřejmé, se v mnoha ohledech nadále prolínají:

Numerologie souvisí s astrologií a astronomií. [...] Protože vlastně astrologii máš taky čísla, taky se to podle toho [určuje], nehledě na to, že i kdyby pak někdo třeba chtěl, tak není problém si spočítat i tu astrologii. [...] Prostě je to všechno s tím propojený, furt se ti tam budou opakovat ty stejný věci. No, a pak ještě samozřejmě numerologie taky souvisí s planetama, takže třeba u Beranů, zase jsem u toho, Beranům patří Slunce coby planeta. A zas je to číslo jedna. Zas. [...] Jo, je to první planeta, první planeta sluneční soustavy a ta se přisuzuje Beranům. [...] Je to takhle všechno propojený. [V6]

V minulosti věštce a věštkyně, kteří pro svou predikci využívali čísel, často společnost v podstatě považovala za matematiky nebo je řadila k astrologům a astronomům. I techniky, jako například astrologie, v sobě totiž obsahovaly čísla a aritmetické operace. Z tohoto důvodu není snadné zjistit, zda divinační způsoby doložené například v Indii, Číně, Egyptě nebo Mezopotámii, ve kterých se čísla objevují, byly vývojovým stupněm numerologie, či nikoli. S jistotou totiž víme jen to, že tyto systémy pracovaly s čísly a výpočty, avšak nemáme důkazy o tom, že by na jejich základě vynášely věštby. V takovém případě by tak tyto praktiky mohly být zařazeny mezi jiné mantické techniky, jakými jsou například

hémerologii, zmíněná astrologii nebo meteóromancie. Sporná je rovněž teze, že základy numerologie položil Pythagorás. První zřejmé doklady o numerologii máme až od Židů z doby římské a ze středověké Evropy a Arábie (Vítek, 2016). Vznik numerologie bývá často spojován právě s kabalou (Nakonečný, 1995), což je „druh židovského esoterismu, respektive židovské mystiky“. Kabala v sobě nese víru, že Bůh předal Mojžíšovi tajné poselství, které pak mělo být dále šířeno skrze ústní tradici mezi vyvolenými jedinci (Nakonečný, 2017):

Numerologie vychází z kabaly, což je židovský učení, který učí vlastně o životě i o reinkarnaci, [...] ale v každém případě numerologie proto pracuje s tím číselným systémem, s kterým pracuje i kabala. Která vlastně jakoby - a to je jako ten základ, která pracuje s tím, že číslo není jenom kvantita, ale že se vlastně pracuje s tou kvalitou [...]. Je to vlastně pořád o tom vyzařování. A oni pracují s vyzařováním vlastně nějakých kvantit. Který mají nějaké kvality. [P3]

Základními prvky numerologie jsou tedy čísla, přičemž každé z nich nese určitou hodnotu, a to nejen kvantitativní, ale především kvalitativní. Každé číslo tak představuje jinou charakteristiku, některé nářetky také zmiňovaly, že jde o specifickou energii či vibraci. Podobně jako Pythagoras nebo německý filozof Eckartshausen vychází numerologie z předpokladu, že život i vesmír sám jsou číslem, že vše lze popsat pomocí čísel, dokonce že vše je čísly utvářeno (Nakonečný, 1995). Častou praxí je proto také v numerologii reprezentace tazatele nebo tazatelky či jiné osoby pomocí čísla, případně čísel, na jehož základě je daný jedinec definován. K tomu věšci či věštky slouží buď jméno dotyčné osoby, nebo její datum narození. Čísla, která datum obsahuje, jsou pak sčítána, a tím redukována až do okamžiku, kdy je výsledkem hodnota rovná 1 až 9. V případě jména je postup podobný, jen je nejprve potřeba převést jednotlivá písmena na čísla. K tomuto účelu slouží speciální numerologická tabulka. Druhou možností, pokud nechceme čísla sčítat, je přepsat je do devítimístné čtvercové tabulky. Do té se čísla zapisují zleva doprava a současně zezdola nahoru. Zastoupení jednotlivých čísel ve jméně pak určuje povahové rysy jedince:

Ty to máš strašně jednoduchý, protože máš zastoupený de facto ve jméně všechny čísla. Tomu se říká plnej dom. Jo, někomu třeba - dejme tomu, že kdyby chyběla

dvojka, to jsou emoce, takže z toho člověka může bejt neskutečnej sobec nebo nemusí mít vůbec třeba smysl pro rodinu. [V6]

Avšak čísla nenesou jen určitou charakteristiku, ale také energii, na jejímž základě mohou být dělena na mužská a ženská:

- A z jakýho důvodu jsou tady to mužský a tady to ženský čísla?

Je to tak daný, je to tak daný podle energie, protože každý číslo má svojí energii. Takže ty mužský čísla jsou tvrdší, ty [ženský] jsou zženštější.

- A mužský jsou teda lichý...?

A ženský jsou sudý. Proto třeba hodně lidí vybírali jména podle těhlečích čísel, aby nedali holce jméno a ono neobsahovalo jenom mužský čísla. Aby z té holky nebyl fotbalovej brankář, jo. Nebo neměla sexappeal nebo prostě nebyla ženská. Jo, a obráceně. Zase aby třeba klukům nedali jméno jenom s ženskéjma [číslama] a on nebyl zženštěj. [V6]

Podobně jako u astrologie, i u numerologie narátorky upozorňovaly na možný rozsah a flexibilitu věštby:

Takže ta jednička má obrovský spektrum a můžeš bejt jednička – úplně totálně úžasná bytost, a nebo můžeš bejt úplně příšerná, a furt seš jednička. [...] Může vypadat takhle i takhle. [...] Bavíme se spolu o kvalitě, která na úplně nekonečným mínusu vypadá jako masovej vrah. [...] Tak jak by to vypadlo na konečným plusu? [...] Já občas dávám jako příklad, že je to chirurg, špičkovéj chirurg. [P3]

V této souvislosti narátorky opět připomínaly, že každý má určitou, ačkoli omezenou, míru svobody a moci v tom, jak bude jeho osud, a tedy i život, vypadat. Obsah věštby považovaly za předurčení, za životní úděl, kterým je nutné projít, přičemž možností volby zůstává pouze to, jakým způsobem ho konkrétní člověk přijme a naplní:

Kdybys byla čtyřka, životní číslo, tak je to práce. Hmota. Čtyřka je jako dřina. Je to taky otužování. Ona má vlastně za úkol tě psychicky otužit. Takže ty, když tam máš čtyřku vepsanou, tak buď se otužuješ dobrovolně, třeba sportuješ, joo, a nebo to máš těžký. Můžou tam bejt třeba zdravotní potíže, tělo. [...] Když máš prožít, já nevím,

devítku, tak buď vnímáš, co se děje [...] a seš v tý devítce dobrovolně. [...] A nebo to neslyšíš, jdeš proti tý devítce, takže tě srazí auto, jdeš do vězení a seš v tý devítce nedobrovolně. Takže pořád tady jsou ty vibrace, kterýma procházíme a žijeme ten svůj život a buď se prostě učíme z tý vibrace pozitivně, a nebo nás to skopne dolu a zase pak jdeme znova. [P3]

Jedna z narátorek byla dokonce přesvědčena, že si svůj osud, konkrétně zlomové životní události nebo své rodiče, vybíráme sami, jako duše, ještě před narozením.

Vedle osobní charakteristiky nabízí numerologie také věštbu budoucnosti. Na rozdíl od karet nebo kyvadla sice není schopná zodpovědět uzavřené a konkrétní otázky, zato nabízí obecnější predikci na několik let, případně dokonce na celý život. V takovém případě je věštba zaměřena na jednotlivá životní období a zvraty. Tento druh výkladu mi poskytla pouze jedna z narátorek. Čtvercovou tabulku zde nahradila trojúhelníková spolu se šesti čísly, která byla odvozena od mého data narození. Tato technika věštby pracuje s takzvaným vibračním dětstvím a vibrační dospělostí. Tato období a jejich délka jsou odvozeny od rotace Saturnu a životního čísla dané osoby. V praxi to znamená, že se od čísla 36 odečte osobní číslo vybraného jedince a výsledek se následně vydělí třemi, tímto způsobem lze zjistit jednotlivé fáze vibračního dětství. Každá fáze je přitom definovaná konkrétním číslem, které odpovídá součtu čísel dne, měsíce a roku narození. Jednotlivá období vibrační dospělosti následně pokračují v cyklu po 9 letech. V případě poslední fáze, tedy čísla, které se nachází na vrcholu „pyramidy“, se pak jedná o období od závěrečného součtu, tedy určitého vypočítaného věku, až po úmrtí. Toto číslo podle narátorky také určuje náš budoucí život po reinkarnaci:

Jo, říká se, že s čím umíráš, s tím se rodíš. Takže když dobře zvládneš tuhle vibraci [čísla 7], tak bys v příštím životě měla jakoby mít takovej víc duchovní život. [...] Sedmička je volání na duchovní cestu. [P3]

V případě věštby na konkrétní rok numerologie opět vychází z data narození daného jedince, ke kterému se přičtou čísla letopočtu, kterého se věštba týká. Pomocí numerologie však lze věstít nejen budoucnost konkrétní osoby, ale také budoucnost obecnou, jinými slovy, budoucnost světa. V takovém případě věštcí a věštkyně pracují se součtem čísel daného

roku. Kromě toho jsou podle narátora a narátovek celé dějiny rozděleny do jednotlivých cyklů, přičemž každá etapa je reprezentována určitým číslem, které ji charakterizuje.

Navzdory tomuto fatalismu nelze podle narátora a narátovek zapomínat, že i v numerologii, podobně jako u jiných technik, závisí výklad také na interpretaci konkrétní/ho věstkyně nebo věštce:

Ta vibrace je vlastně zápis, [...] energetickéj zápis, kterej se dá různě číst, [...] kterej ty buď jakoby přečteš hodně subjektivně a nebo se snažíš bejt hodně objektivní, ta pravda je někde uprostřed, ale náhoda to není. [P3]

Tuto nekonzistentnost – nebo možná spíše rozmanitost – v interpretaci jednotlivých prvků jsem zaznamenala i u aktérek během výzkumu. Přístup obou narátovek se občas zásadně rozcházel právě v tom, jak jednotlivá čísla v rámci výkladu chápaly. Zatímco pro první představovalo číslo pět dobrodružnou povahu, pro druhou znamenalo dobré komunikační schopnosti. Číslo sedm s sebou v jednom případě neslo citlivost a spiritualitu, v druhém naopak disciplínu a osobní hranice. Zároveň pro některé věštce a věstkyně je numerologie příliš náročná a matematicky založená a raději volí jiný způsob věštby, který je například založen spíše na vizuální stránce. Jednou z takových technik je věštění z dlaně ruky.

3.4.5 Věštění z ruky

Věštění z ruky, neboli chiromancii, se věnovala pouze jedna narátorka, zároveň šlo o její hlavní divinační techniku. Věštění z ruky bývá odjakživa spojováno především s romským etnikem (Zíbrt, 1905?). Původ chiromancie je však velmi sporný. Za její kolébku bývá často považována Mezopotámie či Egypt, případně Indie, ale ani v jednom případě nenajdeme jasné důkazy, které by tuto hypotézu potvrzovaly. Je sice zřejmé, že na rozdíl od Babylonu a Egypta, nebyla Indům technika věštění z ruky cizí, nicméně v jaké podobě ji znali a kdy přesně ji objevili, nevíme. První nezpochybnitelné doklady sice pocházejí už z 1. století př. n. l., ale ucelené chiromantické příručky pak až z 11. století našeho letopočtu. V tomto ohledu je tak předhání Čína, kde nacházíme první jednoznačné zmínky o chiromancii ještě o století dříve. V 10. století se na jejím území začala formovat celá nauka – komplexní systém rozpracovaný do nejmenších podrobností, který se zcela lišil od divinačních technik

známých na Západě, především astrologie, a lze tak zcela vyloučit jejich vliv. Jakým způsobem se později chiromancie dostala do Evropy, zůstává nejasné. Nicméně první zmínky o věštění z ruky bývají na evropském kontinentě spojovány s Aristotelem. Až do druhé poloviny 12. století zde však nebylo věštění za pomoci dlaně příliš známou a rozšířenou technikou. Právě až v této době začaly být sepsovány a vydávány různé tematicky zaměřené traktáty a chiromancie začala být vnímána jako vědecký obor. Tento status obhajovala tvrzením, že zkoumá člověka a jeho povahu, respektive jeho duši (Vítek, 2013). Také sama narátorka byla přesvědčena, že chiromancie má k vědě velmi blízko:

To čtení z ruky, [...] to mě zajímalo víc [než kyvadlo a karty]. To je i takový jako zajímavější, že je o tom hodně písemností a zmínek, jakože to je až skoro věda. Že to mě jako zaujalo. [V4]

Nejstarší české prameny pak pocházejí z 15. století (Vítek, 2013). V 19. století obliba věštění z ruky dokonce výrazně zastínila techniky, jako jsou virgule i astrologie (Národní politika, 1887)

Přestože chiromancie prošla od svého vzniku jistým vývojem, její základ zůstává po staletí stejný. Věštění z ruky je spojeno „s učením o vlivu hvězd, s astrologií a vlastně z astrologie vyplývá“ (Zíbrt, 1905?: 8). Podstatou chiromancie je víra, že člověk je „svět v malém“ a že v dlani má každý vepsán svůj osud a osobnostní rysy (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887: 1). Pro věštbu využívají chiromanti zejména vrásek na dlaních ruky. Mezi ně patří především čára života, hlavy, srdce a osudu. Někteří věnují pozornost také dalším vedlejším liniím, například čáře Merkurově a Apollónově (Dominová, 2012). Čára života obkresluje oblast, kde se připojuje palec k dlani, a zatímco dříve se věřilo, že určuje délku života, dnes je vnímána spíše jako ukazatel zdraví a životní energie. Výrazný posun ve vnímání bychom pak našli především u čáry hlavy (dříve čáry hlavní), která se nachází hned nad čarou života. Linie hlavy byla ještě před dvěma stoletími považována za odraz stavu jater a žaludku, naopak v současnosti je spojována primárně s intelektem. Nejvýše položená čára je čára srdce, původně nazývaná stolní. Tato linie nám může sdělit ledacos o našem milostném a rodinném životě. Dříve se předpokládalo, že může věstít také bohatství (Národní politika, O hadačích a hadačkách, 1887). Poslední hlavní čarou je čára osudu, jedná se o svislou linii uprostřed ruky. Ta značí především do jaké míry, se tazatel

nebo tazatelka nechává svým osudem řídit, jinými slovy, jak moc pevně drží svůj život ve svých rukou. Výklad čar na ruce ovlivňuje jejich podoba, především hloubka a kontinuita:

Když se řetězí, tak znamená slabost nebo tápání, často se nachází na počátku linie života, kde může odkazovat k dětským nemocem. Řetízek na linii srdce často značí opakované problémy v citové oblasti. [V4]

Význam se přisuzuje také prolínání čar, zda se někde křížují nebo dotýkají, či nikoli:

Někomu se třeba sbíhá srdce s hlavou, a to je úplně, že prostě jde za láskou s rozumem, že nikdy není jako moc jen tak, že se do něčeho vrhne. [...] Tobě se třeba spojuje život a hlava. Tady trošičku, nebo blíží se to k sobě. Takže ty životní rozhodnutí děláš dost s rozmyslem. [V4]

Číst je zároveň možné i z různých jiných vrásek nebo záhybů ruky, které vznikají například pod malíčkem při sevření dlaně do pěsti. Z nich lze číst, kolik bude mít dotyčná osoba dětí.

Chiromancie se však zdaleka neomezuje pouze na linie ruky. Pro věštby využívá také samotný tvar dlaně, jejích prstů nebo například pahorků na dlani. Každý pahorek pak zastupuje určitou vlastnost. Podle toho, nakolik je v dlani výrazný, natolik je daná vlastnost pro jejího majitele příznačná:

(čte) Venušin pahorek se říká útvaru, kterej leží v oblasti napojení k palci a dlaní. Tady ten velkej. A vypovídá o tom, jak vysoce si ceníte lásky, krásy a citu. [...] Jupiterův pahorek leží pod ukazováčkem, prozrazuje míru vůdčí schopností, osobní hrdosti i materiálních úspěchů. Předimenzovaný pahorek může znamenat až extrémní touhu po moci. To je tady takhle pod ukazováčkem. [...] Hele, a Saturnův pahorek leží pod prostředníkem, znamená serióznost, zodpovědnost. Pahorek Apollonův se nachází pod prsteníčkem. Odhaluje míru kreativity, uměleckých vloh, vypovídá o spokojenosti z průběhu života. To je, jo, tady, pod prsteníčkem. [...] Merkurův pahorek leží pod malíčkem a charakterizuje vaši schopnost komunikace s ostatními, schopnost vyrovnat se se změnami a stresem. [V6]

Při výkladu věstci a věstkyně současně rozlišují, zda jde o ruku levou, nebo pravou. Zatímco levá ruka ukrývá, co nám bylo předurčeno, pravá ruka naopak odhaluje, jak jsme se svého osudu zhostili:

Tam je základ to, že pravá ukazuje to, co jakoby se stalo nebo co se děje v reálném životě, a ta levá je taková budoucnost, taková předpověď, co by se jako ti mělo stát nebo co ti ukazuje ten osud. [V4]

Chiromancie tak podle narátorky nepojímá osud člověka jako konečně definovaný, ale naopak poukazuje na prostor pro změnu. To dokládá i jedno z jejích vyjádření, ve kterém vyzdvihovala význam svobodné vůle a možnosti volby:

[Ruka] ti ukáže jako děti, partnera, [...] pak se dá ještě spoustu toho vyčíst. [...] Ale pak záleží přesně na tobě, jako jak jsem říkala, s tím osudem je to nějaký flexibilní, takže záleží na tobě, jak si to potom uděláš, že jo. [V6]

Ze stejného důvodu narátorka věří, že ani linie a další znaky dlaní proto nejsou neměnné a že jakákoli změna životní trajektorie nebo osobnosti se současně odrazí i v rukou člověka. Chiromancie zároveň není jedinou věsteckou praxí, která k výkladům využívá čar, další takovou techniku představuje *I-t'ing*.

3.4.6 I-t'ing

Věštbě pomocí techniky *I-t'ing* se věnovala pouze jedna narátorka a současně se jednalo o její hlavní divinační techniku. *I-t'ing* jako způsob věštby není minimálně v českém prostředí příliš známý. Je známo, že pochází ze starověké Číny, ale podrobnější informace ohledně jeho vzniku chybějí, nebo jsou alespoň sporné. Datovat vznik některých historických textů je mnohdy velmi náročné, často dokonce nemožné. Čím starší dokument, tím je pravděpodobnější, že prošel rukama spousty lidí, kteří na něm zanechali svou stopu. Lidská paměť je nepřesná a původní podoby nauk a textů tak nahrazují verze nové. *I-t'ing* není výjimkou (Smith, 2012). Nicméně ukazuje se, že kořeny *I-t'ingu* sahají až do 18. století před naším letopočtem. O šest století později pak začala být jeho symbolika využívána dynastií Čou i k samotnému věštění (Král, 1996). Ve druhém století před naším letopočtem dokonce

čínský stát přijal *I-t'ing* za svůj základní text (Smith, 2012). Obsah *I-t'ingu*, konkrétně jeho „archetypální slova a výroky symbolického orákula“, byl sepsán do tzv. *Knihy proměn* (Kráľ, 1996: 10). Název přitom odráží jeho význam, neboť *I* v čínštině představuje proměnu, změnu a slovo *t'ing* knihu. V češtině pak vedle překladu *Knihy proměn* vyšly také publikace Evy Joachimové, z nichž první se jmenuje *Cesta bílého jeřába* (Joachimová, 1998).

Základ věštby v *I-t'ingu* tvoří tzv. hexagramy, které poskytují odpověď v podobě symbolického textu na otázku, kterou tazatel či tazatelka v rámci věštby položí – nastiňují vývoj situace i případné budoucí komplikace a poskytují radu, jak se s danými záležitostmi vypořádat. Hexagram, jak už název naznačuje, tvoří šest čar. Každá čára pak reprezentuje jinou oblast, určitý typ odpovědi:

Ta první čára nám říká, jak seš si jako jistá. [...] Teď druhá čára je to, jak my vevnitř máme tu situaci zpracovanou, jestli máme všechno pro to, abychom to dokázali. [...] Ta třetí čára, [...] to je čára rozhodnutí. [...] Tady ten čtvrtý řádek je to, jestli jakoby víš vlastně, co tě tam čeká. [...] Na tom pátém řádku mi to říká, jakým způsobem bys měla vystupovat. Jak by ses měla chovat. [...] A ta poslední čára, ta nám vlastně říká, jestli se to stane v tom termínu, ve kterém my se na to ptáme. [P6]

Jakým způsobem bude daná čára vyložena, záleží na tom, jestli je přerušená (měkká), nebo plná (tvrdá). Zatímco přerušená čára představuje ženský princip, jin, plná čára zastupuje mužský princip, jang. V praxi pak přerušená čára může vyjadřovat nejistotu, měkkost, nestálost, jemnost, vlídnost, láskyplnost, zranitelnost, naproti tomu plná čára může značit jistotu, sebevědomí, stálost, disciplínu, hrubost, hněv, pevnost či odolnost:

Takže ta třetí čára, ty ji máš přerušovanou a to je [...] čára rozhodnutí. Takže tohle mi třeba říká, že ještě nejseš rozhodnutá, jestli to fakt jakoby [chceš], jo. [...] Na tom pátém řádku mi to říká, jakým způsobem bys měla vystupovat. Jak by ses měla chovat. Jak očekává okolí, že budeš vlastně dělat práci učitelky. A je to energie zase ta jemná, ta jinová, ženská, mírná, jo, není to styl, když tam mám pevnou čáru, tak je to takový, přijdu, jak ten Hnízdo, bouchnu, jmenuju se Igor Hnízdo, měl tu rákosku, tak to byla pevná čára. To byl jang. [P6]

Pro věštbu však nestačí pouze jeden hexagram, ale je nutné získat a vytvořit alespoň dva. Zatímco první totiž představuje současnost, tedy aktuální situaci, druhý naopak odhaluje možnou budoucnost. Společně odkrývají, které části prvního hexagramu budou mít tendenci se měnit a jakým způsobem – zda budou mít sklon přecházet do polohy jang, nebo jin. Jinými slovy, jak a za jakých podmínek se pravděpodobně bude proměňovat probíraná situace tazatele či tazatelky. Pro detailnější věštbu je také možné hexagram za pomoci pravidel *I-t'ing* rozložit a přetvořit na takzvané digramy, trigramy nebo nukleáry, přičemž těch lze načrtnout a vyložit až celkem šest. Jedná se přitom o jakýsi soubor rad a varování, kde každý nukleár nese jiné poselství:

Nám to tady zase koresponduje tady s tím nukleárem, kterej nám říká; když nebudeš dělat nový věci, tak tě to bude nudit. [...] Ten nukleár, to je to [...], na co vlastně jakoby my nevidíme, to, co je skrytý. [...] A ty Návraty nám říkaj, že tam může být tendence se do toho jako nahnout, ale jakmile se to začne realizovat, tak mě to nebaví. [...] A zase to neznamená, že se na to mám vykašlat, ale je to jakoby něco, na co si musím dát pozor. Připravit se na to. [P6]

Výklad jednotlivých schémat, tedy kombinací čar, najdeme v *Knize proměn. I-t'ing*, respektive *Knihy proměn*, ke čtenáři promlouvá skrze fiktivní, obrazný svět, a tím se svému sdělení snaží dát jednodušší, uchopitelnou podobu. Přesto zůstává tato nauka i technika nesmírně širokou a složitou záležitostí. Pro získání základního schématu hexagramu, a tedy také samotné věštby, je zapotřebí splnit hned několik podmínek. V první řadě je nutné správně formulovat otázku, pro kterou chceme věštbu za pomoci *I-t'ing* použít. Ta musí splňovat vícero parametrů. Jednak je nutné zachovat určitou formu a otázku tak vždy začínat stylem: „Je v harmonii mezi nebem a zemí, aby...“. Dále musí být otázka co nejkonkrétnější. V mém případě, kdy jsem se například ptala, zda je pro mě vhodná práce učitelky, jsem musela jasně definovat, o jaký předmět se jedná a o jak vzdálenou budoucnost se zajímám. Kromě toho je podle narátorky potřeba zahrnout do otázky vždy také důvod, proč chceme věštbu vyložit. Můj dotaz proto vypadal takto:

Je v harmonii mezi nebem a zemí, abych do 31.12.2025 nastoupila do zaměstnání jako učitelka, kde by můj hlavní předmět byla francouzština, protože si chci najít práci, která mě bude inspirovat a naplňovat?

Následně jsem dostala za úkol zapsat si danou otázku na papír a dobře si ji zapamatovat, abych ji později nemusela číst, a přesto jsem si byla jistá jejím zněním. Díky tomu jsem mohla během věštby zavřít oči, obsah otázky si představovat a snažit se na něj co nejvíce napojit. Přitom jsem se měla zcela uvolnit, ale zároveň se plně koncentrovat. V této fázi už je nezbytné mít u sebe také věštebný předmět. Tím bývají v našem prostředí zpravidla mince, které jsou lehce dostupné, snadno se s nimi pracuje a jsou schopny zastoupit původní techniku stébel:

Protože už to umím sama, tak si vlastně jakoby ty věštby dělám sama. A já si je nedělám vlastně s mincema, dělám si je se stonkama řebříčku, to je vlastně ta původní technika, ty mince jsou vlastně zjednodušení. Jo, protože ono ta technika překládání těch stébel je vlastně jako založená na tom, že prostě máš jako nějakých čtyřicet devět, myslím, je tam těch stébel, a ty si je vždycky tak jako překládáš mezi prstama a je to fakt takový, že se dostaneš až jako do meditativního stavu, že vlastně nemyslíš vůbec na nic, seš nacítěná jenom na tu otázku a jenom vlastně překládáš ty počty. Jo, automaticky. Takže vlastně se jako dostaneš jako do takového transu a to je vlastně to nejlepší, jako když se napojuješ jako nahoru. Jo, ale je to časově náročný, s klientama to prostě nejde dělat, pokud ten klient jakoby se to nenaučí doma předem.

[P6]

Narátorka pro účely věštby používala dvacetikoruny, ale lze podle ní použít i jakékoli jiné mince. Než mi je předala, omyla je nejprve pod studenou vodou, aby je očistila od veškerých energií. Následně mi z pytlíčku s 9 mincemi dala vybrat tři, které jsem poté využívala v rámci věštby. Mince bylo třeba vzít do dlaní, zavřít oči, napojit se na otázku a hodit je na připravenou podložku – v našem případě desku stolu, přes který byla přehozená deka. Tento postup jsme opakovaly celkem šestkrát, přičemž každý hod představoval jednu novou vrstvu hexagramu a nárátkou byl vždy zaznamenán a zakreslen do daného schématu. V této části věštby záleží na tom, jakým způsobem mince padnou, zda rubem, nebo lícem nahoru. Podle toho daný hod představuje buď plnou, jangovou, nebo přerušenou, jinovou, čáru. Skutečnost, zda všechny mince padnou stejně, či nikoli, určuje, zda bude čára proměnná, nebo stálá. S ohledem na výsledky, tedy podobu čar, je pak stanoven druhý hexagram, který, jak už bylo zmíněno výše, představuje pravděpodobnou budoucnost.

Nicméně i po splnění všech těchto podmínek a získání daného hexagramu, případně hexagramů, čeká aktéry a aktérky ještě alespoň jeden nelehký úkol, a to interpretace zakresleného schématu. Dnes je sice k dispozici překlad významů všech šedesáti čtyř jeho možných podob, avšak i ten si z velké části uchovává svou původní poetickou podobu, a porozumět mu tak může být mnohdy náročné:

To je ta Přitažlivost a tu nemám rozepsanou, takže se musím podívat do knihy. Tak. Co nám říká Přitažlivost. Tak. „Šlechtný člověk sám prázdný přitahuje druhé.“ Tak. „Vznešený člověk ochotně saje po učení a pomoci ostatních, nedávaje jim najevo svou svrchovanost. [...] Ten, kdo se umí včas bát, bude se posléze smát.“ [P6]

V každém případě by tazatelé a tazelky podle narátorky neměli výklad za pomoci *I-t'ingu* brát na lehkou váhu. Vyloženou budoucnost – pokud tento typ věštby tak lze vůbec nazvat, neboť podle narátorky se nejedná o klasickou věštbu ve smyslu predikování událostí, ale spíše o soubor rad, varování, náčrt možného vývoje a jeho podmínek – sice není nutné vnímat fatalisticky:

Já třeba věřím, že osud úplně nalajnovanej není, ale že prostě ano, je to nějaký koridor, kterej má nějaký mantinely, který jsou daný přesně tím hexagramem. [...] A ten *I-t'ing* funguje takovým způsobem, že - není to jako ty karty, že se jako na něco zeptáš a ty karty ti řeknou: „No, tak to dopadne, nedopadne to.“, jako jo, já nevím. „Vidím tady jako toho chlapa pro tebe.“, a tak, jo, ale je to spíš návod pro zvládnutí té situace. [P6]

ale přesto je důležité myslet na sílu *I-t'ingu* jako posvátného nástroje. *I-t'ing* je v rámci své nauky považován za moudrou a mocnou autoritu sídlící nad námi, vně tento svět. Pokud nám je ochoten pomoci, je podle narátorky nutné si ho vážit a projevit mu úctu. Toho lze dosáhnout tak, že si tazatel nebo tazatelka vezme jeho rady a varování k srdci a bude se jimi řídit. Narátorka je přesvědčena, že v opačném případě hrozí, že dotyčný či dotyčná vzbudí jeho hněv, a *I-t'ing* jim tak do života sešle něco zlého:

Když už se jednou toho *I-t'ingu* jako zeptáme, tak už bysme měli dodržovat to, co nám poradil. Protože přece jenom je to energie těch nebes a ta energie je extrémně silná. Jo, ona ta země, vždycky se to jako podává, že je to ta matka, jo, jakože teda

nás živí, a přesně jo, ta nám dává tu úrodu a všechno. A ty nebesa, to je takový ten přísný otec, jo, toho nic nezajímá, ten prostě řekne, že do osmi budeš večer doma, tak budeš do osmi večer doma. Jo, a když nebudeš, dostaneš prostě na zadek. Jo, takže to je vlastně ten rozdíl, a my vlastně ten *I-t'ing* když už teda ho o tu radu požádáme, tak bychom ho měli vlastně poslouchat, a když ne, tak právě se to může nám vymstít. Jo, protože on tu energii jako do nás dal a my bysme ho měli díky tomu poslouchat. [P6]

3.4.7 Ostatní divinační techniky

Mezi další techniky, s kterými jsem se u narátorek setkala, patřily v jednom případě ornitomancie, věštění z hodu mincí, kostí, run, vnitřností zvířat, kouře a ohně. Další z narátorek se učila věštit z křišťálové koule, jiná naopak trénovala techniku věštění skrze malbu. Ve všech případech se jednalo o velmi marginální způsoby věštby, proto jim nebudu v následující části textu věnovat tolik pozornosti.

V případě věštění z hodu mincí je technika zcela prostá. Jedné straně mince je připsána kladná odpověď, druhé záporná, pak už jen stačí položit jakoukoli uzavřenou otázku, a to co možná nejkonkrétnější, minci vyhodit do vzduchu a čekat, jaká strana padne. Zpravidla se mince chytí do dlaně jedné ruky, která se pak spolu s mincí převrátí na hřbet druhé ruky. Následně aktér nebo aktérka odkryje vrchní ruku, tím odhalí minci a s ní i danou věštbu.

Pokud jde o věštění z kostí, ideální jsou podle narátorky kosti z kuřete. Jednak jsou snadno dostupné, a zároveň mají ideální tvar a velikost. Kosti by měly být rovné, ne zcela tenké a asi deset centimetrů dlouhé. Pro věštbu jsou potřeba celkem čtyři. Stejně jako mince, i kosti lze užít pouze pro uzavřené otázky. Avšak vedle odpovědí „ano“ a „ne“, nabízí také „možná“ nebo „asi“. Věstec nebo věstkyně kostmi v rukou zatřeše, položí otázku, na kterou chce znát odpověď, a kosti hodí. Kosti se hází ideálně na nataženou kůži, například na buben, případně lze využít jakoukoli měkkou podložku, aby se kosti při dopadu na ni nezlomily:

Hodíte kosti na kůži, na buben, bubnujete, [...] koukáte, kde se to kříží, kde se to nekříží, co s kým souvisí, co s čím souvisí, co se čeho dotklo, v jakým je to umístění

od sebe, je to strašně moc proměnných. [...] Když se překřížej, tak to znamená ano, když se nepřekřížej, tak to znamená ne, když se dotknou, tak to znamená možná, když jsou vedle sebe, tak to znamená taky nějakým způsobem možná, jakože tam je, když se dotýkají, je to možná, a když jsou vedle sebe, tak je to asi. [P4]

Na podobném principu fungují i runy, které se při věštbě rovněž házejí na podložku a ze způsobu, jakým padnou, pak věstec tvoří výklad. V případě narátorky byly runy vyrobeny z drahého kamene, avšak výjimkou nebývá ani dřevo. Každý jeden kámen pak nese určitý symbol, který má svůj specifický význam. Narátorka však považovala runy za příliš jednoduché a nezajímavé. Z tohoto důvodu dávala přednost jiným technikám, například věštění z vnitřností zvířat.

K věštění z vnitřností může být použito jakékoli zvíře, nicméně narátorka z praktických důvodů opět zmiňovala kuře. Zároveň však uváděla, že kdyby mohla, dala by přednost raději koze nebo například ovci, které bývaly tradičními obětinami již za starých časů a mají nádech mystična. Při věštbě se zvířeti otevře trup a rozsápne břicho a věští se z nálezů uvnitř:

Tam záleží, co v nich najdete. Jo, jestli jsou trichobezoáry v žaludku, nejsou trichobezoáry v žaludku, kolik má žluči, kolik nemá žluči, jak jsou plný střeva, jak nejsou plný střeva, a teď kon může tam být jehně. [...] Když z ní teče hodně krve, tak to znamená tohle, když z ní neteče krev, tak to znamená tohle, když mám prostě tyhlencty vnitřnosti takhle, když má nějaký nedokonalosti, nějaký srůsty, všechno to znamená něco. Je to nechutný, ale je to zajímavý. [P4]

Další praktikovanou technikou bylo věštění z kouře a ohňových znamení. Jde o jednu z mála technik, které patří do takzvaného intuitivního typu věštění. Většina způsobů věštby, které jsou v našem prostředí známy, je takzvaného induktivního typu, to znamená, že stojí na výkladu znamení. Naproti tomu u intuitivního věštění dotyčný jedinec upadá do jakéhosi transu, ve kterém se mu vyjevují jiným skryté informace (Vítek et al., 2006), a to zpravidla ve formě obrazů:

Jo, čtení znamení z kouře, ohňový symboly, ohňový znamení, ale to už jsou spíš meditační techniky, kde přicházejí vize potom jakoby z té meditace a z toho, že

hledíte jakoby třeba na ten sloupec toho kouře, což je velmi meditační, nejenom jako aromaticky, [...] tím, jako jak se to pomaličku jako výří, tak vlastně tím se dostanete do toho transu trochu. [P4]

Dnes představuje originální způsob věštby také například ornitomancie. Ta byla využívána především v minulosti, v rámci antiky se dokonce jedná o jednu z nejstarších a nejdůležitějších technik (Vítek, 2018). Ornitomancie, jak už napovídá sám název, věští z letu ptáků, jejich zvuků a podoby.

Pozadu v unikátnosti nezůstává ani věštění z křišťálové koule, dnes považované za již archaické. Pokud člověk věští z koule, neměl by být podle narátorky nikým a ničím rušen. V místnosti by měl být nejlépe sám, ideálními podmínkami jsou přítmí a ticho. Pak už stačí hledět do koule a nechat přicházet vize. Ty mají obvykle podobu barev a obrazů, které se mohou skládat i do celého příběhu. Pokud však věstec nebo věstkyně vidí pouze mlhu, i to je podle narátorky mimořádný a slibný výsledek. Mlha nebo mraky představují jakýsi předstupeň úspěšné věštby.

Poslední a neméně originální technikou byla věštba za pomoci malby. Tento způsob věštby představoval druhý případ intuitivního typu věštění, se kterým jsem se u narátora a narátorek setkala. Tento druh věštění, jak už bylo uvedeno výše, bývá doprovázen určitým druhem transu (Vítek et al., 2006):

Pak je technika, že si vezmeš papír a začneš čmárat, malovat, [...] že se tak jako vždycky člověk musí napojit, aby byl v tom tom, aby mu to šlo, [...] že si před sebe dá papír a začne malovat tu situaci. Že se zeptá na nějakou otázku a prostě čmárá a ono pak z toho jde vykládat. [V3]

3.5 Transmise

V otázce šíření divinačních technik jsem především zkoumala, zda se věstecké umění předává generačně v rámci rodiny, či nikoli. Už Karl Marx a Friedrich Engels vnímali generaci jako důležitý prvek v přenosu kulturního dědictví. Podle jejich teorie každá generace pokračuje „jednak za úplně změněných okolností v tradiční činnosti, jednak úplně

změněnou činností modifikuje staré okolnosti“ (Marx & Engels, 1958). Transmise však může probíhat nejen směrem od starších členů k mladším, ale také opačně. Alan Hatton-Yeo chápe učení v rámci generací jako „proces, při kterém jedinci všech věkových kategorií nabývají dovednosti a znalosti, ale také postoje a hodnoty z každodenních zkušeností, ze všech dostupných zdrojů a ze všech vlivů v jejich vlastních ‘žitých světech’“⁹ (Hatton-Yeo, 2008: 3). Nejčastějším místem, kde k mezigeneračnímu učení dochází, je pak prostředí rodiny (Rabušicová, et al., 2012).

Zároveň jsem sledovala, zda se v této otázce objevuje nějaký výrazný rozdíl mezi narátorkami z vesnice a narátorem a narátorkami z města. Obzvláště dříve byl venkov v porovnání s městem považován za zaostalý, nemoderní a pověrečný. Podle Blažka je i nadále pro vesnici charakteristické, že informace a dovednosti jsou zde předávány častěji z generace na generaci skrze ústní lidovou slovesnost než v městském prostředí (Blažek, 1997). Proti tomuto názoru však vystupuje například Válka, který upozorňuje na proměnu, kterou venkov vlivem globalizace a moderních technologií prošel v uplynulých několika letech. Ty podle něj přinesly mimo jiné také rozvolnění příbuzenských vztahů a větší míru individualismu a formování osobní identity (Válka, 2011).

S tímto tvrzením korespondují i výsledky výzkumu. U narátora a narátorek jsem v otázce transmise nezaznamenala žádný rozdíl s ohledem na to, zda pocházeli z města, nebo vesnice. V obou kategoriích byly výpovědi zcela shodné. Pouze jedna narátorka z vesnice a jedna narátorka z města se k věštění dostaly díky příbuznému, konkrétně rodiči. Navíc přestože prvotní podnět v těchto dvou případech přišel od starší generace, která narátorkám poskytla základní znalosti o dané mantické nauce pro realizaci výkladu, během dospívání se narátorky od způsobu věštby rodiče odklonily a vybraly si jiné postupy, které jim byly bližší. V prvním případě vyměnila narátorka cikánské karty, kterým ji učila její matka, za tarotové, v druhém případě dala narátorka přednost chiromancii před kartami a kyvadlem, které si osvojila díky své matce během dospívání. Narátor a ostatní narátorky, pokud si vůbec vzpomínali, se o věštění začali zajímat buď ze své vlastní iniciativy nebo díky někomu ze svého blízkého okolí. Tyto dva podněty se přitom často prolínaly. Pro osvojení techniky a získání potřebných informací pak využívali především tematicky zaměřené knihy. Někteří

⁹ Vlastní předklad. Původní text: Intergenerational learning is a process, through which individuals of all ages acquire skills and knowledge, but also attitudes and values, from daily experience, from all available resources and from all influences in their own ‘life worlds’.

čerpali znalosti také od podobně zaměřených přátel a tři narátorky dokonce absolvovaly specializovaný výukový kurz, a to v různých délkách (3 měsíce až 2,5 let).

V průběhu praxe se pak někteří z nich postavili na opačnou stranu katedry a stali se učiteli mantického umění. Jedna z narátorek nabízí výukové kurzy, jiná pro změnu přednášky, další připravuje online školení a narátor plánuje vydat knihu o astrologii.

3.6 Motivace

Motivace, které narátora a narátorky vedly k věštění, byly různé, lze je však rozdělit do tří kategorií; pomoc, výdělek a zábava. Přesvědčení, že věštění a vybraná technika musí praktikující/ho bavit, aby byl schopen si ji osvojit a u činnosti měl chuť zůstat, sdíleli jak narátor, tak narátorky. Sami pak projevovali různou míru nadšení pro svůj vlastní způsob věštby:

A tam to přesně u mě bylo, já jsem tam měla to velký chtění, tam to bylo to přesně, jak jsem to cejtila, jak mě to tak bavilo, mě to tak bavilo! Mě to tak bavilo! Mě to furt baví! Já o tom dokážu mluvit, já když sedím někde s někým, tak nesmím o tom mluvit, protože já prostě o tom mluvím, a když mě nikdo nezastaví, tak já furt melu o prvcích a přesně o hexagramech a to. A bylo tam velký chtění! [P6]

Vedle nutnosti mít zápal pro věc a nacházet ve věštění potěšení pět narátorek také poukazovalo na potenciál zábavy, které věštění může přinést:

Občas si lidi taky vykládaj hrozný blbosti, že občas to fakt jako zase není vždycky úplně vážný, že občas se mě kamarádka zeptá na nějakýho bůhví koho, učitele třeba třídního, tak jako si z toho děláme srandu, jak ho vidí, že jo, nebo něco takovýho, že jako občas to je taky jako sranda. [...] Jakože není to vždycky úplně nějaký hrozně vážný, občas je to i jako zábava. Že když se nudíme, když tady mám Beu, tak si vykládáme tady všechny, jak nás vidí. (směje se) To je prostě vtipný. [V3]

Výjimku v tomto ohledu nepředstavovaly ani narátorky starší věkové kategorie. Ostatně ludického aspektu věštění si byli lidé vědomi i dříve. To dokládá například následující úryvek z přelomu 19. a 20. století: „Koho by nevánilo zvědět svou budoucnost, zvláště když

to tak snadno, jako našim dívkám a našemu lidu vůbec, a když toto společné zvidání poskytuje tolik zábavy a příležitosti k žertům a smíchu“ (Zíbrt et al., 2006: 441).

Kromě občasného pobavení nacházeli narátor a narátorky ve věštění především oporu a pomoc, které využívali jak pro sebe, tak pro ostatní. Motivace pomáhat skrze věštění ostatním byla společná téměř všem (celkem deset):

Přináší mi to ten pocit spokojenosti s tím, že pomáhám někomu, že vlastně nejvíc pro mě je, když ten klient přijde, ne ten den, ale ten den za čtrnáct dní a řekne: „Díky, že jsi mi poradila. Díky tobě jsem věděl, že tady tenhle člověk to se mnou nemyslí dobře. A byl jsem připravený dopředu.“ A to je ta věc, co je moje největší motivace. [P4]

Už Malinowski byl zastáncem názoru, že skrze magii se svět stává pro člověka přehlednějším a přijatelnějším. Magie je podle něj schopná lidem pomoci pochopit a zvládnout situace, které jsou pro ně náročné a které příroda ani věda vyřešit či vysvětlit nedokáže (Malinowski & Redfield, 1992). S tímto postojem rezonuje i Ernesto de Martino, ten zároveň vyzdvihuje schopnost magie přinášet člověku pocit svobody a bezpečí (Plos et al., 2011). Skutečnost, že věštění v tomto ohledu není výjimkou, dokládá například také Kari Sawden (2018b) nebo Emily Baum (2021). S touto teorií korespondovaly rovněž výpovědi narátora a narátorek, kteří uváděli, že věštění jim přineslo útěchu, nalezení životního řádu a smyslu nebo schopnost sebezpřijetí. Jiní zase věřili, že jim věštba pomohla zlepšit vztahy s blízkými, vyřešit těžké životní situace nebo se díky ní vyhnout neštěstí. Toto přesvědčení je motivovalo si určitou věšteckou techniku osvojit a skrze ni následně nabídnout obdobnou pomoc také ostatním:

Vlastně navracím lidem jako víru toho, že všechno, co se děje, jako by má nějaký hlubší smysl, a snažím se to potvrdit tím výkladem. Takže jakoby vlastně navracím lidem jako víru v to, že to má smysl ten život vlastně. Což mě taky vlastně jako trápilo, protože jsem ten smysl neviděl, a ta astrologie mi to pomohla získat nazpátek, noo. [...] Tu astrologii vlastně dělám z tohoto důvodu, že mi pomohla. [...] Naučil jsem se astrologii, protože jsem byl vděčný za to, že mi pomohla. [P2]

Touha a chuť pomáhat neabsentovala ani u zbylých dvou narátorek (amatérek), avšak v jednom případě dotyčnou zprvu ani nenapadlo, že by věštění mohlo představovat určitou formu pomoci druhým:

- A nepřemejšlela jsi někdy, že by tě mohlo živit právě věštění?

Mm, to asi ne. (směje se) Jako věštění přímo ne. [...] Co by mě třeba bavilo jako, nevím, nějak pomáhat lidem, třeba i jak jsem chvíli hlídala ty děti, tak to taky mě bavilo. [V4]

a v dalším případě neměla narátorka dostatečnou důvěru ve své věstecké schopnosti:

My jsme to spíš braly jako spíš takovou zábavu, ne jakože bysme si – jenom tak pro zábavu, že si vykládáme občas, samy sobě, občas někomu, protože správná kartářka ta vidí daleko dál [než my]. [...] Říkám, já to беру spíš jenom tak jako formou zábavy, jo, nic vážnýho. To „navážno“ bych ho poslala za lepšíma elitama. [...] I když teď si tolik nevykládám karty, teďka čarujeme. Teďka máme zaklínadla. Takzvaná. Nebo oni to nejsou zaklínadla, oni to jsou spíš takový ochranný kouzla. Naposled jsem ho použila u tebe. [V6]

Šest narátorek pak ve věštění a pomoci lidem vyznávalo altruismus, zatímco ostatní si za své věštby nechávali platit. Právě vidina výdělku byla v případě narátora a některých narátorek poslední zřetelnou motivací. Pojímání věstecké praxe jako výdělečné činnosti není ve společnosti ničím novým (Šebesta, 1913). K finanční motivaci se však otevřeně hlásili jen někteří z těch, kteří své služby měli zpoplatněné. Narátor a narátorky, kteří měli na věštění postavenou svoji živnost, pokládali za samozřejmé a nezbytné, že si za svou práci nechávají zaplatit. To odůvodňovali tím, že naučit se dané technice vyžaduje spoustu úsilí a času, stejně jako věštba sama, a že nějakým způsobem prostředky pro svou obživu získat musí. Současně však poukazovali na to, že pokud by jejich (hlavní) motivací bylo vydělat peníze, tak by si k podnikání vybrali jiný, a to výdělečnější obor, který s sebou podle nich nenese tolik negativ jako právě věštění. Podle narátora a narátorek v této sféře nelze příliš zbohatnout – tedy alespoň za předpokladu, že člověk chce věsteckou činnost provozovat kvalitně a poctivě:

Určitě to není obor, kterej je nějak jako strašně [výdělečnej] – asi by mohl bejt dobře placenej, kdybych si to zařídil, ale [...] spíš si myslím, že jako je to určitý umění se tím i uživit. (směje se) Jakože vlastně jako myslím, že kdyby chtěl člověk vydělávat peníze, tak je v jiným oboru jakoby než ezoterním nebo astrolog. [P2]

Nesmíme však zapomenout, že finance představují pro spoustu lidí tabu, o kterém se ve společnosti nemluví. Někteří pocítují stud, že nevydělávají více, jiní naopak nechtějí poukazovat na to, že se mají lépe než jiní (Mihalíková, 2021). K finanční motivaci se otevřeně přiznávaly pouze dvě narátorky, respektive ji dokonce zdůrazňovaly:

Já jako opravdu mám business plán a usilovně pracuju na tom rozvoji, jak získat nejenom sledující, ale aktivní sledující a klienty. Hodně jsem vidět, hodně chodím ven, čím víc jsem venku, tím víc klientů mám. [...] Když bych byla hodně nekorektní, jo, a řekneme si to jako z toho businessovýho pohledu, což musím nastavovat reklamy na facebooku a tak, tak je to Češka, dvacet osm až třicet let, většinou je bílá, lesba, která pracuje v korporátu, má kočku nebo psa a bydlí v podnájmu. [...] Prostě to je fakt jako businessovej plán a tam je to takový bezcitný, jo? Tam se to musí nastavit. Oni prostě svým způsobem maj peníze, neutrácej to za královiny, utrácej to za sebe, většinou. A vážej si těch služeb. [P4]

Většina však byla spíše proti tomu účtovat si za svůj výklad peníze, případně to pro ně bylo přinejmenším nepříjemné a náročné (celkem devět), a to z různých důvodů. Současně se všechny amatérské věštkyňe shodovaly, že pokud by je věštění mělo živit, tak by jim již nepřinášelo potěšení. Čtyři narátorky také uvedly, že pokud by se věštění stalo jejich výdělečnou činností, příliš by je vyčerpávalo, případně stresovalo, a byly přesvědčeny, že by to mělo negativní dopad na kvalitu jejich služeb:

Mně ani když ty lidi nabízej peníze, tak je nechci, mně to pak nejde, jak jsem ve stresu a pod tlakem. [V3]

A pak je to fakt energeticky náročný, takže ani nevím, jestli bych to zvládala, když bych musela vykládat tak často, a taky si myslím, že by mě ty karty šidily, když bych vykládala tak často, že by mně pak neukazovaly a neříkaly pravdu. [V2]

3.7 Sebeobraz věštce

S motivacemi, které aktéra a aktérky k věštění přivádějí, úzce souvisí také sebeobraz, který si sami o sobě utvářejí. Dvě narátorky měly například potíží žádat o finanční odměnu i z toho důvodu, že věřily, že by v případě peněžního ohodnocení o své schopnosti mohly přijít nebo že by jim přineslo smůlu. Avšak zdá se, že toto přesvědčení dnes již mizí:

Starý babky tvrdily, že správnej léčitel nebo – když to byli dřív hlavně léčitelé teda, tak dřív ty babky, pokud byly léčitelky, byly třeba i kartářky, že by si za to správně neměl brát peníze. Některý to dodneška tak dělaj, že to, co jim tam lidi nechaj. Jo. O některejch vím, že to fakt [dělaj], ale jsou to většinou opravdu ty starý, který to dělaj léta letoucí, tak opravdu to tak dělaj, takže některý lidi, který třeba nemůžou dát peníze, tak tam nechaj kafe, králíka, kdo může, dá peníze, jo, ale nikdy si o nic neřekli. A i takhle se tradovalo, že takhle by to správně léčitel i třeba kartář měl správně dělat. [...] Vím, že se říkalo, že pokud si řekne o peníze, že to přináší smůlu. [V6]

Přesto názor, že by věstec neměl za výklad požadovat žádnou platbu, sdílel jak narátor, tak většina narátorek (celkem osm). Skrze výši zpoplatnění svých služeb se pak zpravidla vymezovali vůči ostatním, přičemž svůj přístup vnímali vždy jako lepší, správnější. Ti, co věstili zcela zdarma (celkem šest), často znevažovali ty, kteří si za své služby nechávali zaplatit:

Já to mám fakt spíš jako, aby to tak, no, pomáhalo. Že to je spíš takovej jako nástroj, no, jak jsem říkala, další nástroj k tomu se tak jako poznat nebo to, ale nechtěla bych se tím živit, to vůbec. [...] To prostě člověk, že ve chvíli, kdy podle mě za to začne dostávat peníze a začne se tím živit nebo nějak vydělávat, tak pak už to dělá jako ze špatnýho důvodu. [...] Pak to už jako ani tolik nejde, že se musí fakt řídit těma významama a tím racionálním než jako fakt si to spojovat, jo, a dělat – že pak vlastně ona ani ty lidi nemůže poznávat, že když jí tam choděj klienti, tak ona je nezná, pro ni to jsou jako cizí lidi, a že pak vlastně nemůže stoprocentně pomoci. [V3]

Narátorka, která si za svůj výklad účtovala dvě stě až tři sta korun, zase považovala za nehoráznost, pokud si jiní účtovali patnáct set:

Co jsem viděla ostatní kartářky, tak si dávaj třeba výklad za patnáct set, to jsou hrozný pálky. Vidělas to, vid'? To je šílený. To bych jako nemohla, no. [...] Jako bylo by to samozřejmě hezký, ty peníze, ale nechci obírat lidi. [P5]

Narátor a zbylé čtyři narátorky, kteří si účtovali kolem patnácti set korun a přišli si levní, pro změnu odsuzovali ty, kteří byli schopni žádat i pět tisíc a více:

Já si беру za hodinu 1300,- a 2000,- za ten kompletní rozbor, kterej trvá dvě hodiny. Prostě jako když koukám na různý jakoby poradenství, tak jsem si udělal takovej průměr a mezi astrology jsem vlastně i docela v pohodě cenově. [...] Takže vlastně takovej zlatej průměr. Nejsem určitě zastávce toho, když si člověk bere třeba pět tisíc úplně za hodinu, to mi přijde jako už přestřelený. [P2]

Podobně u aktéra a akterek probíhalo hodnocení práce ostatních věstců a věstkyň jako takové. Zatímco své postupy narátor a narátorky hájili, současně mnohdy kritizovali přístup některých jiných věstců a věstkyň, které v krajních případech označovali za neschopné, nebo dokonce za podvodníky. Někteří se navíc rozčilovali nad tím, že těm poctivým z nich, mezi které se sami řadili, kazí reputaci:

Někdy mě trápí právě ta konkurence, která to nebere vážně. [...] Vlastně podle toho, jak ty lidi mluvěj, tak jakoby já nějak cejtím, jako jestli to myslej vážně. [...] A právě na Tik Toku jsem potkala nějakých pár příkladů, kdy prostě za mě to bylo, spíš jakože slečna nebo paní se tam jako nudila, chtěla si vydělat peníze a řekla si, že to je jednodušší cesta. [...] Tohlencto беру jako příklad špatnýho věstce. [P4]

Zdrojem potvrzení, že oni svou práci odvádějí správně, jim bylo jednak jejich svědomí – respektive vědomí, že výklad se snaží provádět opravdu kvalitně a poctivě, jednak pozitivní zpětná vazba od jejich klientů, případně přátel:

- A jak se to dá poznat, že někdo dar má?
To ví asi jenom ten člověk sám.

- A jak jsi na to přišla ty u sebe?

Mm. No, když jsem začala vykládat ostatním lidem a chodily mi zpětný vazby, že je to pravda, to, co říkám. [V2]

Prý se jim to plní, prý jim to sedí, prý jako většině to sedí. [...] Prý mi to jako vychází, no. [...] Já se nechci jako [chvástat], to není, že bych byla nějak to, ale snažím se. [P5]

Přesvědčení o věšteckých schopnostech se u narátora a nářátorek formovalo postupně. Základní podmínkou podle nich je, aby člověk měl zájem se věštění naučit a aby ho daná technika bavila. Až časem se ukáže, jestli má pro daný způsob věštby vlohy, či nikoli – respektive do jaké míry je obdarován. Jestli má člověk nadání pro věštění (intuici, schopnost napojení se či hlubšího vhledu) musí cítit hlavně on sám. Zároveň se však nářátor a nářátorky utvrzovali o svých schopnostech také skrze zpětnou vazbu od klientů a přátel. Ně kterým trvalo i roky, než se odvážili vykládat nejen sobě, ale i ostatním, aniž by svou věštbu znevažovali, a než získali víru ve své schopnosti. Nářátor a devět nářátorek se rovněž shodli, že nezbytnou kvalitou pro věštění je empatie. Z tohoto důvodu také nářátor a šest nářátorek zastávali názor, že k věštění mají blíže ženy – současně totiž předpokládali, že ve srovnání s muži jsou zpravidla obecně citlivější. Nářátor a dvě nářátorky avšak zároveň upozorňovali, že také záleží na zvolené technice. Zatímco astrologii vnímali nářátor a nářátorky jako nauku obsáhlou a exaktní s pevným řádem, kterou je možné si osvojit pomocí intelektu, a přisuzovali ji tak spíše mužům, jež považovali za více racionálně a materiálně zaměřené, karty naopak označovali za subjektivní a intuitivní, a tuto techniku tak připisovali spíše ženám, o kterých se domnívali, že mají silnější šestý smysl a schopnost napojit se na okolní energie. S tímto přesvědčením korespondovala i genderová struktura ve výzkumu. Jedenáct z dvanácti dotazovaných byly ženy, přičemž pouze dvě se věnovaly astrologii, která pro ně představovala vedlejší způsob věštby. Jediný nářátor mužského pohlaví se pak věnoval především právě této technice. Skutečnost, že věštění je primárně ženskou doménou, kde muži představují spíše výjimku, dokládají ve svém výzkumu také Zdeňka Machálková (2002) nebo Kari Sawden (2018b).

Šest narátorek uvádělo, že měly blízko k paranormálním jevům od malička. Už v dětství u sebe pozorovaly zvláštní nadpřirozené vlohy a zvýšenou citlivost, případně měly pocit, že jsou zkrátka jiné než ostatní:

Že nejsem úplně standardní člověk, jsem vnímala od mého útlého dětství. Vidím energie, vidím věci, cejtím to, slyším to, hodně jsem se toho bála a nikdo mi jakoby nevěřil, že to vidím, nikdo - a jako dost často jsem se to naučila prostě ignorovat. [...] Nějaký schopnosti, když to vezmu takhle, tak nějaký schopnosti mám prostě vyloženě od dětství. Stávaly se mi divný věci, nevěřila jsem jim, joo, hodně jsem to v sobě popírala, protože rodiče mě vedli k realismu naprostému a k ateismu, a vlastně nikdy jsem tomu jako moc nevěřila. Joo, bylo to takový zvláštní. [P4]

Svou jinakost vnímali narátor a narátorky jednak jako svou výsadu, určitý dar, jednak mnohdy jako prokletí nebo určité riziko. Kvůli svému výstřednímu chování byly některé narátorky v dětství šikanovány, pro jiné bylo obtížné najít si přátele nebo přijmout svou odlišnost a to, co s sebou nese. Jedna z narátorek si stěžovala, že jí z vizí, které mívala a které vždy předpovídaly něco zlého, bývalo až fyzicky špatně, druhá pro změnu uváděla, že podobné nepříjemné stavy zažívá v přítomnosti lidí, o kterých nemá dobré mínění. Další vyjádřila obavu, zda její věštecké vlohy nejsou pouze projevem duševního onemocnění, a jiná se strchovala, aby neztratila kontakt s realitou:

Člověk se bojí, že někam uletí, že bude nějaký blázen. To já jsem si říkala už, já nevím v osmnácti, že dobře, tak já budu takhle něco prostě dělat, pomáhat, ale nechci, abych byla cvok, úplněj mimoň, joo. Nebyla v té prostě realitě toho světa, joo. To jsem si říkala, že abych tady někde nechodila bláznivá, rozcuchaná, protože pak vám jsou ty věci, joo, ve škrpálech někde prostě, úplně jedno vlastně, toho fyzického světa, jo. Materiální věci, hodnoty, prostě ty, co uletí, tak jsou úplně mimo, že jo. [P1]

Právě nálepce „blázna“ se narátor a narátorky, obzvláště ti, co se věštění věnovali profesionálně, snažili často vyvarovat, a to především skrze svou zvolenou techniku. V tomto případě narátor a narátorky opět hájili primárně svůj způsob věštby, pomocí kterého se snažili jak sebe jako věstce či věstkyni, tak věštění samotné ukázat v lepším světle.

Například narátorka, která věštila z ruky, považovala chiromancii za téměř vědeckou techniku pro její hmatatelnost, obsáhlost a dlouhou historii. Aktér a některé aktérky pro změnu vyzdvihovali složitost a komplexnost karet oproti jednoduchému kyvadlu, zatímco další naopak karty znevažovali pro jejich subjektivitu a hrdě se hlásili k astrologii nebo numerologii, které považovali za výrazně objektivnější:

Vlastně dá se říct, že se dá číst ze všeho, proto se dá číst z ruky, z křišťálový koule, někdo čte ze sedliny kávový, někdo čte z astrologie, mně ta astrologie přijde trochu vědecká, protože samozřejmě jako já s ascendentem v blížencích a kozorohu bych se nerad zaplejtal do něčeho, co by bylo úplně jako mimo. [...] Tam musíte opravdu jako projít nějakým hodně přemejšlením, studiem a i třeba historií, joo, že třeba jako zkoumáte ty vlivy jako nějak trochu vědecky, [...] už je to takový pátrání, už je to taková detektivní práce, takže už to není úplně tak jako pocitově, jakoby kdy vědma přijde a prostě „cítím a vidím a je to tak“. [P2]

Obava z nepřijetí byla u narátora a těchto narátorek častá a mnohdy také opodstatněná. Vycházela z přesvědčení, jak věštce a věštění lidé vnímají, a to právě jako pošetilce a podvodníky:

Vlastně spojuju dva naprosto odlišný systémy, joo, a ještě dost jako nerespektovaný, protože vlastně ta společnost tu astrologii neuznává. Já vlastně propojuju astrologii s mayským kalendářem, takže to je úplně jakoby takovej druh sebevraždy vlastně. (směje se) [P2]

Avšak dokud se aktér a aktérky věnovali věštění pouze v rámci volného času jako svému hobby, okolí jejich věsteckou aktivitu, ačkoli mnohdy se skřípěním zubů, tolerovalo. Jakmile ale svou zálibu chtěli pozvednout na úroveň práce, následovala zpravidla vlna odporu, a to jak kvůli obavě ze sociálního stigmatu, tak ze strachu, že věštění dotyčného/dotyčnou neuživí, nebo z nedůvěry v jeho/její věstecké schopnosti:

Jakože máma mi řekla, jsem jí řekla: „Noo, budu vykládat karty.“, a ona: „Tobě nevádí lhát lidem?!“, a já říkám: „Co?! Já jim nelžu, já jim říkám, co vidím.“, „No, a nevádí ti, že jim lžeš jako?!“, já říkám: „Já jim nelžu.“, a ona: „No, ale to je přece balamucení.“ a tohlencto a já říkám: „A tak jako nikdo ti to necpe, já ti jenom říkám,

že to bude jako můj obor a že to budu dělat.“, a ona: „No, ale to je jako hrozný prostě.“ [P4]

Když jsem jim [rodičům] řekla, že odcházím z práce, že budu dělat *I-t'ing*, panebože, to byla scéna! Že jsem magor, jestli jsem se nezbláznila, pak máma samozřejmě začala manipulovat a vydírat, jakože a co ten Michal, to není vůbec fér vůči Michalovi, jako bylo to drsný. [P6]

Z tohoto důvodu se pravděpodobně někteří také snažili svou praxi povýšit na úroveň koučinku nebo terapie. Za poradce či poradkyni nebo mentora či mentorku se mezi profesionálními praktikujícími (celkem šest) označovalo pět z nich, konkrétně narátor a čtyři narátorky. Současně zdůrazňovali blízkost těchto dvou oborů:

Myslím si, že by astrolog jakoby se měl věnovat i psychologii, a naopak. Joo, že se to vzájemně jakoby má obohacovat. Že to nejsou nepřátelé. Joo, že naopak, jsou to podle mě jako sestřičky, joo, že v podstatě jsou to bratrský vlastně jako obory, a můžou si náramně pomáhat, v podstatě. [P2]

Zdrojem přesvědčení, že jejich obor se podobá psychologii nebo že jejich služby spadají do této sféry, byla pro aktéra a aktérky jejich snaha pomáhat lidem. Klienti a přátelé za nimi zpravidla přicházeli s podobnými tématy, s jakými podle nich – a také z mé vlastní zkušenosti – lidé chodí do ordinací psychologů a terapeutů. Podle narátora a narátorek jim následně také poskytovali podobnou formu pomoci, jakou lidé u těchto odborníků obvykle nacházejí – naději, oporu, bezpečí, diskuzi a směřování při hledání například vlastní identity, studijního oboru nebo kariéry či smyslu života.

Kromě toho, že věštcí a věštkyně jsou společností často vnímáni jako podvodníci a blázni, lidé se jejich schopností mnohdy také obávají. Jiní k nim naopak chovají úctu, jejich dovednosti obdivují a vzbuzují v nich zvědavost. Podobně tomu ostatně bylo a je i v případě čarodějů a šamanů po celém světě (Harvey, 2003). Narátor a narátorky sdíleli zkušenost, že zájem lidí o výklad je někdy nad jejich kapacitu. Všichni praktikující, kteří se věštění věnovali více aktivně a seriózně (celkem devět) se shodli, že každý výklad je velmi psychicky i fyzicky náročný. I z tohoto důvodu narátor a narátorky, kteří učinili z věštění

svou živnost, zásadně nevykládají bezplatně, leda svým nejbližším, a striktně oddělují volný čas od své práce:

Jednou jsem byla na takový akci, soukromý teda, jo. A přišla jsem a teď mi někdo řekl; No a máš s sebou karty? Zásadně je nikam nenosím, že jo, protože pak všichni chtěj vykládat. To je jako kdyby instalatér přišel na večírek a řekl; kde máš nádobíčko a pojd' utáhni nám tady kohoutek, jo. Takže z toho už jsem poučená, no.
[P1]

V otázce profesionality se ukázalo, že ve městě je více věštců a věštkyň, kteří si za své služby nechávají platit a mají na věštění postavenou svoji živnost, než na vesnici. Tyto výsledky korespondují s teorií, podle které se město vyznačuje větší paletou profesních specializací, přičemž ty jsou jasně vymezeny a definovány, a skutečností, že služby jsou obvykle poskytovány výhradně za finanční odměnu. Zároveň tato teorie předpokládá, že pro venkovské prostředí je naopak charakteristická výraznější reciprocita a solidarita (Kubátová, 2010), jednotlivé profese zde nemají tak pevné hranice, jsou do jisté míry prostupné, a tedy zastupitelné (Blažek, 1998). Zatímco narátor a narátorky z Prahy (celkem šest) měli své služby zpoplatněné, narátorky z vesnice (také šest) vykládaly zdarma. V Praze pět praktikujících (narátor a čtyři narátorky) z šesti mělo na věštění dokonce postavenou živnost, přičemž ceny se pohybovaly zpravidla kolem 1500 Kč. Šestá narátorka měla věštění pouze jako zálibu a přivýdělek. V případě peněžní platby účtovala částku 200 až 300 Kč, jindy přijímala výměnný obchod (láhev vína, čokoládu, nový sestřih), případně vykládala i bezplatně. Naproti tomu na venkově praktikujícím nepřipadalo správné požadovat za svou věštbu, kterou vnímali jako pomoc ostatním, finanční odměnu. Zároveň ani představa, že by věštění mohlo být jejich profesí, je nelákala. Kromě toho byly narátorky z vesnice přesvědčeny, že v malé obci by se věštěním neuživily a musely by se přestěhovat do většího města.

Své klienty narátor a narátorky shánějí především přes vlastní webové stránky, své profily na sociálních sítích a kladné reference. Jedna z narátorek si také pravidelně tvoří reklamu na společenských akcích (zejména na queer eventech), kde má svůj stánek, ve kterém nabízí výklad karet. V případě amatérských věštkyň se jedná zpravidla o zájemce z okruhu přátel, výjimečně o cizí osobu skrze doporučení.

Svým vzhledem většina praktikujících nijak nevynikala a navenek se neodlišovala od běžné populace. Lehce výstřední styl měly pouze tři nářtorky, které byly současně výrazně umělecky založené. Zvláštní temná linka, která spojovala velkou část praktikujících, se nacházela pod povrchem. Nářtor, čtyři nářtorky z Prahy a dvě nářtorky z vesnice za sebou měli velmi těžké dětství a nejeden traumatický zážitek. Většina z nich pak objevila útěchu a pomoc právě ve věštění, skrze které nacházeli naději, bezpečí, řád a životní smysl, který jim zároveň přinesl nový pohled na jejich trápení. Aktér a aktérky uváděli, že vyrůstali v silně nestabilním prostředí často s výbušným a drogově závislým, případně příliš pedantským a chladným rodičem. U nářtora a dvou nářtorek se dokonce jednalo o fyzické týrání, další nářtorka vyrůstala pro změnu zcela bez rodičů, často se stěhovala a prošla několika výchovnými zařízeními. Výjimku v tomto ohledu tvořily pouze čtyři amatérské věštkyně, nejmladší nářtorky výzkumu, které vyrůstaly v téměř ideálních podmínkách – ty se věštění začaly věnovat ze zvědavosti, pro potěšení nebo z důvodu studijních a vztahových trápení – a jedna nářtorka z Prahy, která nechtěla osobní záležitosti týkající se dětství a rodiny sdílet.

Z výpovědí nářtora a některých nářtorek vyplývá, že mladou generaci vnímají jako otevřenější a více respektující, a to i v otázkách (nových) alternativních směrů, věštění nevyjímaje. Podle nářtora a nářtorek bývá u mladých lidí téma ezoterismu již běžnou součástí konverzace, mnohdy dokonce i jejich života. Někteří zároveň podotýkali, že mladá generace má výhodu, že už se kvůli praktikování věštění nebo zájmu o něj nemusí (tolik) obávat stigmatizace a sociálního vyloučení, především pak ve své vlastní věkové skupině:

Prakticky mně přijde, že spíš se za to lidi přestali stydět. Že ten zájem byl vždycky. A vždycky jsem to cejtila, vždycky jsem to věděla, vždycky jsem to viděla všude. [...] Ale teď mně přijde, že se to osvobozuje od toho jako sociálního stigmatu. Že to je jako: „Joo, já cejtím energii. Já cejtím taky energii.“, že si ty lidi o tom povídají. Když jsem byla mladá, když mi bylo patnáct, šestnáct, tak jsem to v životě v tramvaji neslyšela, a teď sedím v tramvaji a slyším mladý holky, jak se bavěj, jak cejtily energie. [...] Když já jsem s tím začínala – a nedej bože, když s tím začínal někdo jako o dvacet let, o třicet let starší, než jsem já, tak když s tím někdo začínal, tak prostě to musel prorazit, musel tady jakoby postkomunismus, zákaz jakýhokoliv náboženství a předtím křesťanství, jo, [...] já v patnácti bych se o tom bála šeptat v tramvaji, a mně dělá hroznou radost, že ty

holky už se bát nemusej, že kluci se bát nemusej, že každej může dojít do „ezooobchodu“.
[P4]

Ta astrologie půjde teď jako hodně dopředu ve všech směrech, a i děti se tím jako zaobírají už jinak než dřív, že v podstatě jakoby vaše maminka a já jsme byli takoví průkopníci jakoby a vy už to máte tak nějak jako normálka. Joo, do toho ty další mladý děti, ty už to řešej jako úplně jako běžně a koukaj třeba na nějaký youtubeový videa, joo, protože ta astrologie se stává chtě nechtě součástí. [P2]

4. Diskuze a závěr

Cílem práce bylo porozumět fenoménu věštění z emické perspektivy, tj. z pohledu samotných aktérů a akterek, kteří/které se této specifické lidské činnosti věnují. Předmětem výzkumu se stala vyprávění narátora a narátorek a jejich věstecká praxe. Prostřednictvím analýzy a interpretace získaného materiálu byly zaznamenány a popsány významy, které věštění narátor a narátorky ve svých životech přisuzují, a spolu s tím bylo také přiblíženo formování jejich „věstecké“ identity. Byly odhaleny okolnosti a motivace, které aktéra a aktérky k věštění přivádějí, způsoby a směry, jakými se věstecké umění předává a šíří, a techniky a praktiky, které aktér a aktérky využívají, respektive volí. Realizace výzkumu jak v rurálním, tak urbánním prostředí rovněž umožnila postihnout mimo jiné především vztah mezi lokalitou a mírou profesionality praktikujících, respektive finanční stránkou provozované věstecké činnosti. Upuštění od dalších kritérií při výběru narátorů a narátorek ulehčilo jejich kontaktáž.

Ukázalo se, že věštění, přestože je dnešním racionálním světem považováno za „pošetilé“ a marginální, je stále živým fenoménem současné, nejenom české, kultury. Podnikání v oblasti ezoterismu, věštění nevyjímaje, je dokonce na vzestupu. Zdá se, že podobnou situaci lze sledovat také v západním (Nešpor, 2009) a postsocialistickém světě. Přestože největší „boom“ v oblasti ezoteriky zaznamenaly postsocialistické země především v 90. letech po pádu komunistického režimu, kdy sem proudily magické a věstecké praktiky ze Západu a trh zahltily překlady knih s touto tematikou, prodej těchto produktů a služeb, stejně jako zájem o ně, je stále velmi živý, možná i výraznější než v mnoha západních zemích (Wigzell, 2009; Zorya, 2014). S tímto vývojem korespondovaly také výpovědi starších narátorek, které uváděly, že v Česku se věštění ve veřejném – a především komerčním – prostoru objevilo až po revoluci, kdy se tak stalo výrazně dostupnějším.

Zatímco tradiční náboženství upadá, hlad po spiritualitě trvá. Ezoterismus pak představuje ve srovnání s konvenční religiozitou svobodnější, a tedy často lákavější alternativu (Luckmann, 1967; Hamplová, 2000). Věštění může člověku poskytnout, podobně jako tradiční náboženství, nejen radu, útěchu nebo směr, ale na rozdíl od něj také pocit kontroly (Baum, 2021). Narátorovi a narátorkám pomáhá pochopit a zvládat těžké životní situace i drobná trápení, přináší jim pocit naděje, jistoty i moci. Věštbu praktikující

nevnímají fatalisticky ani kauzalisticky, ale analogicky, jako odraz vesmíru, tedy pravděpodobnou budoucnost, kterou lze vlastní vůlí a aktivním jednáním změnit. Současně se ukázalo, že věštění pro narátora a většinu nářatek představuje také možnost, jak pomáhat ostatním, způsob seberealizace, sebepoznání, seberozvoje a rovněž formu spirituality, tedy propojení s duchovnem. Věštění totiž není jen výkladem budoucnosti, ale může představovat celou specifickou koncepci pojetí světa a vesmíru, jinými slovy individuální podobu víry – široký soubor rituálů, představ a hodnot (Vítek et al., 2006). Věštění tak nepředstavuje pouze praktický nástroj, ale stává se součástí osobní identity a životní filozofie. K podobným závěrům docházejí také zahraniční výzkumy (Sawden, 2018a), především pak v oblasti novopohanství, nových náboženských hnutí a směrů, například slovanského rodnověří, v rámci kterého je věštění běžnou praxí (Aitamurto & Simpson, 2013). Pomoc skrze věštění nejenom sobě, ale i ostatním byla jednou z hlavních motivací, které jsem u narátora a nářatek zaznamenala.

Mezi dalšími důvody, proč praktikující věštění využívali, byl jeho ludický aspekt. Podmínku, že daná technika musí aktéra nebo aktérku bavit, vyzdvihoval nářator i všechny nářatorky. Pět z nich také poukazovalo na potenciál zábavy, kterou věštění může přinést. Skutečnost, že věštění může být vnímáno jako „hra“, dokumentují i zahraniční studie z USA a Británie (Doyle White, E., 2015), Německa (Zillmann & Vorderer, 2022) nebo například Ruska (Wigzell, 2009). Poslední zřetelnou motivací, ke které se však zdaleka nehlásili všichni, a to ani ti, kteří měli na věštění postavenou svoji živnost, byla vidina výdělků. K této motivaci se otevřeně přiznávaly pouze dvě nářatorky, většina ostatních zastávala názor, že věstec by své služby měl poskytovat bezplatně. Věštění nářator a nářatorky vnímají především jako nástroj pomoci, který může ztrácet na kvalitě a hodnotě, pokud je využíván za účelem získání finančních prostředků a nad psychickou a fyzickou kapacitu praktikující/ho. Tato přesvědčení jsou v zajímavém kontrastu s poznatky, s kterými přišla ve své studii Kari Sawden, kde bylo v mnoha případech zpoplatnění výkladu naopak vnímáno jako přirozený proces, a současně tak jako zkvalitnění služby. Komercializace s sebou podle těchto aktérů a akterek nese větší zodpovědnost a také serióznost. Sawden poukazuje na skutečnost, že v kapitalistické společnosti to, co není zpoplatněno, je zpravidla vnímáno jako méně hodnotné (Sawden, 2018b). Naproti tomu v případě mého výzkumu dvě nářatorky starší věkové kategorie dokonce věřily, že by věstec či věstkyně v případě přijetí finančního daru o své schopnosti mohl/a přijít, nebo že by jim přineslo smůlu. S přesvědčením, že

ocenění služby věštce či věštkyně v podobě platby může mít negativní vliv, se setkáme také například v Rusku (Wigzell, 2009). Postsovětský prostor je charakteristický tím, že se zde mísí západní ezoterismus s lidovou magií, případně křesťanskou vírou, zatímco západní magické praktiky bývají více individualistické a méně propojené s národními tradicemi (Aitamurto & Simpson, 2013). Věštecká praxe v západním světě se tak také více zabývá tématy, jakými jsou osobní růst, sebeuvědomění, identita – postupný přerod (a postupnou komercializaci) však lze sledovat vlivem globalizace i v městském prostředí postsovětských zemí (Zorya, 2014).

V rámci své praxe se narátor a čtyři narátorky označovali za mentory či mentorky nebo průvodce či průvodkyně a ve své práci spatřovali terapeutický přesah. Na základě jejich výpovědí i mé osobní zkušenosti s výkladem lze říci, že obsah konzultací se v některých případech skutečně mohl podobat běžným psychologickým sezením – především v otázce témat, sdílení a podpory. Emily Baum hovoří o tom, že věštění může odkrývat vnitřní světy aktérů a akterek a nabídnout nestandardní, ale funkční způsob sdílení a řešení osobních trápení a traumat. Současně poukazuje na nedostatečnou dostupnost psychologické péče (Vozechová, Čechová, 2022), při které se věštění může lidem jevit jako lákavá alternativa (Baum, 2021). Podobná přesvědčení o sobě a své práci sdílejí praktikující i v jiných zemích, kde svou věšteckou praxi někteří vnímají jako formu psychoterapie (Wigzell, 2009) a sami sebe považují za průvodce či průvodkyně, kteří se, podobně jako terapeut/ka, zdržují soudů a příkazů, pomáhají tazateli či tazatelce danou situaci pochopit a nalézt vhodné řešení (Sawden, 2018b).

V otázce profesionality lze na základě mého kvalitativního výzkumu předpokládat, že ve městě je více věstců a věštkyň, kteří si za své služby nechávají platit a mají na věštění postavenou živnost, než na vesnici. Tyto výsledky odpovídají teorii, podle které se město vyznačuje širší paletou profesních specializací, které jsou současně jasně vymezeny a definovány, a zpoplatněním všech služeb. Zároveň tato teorie předpokládá, že pro venkovské prostředí je naopak charakteristická vyšší míra reciprocity a solidarity (Kubátová, 2010). Na venkově tak ani jedna z narátorek za své služby nepožadovala, neočekávala ani nepřijímala žádnou finanční odměnu, zatímco narátor a čtyři narátorky z Prahy učinili z věštění svoji profesi, přičemž ceny za výklad se pohybovaly kolem 1500 Kč.

V případě transmise naopak nebyl zaznamenán žádný rozdíl s ohledem na to, zda narátor a narátorky pocházeli z města nebo vesnice. V obou kategoriích byly výpovědi zcela shodné. Pouze jedna narátorka z vesnice a jedna narátorka z města si osvojily techniky věštění díky svému příbuznému, konkrétně rodiči. Ostatní se věštění učili především z knih, případně z online zdrojů nebo od svých přátel. Tři narátorky dokonce absolvovaly specializovaný výukový kurz. Nasbíraná data se tak shodují s dnešními koncepty venkova, který se vlivem globalizace a moderních technologií již vnitřní strukturou a způsobem života od města příliš neliší. V rurálním prostředí došlo k rozvolnění příbuzenských vztahů a na významu získaly individualismus a formování osobní identity (Válka, 2011). Podobné závěry přináší také výzkum Thomase Sullivana z Británie a Kari Sweden z Kanady, kde je samostudium a vlastní praxe v rámci věštění nejčastějším způsobem učení, vliv rodiny není v prvním případě zmíněn dokonce vůbec a ve druhém je zcela marginální (Sullivan, 2023; Sweden, 2018b). V postsocialistickém prostoru se orální tradice naproti tomu nadále udržuje, ačkoli i zde stále častěji v kombinaci se samostudiem, kdy především městské moderní prostředí postupně zaplňují různé specializované kurzy a workshopy a sílí vliv také online prostoru (Zorya, 2014; Wigzell, 2009), ten (v rámci šíření novopohanských praktik) v některých zemích dokonce dominuje (Aitamurto & Simpson, 2013).

Věřit podle názoru náratek a narátora může každý, jedinou podmínkou podle nich je, že aktéra či aktérku musí vybraná technika bavit a zajímat. Nakolik je člověk obdarovaný, se ukáže až časem. Nicméně většina náratek se shodla, že nezbytnou kvalitou dobrého věstce nebo věstkyně je empatie, k tomuto názoru se kloní i narátor. Z tohoto důvodu také narátor a šest náratek zastávalo názor, že věštění je spíše doménou žen. Tento postoj odráží rovněž genderová struktura ve výzkumu, kde jedenáct z dvanácti dotazovaných byly ženy. O marginálním zastoupení mužů v této sféře hovoří ve svém šetření i Machálková (2002). Zároveň nasbíraná data Vojancové ukazují, že mezi adolescenty mají výrazně větší víru ve věštění dívky než chlapci (Vojancová, 1997). Se stejnými závěry přicházejí rovněž zahraniční studie. V postsovětských zemích bývá zastoupení žen v oblasti ezoteriky dokonce zpravidla o něco výraznější než v zemích západních. Věštění bývá mnohdy součástí jejich každodenního života a představuje určitý druh spirituální a genderové emancipace, kdy skrze věštění mohou proniknout do jinak nepřístupných patriarchálních a duchovních struktur a získat v nich určitý hlas a vliv (Aitamurto & Simpson, 2013). Narátor a narátorky věří, že ženy jsou ve srovnání s muži obecně citlivější, případně také otevřenější, jednak k jevům

mimo rácio, jednak nemají takovou potřebu kontroly jako jejich mužské protějšky. Narátor a některé narátorky současně dodávali, že právě proto náleží věštění, ve smyslu intuice a naciťování (vize, kyvadlo, věštění z koule nebo také karty), ženám, zatímco astrologie, kterou respondentky a respondent vnímali jako exaktní a velice složitá vědu, je oborem mužů. S tímto přesvědčením souvisel také snad jediný výraznější rozdíl, který jsem mezi narátorem a narátorkami zaznamenala – narátor měl na rozdíl od narátorek mnohem silnější potřebu obhájit věštění, respektive astrologii, jako racionální praxi a objektivní způsob poznání a současně sám sebe prezentovat jako seriózního a inteligentního člověka.

Nejoblíbenější technikou se mezi narátorkami pak ukázaly karty, především tarotového typu. Skutečnost, že tarot je nejběžnějším způsobem výkladu, dokládají i zahraniční studie (Sullivan, 2023; Wigzell, 2009; Sawden, 2018b). Hned za nimi se nacházela astrologie a numerologie, kterým se věnovali v obou případech tři z praktikujících. Podobně časté bylo rovněž užití kyvadla. Často využívanou praktikou bývá v zahraničních zemích také věštění ze snů, o této technice se však letmo zmínili pouze narátor s jednou narátorkou. Ve východní Evropě se pak mnohem častěji objevuje chiromancie (věštění z ruky), věštění z kávové sedliny nebo z run (Zorya, 2014; Wigzell, 2009). Obliba run roste také díky novým pohanským hnutím jako je například ásatrú. V rámci některých novopohanských směrů získávají opět na významu také věštby za pomoci transu nebo přírodních znamení. Ty jsou charakteristické například pro rodnověří, které získalo své místo ve společnosti především v Litvě (Aitamurto & Simpson, 2013). U narátora a narátorek se však čtení z ruky, run, ohně, letu a zpěvu ptáků a dále také kostí, vnitřností, křišťálové koule a *I-ťingu* ukázalo jako ojedinělou mantickou praktikou.

Závěrem lze shrnout, že tato práce přináší nový pohled na fenomén věštění v českém prostředí z antropologické perspektivy. Věštecká praxe zde nese prvky jak západního, tak postsovětského světa, ke kterému, jak se zdá, má zatím – vzhledem k historii – přece jen stále blíž. Ve srovnání s ostatními výzkumy, které se zaměřily na věštění především z pohledu náboženství, psychologie nebo novopohanských hnutí, tato studie nabízí hlubší porozumění motivacím a praktikám samotných aktérů a akterek a jejich identitě jako věstců a věstkyň. Práce ukazuje, že věštění není pouhým přežitkem, ani zábavou nebo berličkou v náročné době, ale jeví se jako vysoce adaptabilní prostředek, který může pro své aktéry a aktérky představovat dokonce individuální životní filozofii a víru. Věšci nemusejí sdílet

stejnou ontologii, aby věštění bylo funkční (Zeitlyn, 2021). Je tak více než pravděpodobné, že se věštění bude nadále proměňovat, nikoli však zanikat. Díky globalizaci a moderním technologiím je dnes výrazně snazší získat přístup k mantickým naukám a osvojit si je. K dispozici je plno knih, webových stránek i kurzů. Kromě toho se zdá, že mladá generace je výrazně otevřenější, a věštění se podle narátora a narátorek stává běžnou součástí, pokud ne jejich života, pak alespoň jejich konverzačních témat. Navíc se ukazuje, že mladí lidé jsou nejen více „open-minded“, ale také citlivější, empatičtější (Emlen Metz, et al., 2020), což je pro věštění důležitým předpokladem. Pokud přihlédneme ke společenské situaci – sílícímu pluralismu a individualismu, narůstajícímu počtu lidí s psychickými problémy – je tak možné, že zájem o věštění bude v budoucnu nejenom trvat, ale dokonce i růst. Věštění zkrátka stále představuje a s největší pravděpodobností i nadále bude představovat jeden z živých fenoménů současného postmoderního světa a z antropologické perspektivy tak stojí za pozornost.

5. Seznam použitých zdrojů

Literatura:

Aitamurto, K., & Simpson, S. (Eds.). (2013). *Modern pagan and native faith movements in Central and Eastern Europe*. Acumen Publishing.

Akomolafe, B., & Eisenstein, C. (2017). *These Wilds Beyond Our Fences: Letters to My Daughter on Humanity's Search for Home*. North Atlantic Books.

Andrews, I. (2020). *Chance, Phenomenology and Aesthetics: Heidegger, Derrida and Contingency in Twentieth Century Art*. Bloomsbury Academic.
<https://doi.org/10.5040/9781350148499>

Atkinson, R. (1998). *The Life Story Interview*. Sage Publications.

Baum, E. (2021). Bonds of Time and Space: Divination and the Psychiatric Encounter. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 57(3), 273-280.
<https://doi.org/10.1002/jhbs.22099>

Bauman, Z., & Petrušek, M. (2006). *Úvahy o postmoderní době*. SLON

Beck, R. (2007). *A Brief History of Ancient Astrology*. Blackwell.

Beranová, M. (2015). *Slované*. Libri.

Blažek, B. (1997). *Problémy a výhledy českého venkova: [statě z let 1990-1997]*. Škola obnovy venkova.

Blažek, B. (1998). *Venkov, města, média*. SLON.

Brouček, S., Jeřábek, R., & Etnologický ústav (2007). *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 3. sv., Věcná část A-N. Mladá fronta.

Bruner, J. (1995). The Autobiographical Process. *Current sociology*, 43(2/3), 161-177.
<https://doi.org/10.1177/001139295043002015>

Clifford, J., & Marcus, G. E. (Eds.). (2020). *Writing culture: The poetics and politics of ethnography*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520946286>
Curry, P. (2010). *Divination: Perspectives for a New Millennium*. Routledge.

Dominová, L. (2012). *Čtení z ruky pro začátečníky*. Levné knihy.

Doyle White, E. (2015). *Wicca: History, belief, and community in modern pagan witchcraft*. Liverpool University Press.

Durkheim, E. (1976). *The elementary forms of the religious life* (J. W. Swain, Trans.; R. A. Nisbet, Ed.). Allen & Unwin.

Dynda, J. (2015). Mezi 'pohanstvím' a křesťanstvím: Homiliář opatovický jako pramen pro studium archaického slovanského náboženství? In M. Giger, H. Kosáková, & M. Příhoda (Eds.), *Křižovatky Slovanů*. (pp. 185-206). Pavel Mervart.

Emlen Metz, S., Baelen, R. N., & Yu, A. (2020). Actively Open-Minded Thinking in American Adolescents. *Review of Education (Oxford)*, 8(3), 768-799.
<https://doi.org/10.1002/rev3.3232>

Evans-Pritchard, E. E., & Seligman, C. G. (1937). *Witchcraft, Oracles, and Magic Among the Azande*. Clarendon Press.

Faraday, A., & Plummer, K. (1979). Doing Life Histories. *The Sociological Review (Keele)*, 27(4), 773-798. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1979.tb00360.x>

Francek, J. (2005). *Čarodějnické příběhy*. Paseka.

Frazer, J. G. (1977). *Zlatá ratolest* (J. Kandert, L. Boháčková, & L. Svoboda, Trans.). Odeon.

Gadamer, H. -G. (1998). Jazyk jako médium hermeneutické zkušenosti. *Filozofický časopis*, 46(4), 597-603.

Geertz, C. (2000). *Interpretace kultur: Vybrané eseje* (H. Červinková, V. Hubinger, & H. Humlíčková, Trans.). Sociologické nakladatelství.

Giddens, A., & Ogrocká, J. (2000). *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. SLON.

Greeley, A. M. (2003). *Religion in Europe at the End of the Second Millennium*. Transaction.

Greenbaum, D. G. (2016). *The Daimon in Hellenistic Astrology: Origins and Influence*. Brill.

Greenberg, Y. (2023). Imaginal Research For Unlearning Mastery: Divination With Tarot As Decolonizing Methodology. *Anthropology of Consciousness* 34(2), 527–549. <https://doi.org/10.1111/anoc.12198>.

Grele, R. J. (1998). Movement without Aim: Methodological and Theoretical Problems in Oral History. In R. Perks & A. Thomson (Eds.), *The History Reader*. (pp. 38-52). Routledge.

Hamar, E. (2008). *Vyprávěná židovství: o narativní konstrukci druhogeneračních židovských identit*. Sociologické nakladatelství SLON.

Hamplová, D. (2000). *Náboženství a nadpřirozeno ve společnosti: mezinárodní srovnání na základě empirického výzkumu ISSP (International Social Survey Programme)*. Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

Hamplová, D. (2013). Čemu Češi věří? Bůh, nebo horoskopy? In D. Hamplová, *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. (pp. 53-63). Karolinum.

Harvey, G. (2003). *Shamanism: A Reader*. Routledge.

Hatton-Yeo, A. (2008). *The Eagle Toolkit for Intergenerational Activities*. University of Erlangen-Nuremberg.

- Heinz, S., & Bosáková, E. (2002). *Keltské symboly: Magická síla symbolů*. Fontána.
- Horák, P. (2024). *Návrat starých bohů: Od falešného náboženství k modernímu pohanství*. NLN – Nakladatelství Lidové noviny.
- Hrdina, K., Bláhová, M., Moravová, M., & Wihoda, M. (2011). *Kronika Čechů*. Argo.
- Jeffers, A. (2007). Interpreting Magic and Divination in the Ancient Near East. *Religion Compass*, 1(6), 684-694. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8171.2007.00047.x>
- Joachimová, E. (1998). *Cesta bílého Jeřába*. Pragma.
- Kaufmann, J. -C., & Černá, M. (2010). *Chápající rozhovor*. Sociologické nakladatelství.
- Kočí, J., & Loukotka, J. (1973). *Čarodějnické procesy: z dějin inkvizice a čarodějnických procesů v českých zemích v 16. - 18. století*. Horizont.
- Král, O. (1996). *I-ťing = Kniha proměn*. Maxima.
- Kubátová, H. (2010). *Sociologie životního způsobu*. Grada.
- Luckmann, T. (1967). *The Invisible Religion. The Problem of Religion in Modern Society*. Macmillan.
- Machálková, Z. (2002). Kartářství jako fenomén současné duchovní kultury. *Národopisná revue*, 12(3), 129-133. <https://revue.nul.k.cz/narodopisna-revue-3-2002/>
- Malinowski, B., & Redfield, R. (1992). *Magic, Science and Religion: and Other Essays*. Waveland Press.
- Marx, K. & Engels, B. (1958). *Spisy*, sv. 3. Svoboda.
- Mauss, M., & Brain, R. (1972). *A General Theory of Magic*. Routledge & Kegan Paul.
- Nakonečný, M. (1995). *Lexikon magie*. Železný.

Nečas, C. (2002). K profesní orientaci moravskoslezských Romů a Sintů. (od provozování řemesel a obchodu přes hudební a zábavné produkce až k příležitostné práci a službám, doplňovaným domácí výrobou a nelegálními zdroji obživy). *Český lid*, 89(4), 343–350.

Němec, I. (1980). Česká slova někdejší magické terminologie. *Listy Filologické / Folia Philologica*, 103(1), 31–39.

Nešpor, Z. (2009). Spirituální podnikání v České republice: soukromý a korporativní sektor. *Lidé města*, 11(1), 163–191. <https://lidemesta.cuni.cz/LM-1052.html>

Otčenášek, J. (2011). [Review of *NEPRIATEĽ ZVNÚTRA. NADPRIRODZENÁ HROZBA V ĽUDSKEJ PODOBE*, by T. Bužeková]. *Český Lid*, 98(4), 428–429.

Peek, P. M. (1991). *African Divination Systems: Ways of Knowing*. Indiana University Press.

Plos, M., Skalický, K., & Nakonečný, M. (2021). *Teologie magie: nový přístup teologie k magii*. Stanislav Juhaňák - Triton.

Pulec, M. J. (1958). Homiliář opatovický jako pramen národopisného bádání. *Český Lid*, 45(3), 97–103.

Rabušicová, M., Kamanová, L., & Pevná, K. (2012). Mezigenerační učení: učit se mezi sebou v rodině. *Studia paedagogica (Brno)*, 17(1). <https://doi.org/10.5817/SP2012-1-10>

Ricks, S. (1995). The Magician as Outsider in the Hebrew Bible and the New Testament. In M. W. Meyer & P. A. Mirecki (Eds.), *Ancient Magic and Ritual Power*. (pp. 131–143.) https://doi.org/10.1163/9789004283817_010

Sawden, K. (2018a). This I Know to be True: Ethnology, Divination and the Processes of Authenticity. *Ethnologies*, 40(2), 93–110. <https://doi.org/10.7202/1056385ar>

Sawden, K. (2018b). *Maps of our own making: Practicing divination in 21st century Canada* (Doctoral dissertation). Memorial University of Newfoundland. <https://research.library.mun.ca/13479/>

Schechter, A. (2020). Italské kořeny v tarotu. *National Geographic Česko*, 18(2), 16-18.

Smékal, V. (2005). *O lidské povaze: krátká zamyšlení nad psychickou a duchovní kulturou osobnosti*. Cesta.

Smith, R. (2012). *The I Ching: A Biography*. Princeton University Press.
<https://doi.org/10.1515/9781400841622>

Sullivan, T. (2023). *As Above, So Below: Contemporary British Cosmologies of Spirituality and the New Age* (Doctoral dissertation). The University of Manchester.
<https://research.manchester.ac.uk/en/studentTheses/as-above-so-below-contemporary-british-cosmologies-of-spiritualit>

Šebesta, E. (1913). Potrestání hadačky na Menším Městě Pražském r. 1605. *Český Lid*, 22(4), 184–185.

Štefan, I., & Wihoda, M. (2018). *Kostel Panny Marie na Pražském hradě: dialog nad počátky křesťanství v Čechách*. NLN, Nakladatelství Lidové noviny.

Tedlock, B. (2001). Divination as a Way of Knowing: Embodiment, Visualisation, Narrative, and Interpretation. *Folklore*, 112(2), 189–197.

Turner, V. W. (c1975). *Revelation and Divination in Ndembu Ritual*. Cornell University Press.

Válka, M. (2011). *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Masarykova univerzita.

Váňa, Z., Steklá, J., Škvainová, J., Paul, A., Vácha, P., & Jiskra, J. (1990). *Svět slovanských bohů a démonů*. Panorama.

Vaněk, M., & Mücke, P. (2015). *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Karolinum.

Večerková, E., & Frolcová, V. (2010). *Evropské Vánoce v tradicích lidové kultury*. Vyšehrad.

Vítek, T. (2010). *Věštění v antickém Řecku. I., Od věstců k losům*. Herrmann.

Vítek, T. (2013). *Věštění v antickém Řecku. II., Tělo a sny*. Herrmann.

Vítek, T. (2016). *Věštění v antickém Řecku. III., Země a mrtví*. Herrmann.

Vítek, T. (2018). *Věštění v antickém Řecku. IV., Mezi vodou a ohněm*. Herrmann.

Vítek, T., Starý, J., & Antalík, D. (2006). *Věštění a prorokování v archaických kulturách*. Herrmann.

Vlček, M. (1985.) Příživnictví v československém trestním právu. Academia.

Vojancová, I. (1997). Pověrečné představy dětí a mládeže na Hlinecku v současnosti. In *Společenství dětí a kultura: sborník příspěvků: 13. strážnické sympozium, 23.-24. října 1997 ve Strážnici*. (pp. 125-127). Ústav lidové kultury.

Wigzell, F. (2009). Fortune-telling and magic in post-Soviet Russia. *Folklorica*, 14, 57–82.

Zandlová, M. (2019). Rozhovor. In H. Novotná, O. Špaček & M. Šťovíčková, *Metody výzkumu ve společenských vědách*. (pp. 315-352). FHS UK

Zeitlyn, D. (2021). Divination and ontologies: A reflection. *Social Analysis*, 65(2), 139–160. <https://doi.org/10.3167/sa.2021.650208berghahnjournals.com+3>

Zíbrt, Č. (1889). *Z her a zábav staročeských: příspěvky ke kulturním dějinám českým. Část I*. Nakladatelství J.F. Šaška vdovy

Zíbrt, Č. (1899). Pokusy o přirozený vyklad pověr československých na sklonku XVIII. a na začátku XIX. věku (Pokračování). *Český Lid*, 8(2), 93–110.

Zíbrt, Č. (1905?). *Staročeský rukohled a novočeský rukozpyt*. Zíbrt.

Zíbrt, Č. (1922). *Virgule a siderické kyvadlo: Hledání vody, kovů a pokladů čarovným proutkem*. Sfinx.

Zíbrt, Č. (1930). Kouzla a čáry staročeské. *Český Lid*, 30(3/4), 114–117.

Zíbrt, Č., Blatník, Jos., Kvíčala, M., & Studna, B. (1927). Směs. *Český Lid*, 27(5/6), 229–230.

Zíbrt, Č., Hochová-Brožíková, Z. & Herník, J. (2006). *Veselé chvíle v životě lidu českého*. Vyšehrad. <https://ndk.cz/uuid/uuid:e30bca23-1f99-451c-b370-f0448bc4ace3>

Zíbrt, Č., Pargač, J., & Najbrt, A. (1995). *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku = Indiculus superstitionum et paganiarum*. Academia.

Zillmann, D., & Vorderer, P. (2022). Does magical thinking bind or separate us? A re-analysis of data from Germany, India, South Korea, and Turkey. *Journal of Cognition and Culture*, 22(1–2), 1–22. <https://doi.org/10.1163/15685373-12340143>

Zimmer, S., & Hlavička, J. (2017). *Keltové: mýtus a realita*. Vyšehrad.

Zorya, K. (2014). Magic in the post-Soviet space: Definitions, sources, verbal markers. *State, Religion and Church*, 1(2), 29–59.

Popularizační periodika a denní tisk:

Astrolife.cz. (n.d.) ČASOPIS. Ve Hvězdách. <https://vehvezdach.cz/predplatne/casopis/>

Blesk. (2023, 8. června). *Ravenova věštírna na červen: Bude líp?*. Blesk. https://horoskopy.blesk.cz/clanek/nove-horoskopy-astroclanky-vestirna/745419/ravenova-vestirna-na-cerven-bude-lip.html?utm_source=horoskopy.blesk.cz&utm_medium=copy

Čejková, A. (2006). Osud podle karet. *Vlasta*. 60(8), 31.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:3141c610-efa3-11e5-8745-005056825209>

Česká trafika. (n.d.) *Bulvární časopisy*. Česká trafika. <https://www.ceskatrafika.com/bulvar/>

Devátá, I. (1992). POZOR!POZOR!POZOR! *Vlasta*. 46(50), 9.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:5eda2220-ef43-11e6-8d33-005056825209>

Faltusová-Váradý. V. (2004). Velký keltský TAROT. *Vlasta*. 58(5), 4-5.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:286dd4d0-b216-11e6-bf7b-005056825209>

Fornálová, E. (2023, 11. ledna). Karty věští prezidenta: Spousta jich to jméno nebude čekat. Aha! <https://www.ahaonline.cz/clanek/zhave-drby/200490/karty-vesti-prezidenta-spousta-jich-to-jmeno-nebude-cekat.html>

Langerová, M. (2000). Srdcová dáma vám dnes stojí v cestě. *Vlasta*, 54(35), 34.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a9fb3110-c9ea-11e5-aeb4-5ef3fc9bb22f>

Lidovky.cz. (2010, 18. října). *Novin a časopisů loni ubylo, vydavatelé se přesouvají na internet*. Lidovky.cz. https://www.lidovky.cz/byznys/novin-a-casopisu-loni-ubylo-vydavatele-se-presouvaji-na-internet.A101018_092543_ln_domov_mev

Lidovky.cz. (2012, 14. dubna). *Bulvár stále dominuje západnímu trhu, výjimkou je USA*. Lidovky.cz. https://www.lidovky.cz/byznys/bulvarni-tisk-patri-ve-vetsine-zemi-k-nejprodavanejsim-titulum.A120413_175522_ln-media_Pta

Mihalíková, M. (2021, 23. června). *Proč jsou pro Čechy peníze tabu? Co je tabu se liší podle třídy, zaměstnání, věku a okolností*. EkonTech.cz <https://www.ekontech.cz/clanek/proc-jsou-pro-cechy-penize-tabu-co-je-tabu-se-lisi-podle-tridy-zamestnani-veku-okolnosti>

Národní politika. (1887). O hadačích a hadačkách. *Národní politika*. 5(330), 1-2.
<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:48d74920-a52d-11e8-83a5-5ef3fc9ae867>

Našinec. (1875). Drobné zprávy: Kam vede pověra. *Našinec*, 7(4), 2.
<https://ndk.cz/uuid/uuid:ed5a7a57-b489-4166-8920-41e7add0c1b4>

Rignac, J. (1992). Jean Rignac. *Týdeník Květy*. 2(5), 22-23.
<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:e5a4d370-91a6-11e3-b4dc-5ef3fc9ae867>

Světobzor. (1875). Uherské pustý. *Světobzor*, 9(4), 39-42.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:47aade4c-435e-11dd-b505-00145e5790ea>

Vlasta. (1991). Telefonický horoskop. *Vlasta*. 45(36), 14.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:cad37850-476e-11e6-8361-5ef3fc9ae867>

Vlasta. (1994). Umíte věštit? *Vlasta*. 48(8), 6.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:88177150-c5e1-11e6-b22f-5ef3fc9ae867>

Vlasta. (2004). Velký keltský TAROT. *Vlasta*. 58(4), 75.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:7612c350-b214-11e6-8028-001018b5eb5c>

Vlasta. (2010). Poznej sám sebe. *Vlasta*. 64(9), 2.
<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a5eaf770-b1c2-11e6-bf7b-005056825209>

Webové stránky a internetové encyklopedie:

Astrologická společnost ČR. (n.d.) *Vítejte na stránkách Astrologické společnosti ČR*.
Astrologická společnost ČR. <https://www.astrologickaspolecnost.cz/hlavni-strana>

Beneš, Z. (n.d.). *Stezka Markomanů: Rituály a kult.* Virtuální archeologie na dosah. <http://www.virtualniarcheologie.cz/stezka-markomanu/o-zivote-germanu/pohrbivani-nabozenske-predstavy-a-ritualy-doby-rimske-ve-stredni-evrope/ritualy-a-kult/>

ČSÚ [Český statistický úřad]. (2009, 1. prosince). *Postavení venkova v krajích ČR.* ČSÚ [Český statistický úřad]. https://www.czso.cz/csu/czso/postaveni_venkova_v_krajich_cr

Karola, J. (2020, 21. září). *Postmodernismus.* Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Postmodernismus>

Major, L. (2020, 21. září). *Osvícenství.* Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Osv%C3%ADcenstv%C3%AD>

Nakonečný, M. (2017, 11. prosince). *Kabala.* Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kabala>

Vožechová, K. & Čechová, D. (2022, 10. prosince). *Co víme o psychoterapii?* ČAP (Česká asociace pro psychoterapii). <https://czap.cz/Blog-o-psychoterapii/13029207>